

همی آزمودش بی یک چند گاه
 بمیدان چوگان و² بز و شکار
 ازو هیچ گشتاسپ نشکیفتی
 همی گفت کاینم⁴ جهاندار داد
 بمآباد تا جاودان بهم نم
 سرآمد همه⁶ کار اسفندیار
 همیشہ دل از رنج پرداخته
 دلش باد شادان و تاجش بلند

1670

1675

بمیدان و هنگام² K, I, IV- همی کرد بالای اورا [دوران-VI] نگاه¹ K, I, IV, VI-
 بدریفتی⁴ K, IV- کامم⁴ I- 6. on. ⁵ I- 6. on. ⁶ I-
 بپنال⁸ K- باد این چنین⁷ VI- همین

- خوش آمد سخن شاه¹ گشتن اسپ را
 1650 که بنویس یک نامه نزد یک اوی
 که یزدان سپاسی ای جهان³ پهلوان
 نیمیره که از جان گرامی تر است
 بمخت تو آموخت⁴ فرهنگ و رای
 یکی سوی بهمن که⁵ اندر⁷ زمان
 1655 که مارا بدیدارت آمد⁸ نیاز
 برستم چو برخواند نامه دبیر
 ز چیزی که بودش بگنج اندرون
 ز برگستوان وز تیر و کمان
 ز کافور و ز مشک وز عود تر
 1660 ز بالا و از جامه⁹ ناپدید⁹
 کمرهای زرین و زرین ستام
 همه پاک رستم به بهمن سپرد
 تهنیتن پیامد دو منزل¹² بره
 چو گشتن اسپ روی نیمیره بدید
 1665 بدو گفت اسفندیاری¹⁴ تو بس
 ورا یافت¹⁵ روشن دل و یادگیر
 گوی¹⁶ بود بازور و گیرنده¹⁷ دست
 چو بر پای بودی سرانگشت اوی

آمخت - I, IV - 4 از تو ای - VI - 3 جنگجوی - K, I, IV, VI - 2 شهنشاه - I, IV - 1
 فأشار جاماسب علی کشتاسب باستدعائه و جعله ولی عهد له ادركه: 1653-1643: 66 - B 5
 من طالعه أن السلطنة ستصير اليه من بعده فاستصوب الملك ذلك و كتب الى رستم
 که آمد - VI - 8 هم در - I - 7 هم - K - 6 کتابا بأمره فیه بتجهیز بهمن و إنفاذه الی حضرته
 - K, I - 12 پیردو - K, VI - 11 رنگ - I, IV - 10 سپیر آب - K - 10 نافرود (9) - VI - 9 بدیدارت مارا
 که او - VI - 16 دید - VI - 15 کاسفندیاری - I, IV - 14 مژگان - K, I, IV - 13 دو منزل پیامد
 و کان طویل النجاد اذا - B - 20 فروتر - K, I, VI - 19 ایزد - K, VI - 18 برنده - I, VII - 17
 انتصب قائما و أرسل یدیه تجاوزت أصابعه رکبتیه بمقدار قبضة

اگر گنج و تاجست و گر² مغز و پوست
 پراگنده شد آن³ میان⁴ مهبان
 سخنه‌های رستم همه⁵ کرد یاد
 سخن گفتن از مرز⁷ و پیوند او⁸
 گراینده⁹ آمدن سود گشت
 نزد نیز بر دل ز تیمار تش¹⁰
 بیباغ بزرگی درختی بکشت
 چو خواهد رسیدن کسی¹⁸ گزند
 و گر¹⁴ سوی دانش گراید بسی
 دل من بخواهی بیماراستی
 خردمند گرد گذشته نگشت
 به‌بند و بخت¹⁵ بر مهتری
 ز تخت و ز مهر و ز تیغ و کلاه
 بدان سان که رستمش فرموده بود
 ببد شاهزاده بی‌الا بلند
 بشاهی¹⁸ برافراخت فرخ¹⁹ کلاه
 که آن پادشاهی به‌همین رسد
 ترا کرد باید به‌همین نگاه
 بجای²⁴ آمد و گشت با آب‌روی
 کسی نامه²⁵ تو برو بر نخواند
 بسان درختی بیباغ به‌شست
 گسارنده²⁷ درد اسفندیار

نهان من¹ و جان من پیش اوست
 چو آن نامه شد نزد شاه جهان
 پیشوتن بیامد گواهی بداد
 همان زاری و پیوند و اوند او⁶
 1630 ازان نامور شاه خشنود گشت
 ز رستم دل نامور گشت خوش
 هماندر زمان نامه پاسخ نوشت¹¹
 چنین گفت کز جور¹² چرخ بلند
 1635 بپرهیز چون باز دارد کسی
 پیشوتن بگفت آنچ درخواستی
 ز گردون گردان که یارد گشت
 تو آدی که بودی و زان¹⁵ بهتری
 ز پیشی هر آنچت بیاید بخواه
 1640 فرستاده پاسخ بیاورد زود
 چنین تا برآمد برین گاه¹⁸ چند
 خردمند و¹⁷ با دانش و دستگاه
 بدانست جاماسپ آن²⁰ نیک و بد
 بگشتاسپ گفت ای پسندیده²¹ شاه
 1645 ز دانش پدر²² هرچ جست²³ اندر اوی
 به²⁵ بیگانه شهری فراوان²⁶ بماند
 به‌همین یکی نامه باید نوشت
 که داری²⁷ بگیتی جز او یلاکار

¹ K, I, IV, کهان و - ² K, IV, اگر - ³ K, I, IV, گشت از - ⁴ K, I, IV, مهبان و - ⁵ K, I, VI, از - ⁶ K, I, VI, همی - ⁷ K, VI, کین - ⁸ K, I, VI, اندرز خویش - ⁹ K, I, VI, مرز خویش - ¹⁰ K, VI, فش - ¹¹ K, I, IV, VI, نیش - ¹² K, I, IV, VI, نیش - ¹³ I, IV, VI, نیش - ¹⁴ I, IV, VI, نیش - ¹⁵ I, IV, VI, نیش - ¹⁶ I, IV, VI, نیش - ¹⁷ I, IV, VI, نیش - ¹⁸ K, I, IV, VI, شاهان - ¹⁹ I, IV, VI, نیش - ²⁰ I, IV, VI, نیش - ²¹ I, IV, VI, نیش - ²² I, IV, VI, نیش - ²³ I, IV, VI, نیش - ²⁴ K, I, IV, VI, نیش - ²⁵ I, IV, VI, نیش - ²⁶ K, I, IV, VI, نیش - ²⁷ VI, نیش

ازان پس بسالی بهر¹ برزنی
ز تیر گز و بند³ دستان⁴ زال
بایران² خروشی بد و شیونوی
همی مویه کردند بسیمار سال

۳۰

همی بود بهمن بزابلستان
سواری و می خوردن و بارگاه
1615 بهر چیز پیشی از پسر⁷ داشتش⁸
چو گفتار و کردار پیوسته⁹ شد
یکی نامه بنوشت رستم¹¹ بدرد
سر نامه کرد آفرین از نخست¹³
دگر گفت یزدان گوی منست
1620 که من چند گفتم باسفندیار
سپردم¹⁵ بدو کشور و گنج خویش
زمانش چنین¹⁷ بود¹⁸ نگشاد¹⁹ چهر²⁰
بدین گونه بد²² گردش آسمان
کنون این جهانجوی نزد منست
1625 هنرهای شاهانش آموختم
چو پیمان کند شاه پوزش پذیر

بمنخچیر گر⁵ بامی و گلدستان
بیموخت رستم بدان پور شاه⁶
شب و روز خندان بهر داشتش⁸
در کین بگشت اسب پر بسته¹⁰ شد
همه کار¹² فرزند او ییاد کرد
بدانکس که کینه نمودش نجست¹⁴
پشوتن بدین رهنمای منست
مگر کم کند کینه و کارزار
گزیدم¹⁶ ز هر گونه‌یی رنج خویش
مرا دل پر از درد و سر²¹ پر ز مهر
بسند نه باشد کسی با زمان²³
که فرخ‌نژاد²⁴ اورمزد²⁵ منست
از اندرز فام²⁶ خرد توختم
کزین پس²⁷ نیندیشد از کار تیر

فی قلمک الدیار - B بر ایوان - VI در ایوان - I² ز هر جای و هر - VI ز هر - K¹
K, I, IV, VI - گه - IV, VI اگر - K, I⁵ سیمرغ و - I, IV⁴ پند - IV ز پیر گراینده - K³
VI - بند - I, IV¹⁰ پیوند - I, IV⁹ داشتنی - K, I, IV⁸ پدر - VI, I⁷ کینهخواه
که بود از - I, IV¹⁴ از نخست آفرین - I, IV¹³ مهر - I, IV¹² رستم به پیشش
چنان - K, I, IV, VI¹⁷ گزید او - I, IV¹⁶ سپارم - I, IV¹⁵ نخستین گزین [بکین - IV]
بر - VI²² هم - I, IV²¹ مهر (нет рифмы) - VI²⁰ بگشاد - K, VI¹⁹ بد که - I, IV¹⁸
اندرز نام - K²⁶ وز مرد (нет рифмы) - VI²⁵ فرخ‌تر از - I, IV²⁴ I - б. оп. بیگمان - VI²³
کین - I²⁷ کام - VI ایدر زمانه - IV اندر زمانه - I

ز ترکان همی¹ کین² او³ باز خواست
 بگفتار بدگوش⁵ کردی ببنده⁶
 چو او بسته آمد نیا کشته شد
 چو ارجاسپ آمد ز خلیج بملخ 1595
 چو مارا که پوشیده داریم⁹ روی
 چو نوش آذر زردهشتی بکشت
 تو دانی¹⁰ که فرزند مردی¹¹ چه کرد
 ز رویی نژد آورد مارا بـسرت
 از ایندر بزابل فرستادیش 1600
 که تا از پی تاج بیجان شود
 نه سیمرغ کشتش نه رستم نه زال
 ترا شرم بادا ز ریش سپید¹³
 جهاندار پیش از تو¹⁴ بسیمار بود
 بکشتن ندادند فرزندانرا 1605
 چنین گفت پس با پیشوتن که خیز
 بیامد پیشوتن ز ایوان شاه
 پیشوتن چنین گفت با مادرش
 که او شاد خفتست و روشن روان
 بپندرفت مادر ز دین دار پند 1610

1 K, I, IV, VI— همه 2 I— کینه 3 K— کینه‌ها 4 K, VI— همه 5 I, IV, VI— دارید 6 K— بمسما و بند 7 I, IV, VI— عمود 8 K— بند 9 K— بگوش 10 K— دیدی 11 I, IV— تو فرزند دیدی 12 K— دیدی 13 K— دشمن برآمد 14 K— پیش تو 15 K— که تخت مهر را 16 I, IV— بارگاه 17 K— از آوردگاه 18 IV— دانش 19 K, I, IV, VI— کودکان 20 IV— بارگاه 21 K, I, IV— برش 22 I, VI— که چندی نگوئی به تندی 23 K, I, IV— بتندی 24 I— مهر وز 25 K, I, IV, VI— کار و بار جهان 26 I— میزبان

چه داری کنون [همی—VI] دل بتیمار اوی * کنون در بهشتتست بازار اوی
 25 IV— گشت 26 VI— کردش

- تن خسته یک بار² مارا نمای
 خروشان و گوشت⁴ از دو بازو⁵ کنان⁶
 بیارید کامد کنون⁷ رستخیز
 بنوی یکی مویه آغاز کرد
 پر از مشک دیدند ریش سپاه⁹
 خروشان بنزدیک اسپ سپاه
 کتایون همی ریخت خاک¹¹ از برش¹²
 باورد¹⁵ بر پشت او کشته بود¹⁴
 کرا داد خواهی بیچنگ نهنگ¹⁶
 همی خاک بر تارکش ریختند
 پیشوتن بیامد بایوان شاه
 بیامد²¹ بنزدیک تختش فرار²²
 ز برگشتن بخت²⁴ آمد نشان
 دم از شههر ایران برآورده ای
 بیابی تو بادافره²⁷ ایزدی
 کزین پس بود باد در مشمت تو
- که این بند تابوت¹ برگشای
 پیشوتن غمی شد میان³ زنان
 بآهنگران گفت سوهان تیز
 سر تنگ تابوت را باز کرد
 چو مادرش با خواهران⁸ روی شاه
 برفتند یکسر ز بالین شاه
 بسودند پیز¹⁰ مهر یال و برش
 کزو شاه را روز¹³ برگشته بود¹⁴
 کزین پس کرا برد خواهی بیچنگ
 بیالشی همی¹⁷ اندر آویختند
 باپر اندر آمد خروشی سپاه
 خروشید¹⁸ و دیدش¹⁹ نبردش²⁰ نماز
 باواز گفت ای سر²³ سرکشان
 ازین²⁵ با تن خوبش بد کرده ای
 ز تو دور شد فره²⁶ بخردی
 شکسته شد این نامور پشت تو

تن کشته— K, VI² کزین [که از—K که این—VI] تنگ تابوت سر—K, I, IV, VI¹
 K— بازوی—L⁵ گوش—VI⁴ همی رفت پیش—VI³ تن کشته را نیز—I, IV از دور
 خواهرش با مادرش—L⁸ گه—IV مرا—K, I, VI⁷ کشان—VI⁶ از تن خود—I بازو بدندان
 K—доб.:⁹

بشد هوش پوشیده رویان اوی * پر از خون دل جعدمویان اوی
 چو از بیهمشی باز هوش آمدند * بنزدیک فرخ سروش آمدند
 I, IV, VI—доб. варианты этих бб. 10 K, VI—از 11 I, IV—خون 12 K, VI—سروش
 обратный порядок мисра. 13 I—چو 14 K, I—دید—IV شد 15 K, I, IV—در آورد 16 IV—
 دید و—VI هیچش—I¹⁹ نپرسید—I, VI¹⁸ همه—I¹⁷ 1566. K—б. стоит после б. 166.
 دل—VI²³ K—б. оп. 22 K—б. оп. 23 VI—
 قرب من التخت—B نیامد—I²¹ جوشید و بردش—IV²⁰
 پاداش از—I²⁷ و—L, K²⁶ تو زین—K, I, IV, VI²⁵ کارت—K, I, VI²⁴

1540 همی پوروانید چون جان خویش
 بگشتاسپ آگاهی¹ آمد ز راه
 همی جامه را³ چاک زد بر⁴ برش
 خروشی برآمد ز ایوان بزار
 بایران ز هر⁸ سو که رفت آگاهی
 1545 همی گفت گشتاسپ کای پاکدین
 پس از روزگار منوچهر باز
 بیالود¹² تیغ و بیالود¹³ کیش
 بزرگان ایران گرفتند خشم
 باواز گفتند کای شوربخت
 1550 بزابل فرستی بگشتن دهی
 سرترا ز تاج کیان شرم باد
 برفتند یکسر ز²³ ایوان او
 چو آگاه شد مادر و خواهران
 برهنه سر و پای²⁶ پر گرد و²⁷ خاک
 پیشوتن همی رفت گریان بر
 1555 زنان از³¹ پیشوتن در³² آویختند

¹ Л — آگاهی (метр нарушен). ² Л — تاج گشتاسپ ³ K, I, IV, VI — جامهها ⁴ I, IV, VI — در ⁵ Л, IV — مغزش ⁶ VI — پر شد ⁷ I — б. оп. ⁸ K, I, VI — گرد ⁹ K, I — که انداختند آن ¹⁰ I — نباشد ¹¹ K — جهانرا ¹² IV — بیهانه ¹³ IV — بیالوده ¹⁴ K, IV, VI — بپالوده ¹⁵ VI — بستند ¹⁶ IV — رزم ¹⁷ VI — خشم ¹⁸ I — که تا تاج و گاه ¹⁹ IV — I — повтoряет бб. 1545—1546. ²⁰ VI — بچرخ روان ²¹ VI — گرم ²² I — б. оп. ²³ K — خاک میدان ²⁴ K, I, IV — تاج و کیوان ²⁵ Б — перевод бб. 1543—1552 отсутствует. ²⁶ Л — پا و ²⁷ Л — بر کرده ²⁸ I — بمر بر ²⁹ K, I, IV — جامهها چاک ³⁰ I — جامهها ³¹ IV — با ³² I, IV — بر

1525 بدو گفت رستم که با آسمان
من آن برگزیدم³ که چشم خرد
گر او بد⁴ کند پیچد از روزگار
نتابد¹ بداندیش و نیک² گمان
بدو⁴ بنگرد⁵ نام⁶ یاد⁷ آورد
تو چشم بلارا بتندی مغار⁹

۲۹

1530 یکی نغز تابوت کرد آهنین
بپندود¹⁰ یک روی آهن بقیر¹¹
ز دیبای زربفت کردش کفن
ازان پس پوشید¹⁴ روشن برش
سر تنگ تابوت کردند سخت
چل اشتر پیآورد رستم گزین
دو¹⁷ اشتر بدی¹⁸ زیر تابوت شاه
1535 همه خسته روی و²⁰ همه کنده موی
بریده بش²¹ و دم اسب سپاه
برو بر نهاده نگونسار زین
همان نامور خود²³ و خفتان اوی
سپه رفت و بهمن بزابل بمآند
بگسترد فرشی ز دیبای چین
پراگند¹² بر قیر مشک و عبیر¹³
خروشان برو نامدار انجمن
ز پیروزه بر سر نهاد افسرش
شد آن بارور¹⁵ خسروانی درخت¹⁶
ز بالا فرو هشته دیبای چین
چپ و راست پیشی و¹⁹ پس اندر سپاه
زبان شاه گوی و روان شاهجوی
پشوتن همی برد²² پیش سپاه
ز زین اندر آویخته گرز کین
همان جوله²⁴ و مغفر²⁵ جنگجوی
بمژگان²⁶ همی خون دل برفشاند²⁷

ننگرد VI-5 بدن I, IV-4 برگزینم I, IV-3 نیکو I, IV, VI-2 نکوشد VI-1
B-9 اگر بد VI گر ایدون - J, K-8 باز - K, I, IV, VI-7 نام و - IV, VI-6
IV-12 چو قیر VI-11 براندود VI بیالود - K-10 перевод бб. 1515-1527 отсутствует.
که پوشید - K, I, IV, VI-14 б. 1533. 13 حریر - K-13 پراگنده
ثم احضروا له تابوتاً من الحديد و كفنوه بالديباج و الحرير B-66. 1528-1532: 16 باره ور - IV-15
و قرنوا - B یکی اشتری - I, IV-18 که VI-17 و ضمغوه بالمسک و العبیر و وضعوه فيه
I, IV-20 اشتر - I, IV-19 چپ و راست و - K-19 بین جملین منها و وضعوا التابوت علیهما
مغفر - I, IV-24 نیزه - K-24 تیغ - VI-23 بود - IV-22 پذیره بس - VI-21 همه روی کنده
VI-27 ز مژگان - K, I, IV-26 جوشن و مغفر - VI-25 جوشن - IV-25 حربۀ - I-25
ببرند و رفتند نزدیک شاه * بمآندند بهمن در آن جایگاه

- 1505 همان خواهرانرا و جفت مرا
 بگویی بدان پرهیز بخردان
 ز تاج پدر بر سرم بد رسید
 فرستادم اینک بنزدیک او
 بگفت این و برزد یکی تیز دم
 1510 هم‌انگه برفت از تنش جان پاک
 تهمتن⁹ بنزد پیشو تن رسید
 بر و جامه رستم همی¹¹ پاره کرد
 همی گفت زار ای نموده سوار¹²
 بخوبی شده در جهان نام من¹⁴
 1515 چو بسیار بگریست با کشته گفت
 روان تو بادا میان¹⁶ بهشت
 زواره بدو گفت کای¹⁸ نامدار
 ز دهقان تو نشنیدی آن داستان
 که گر پروری¹⁹ بچچۀ نره‌شیر
 1520 چو سر بر کشد زود²⁰ جوید²¹ شکار
 دو پهلوی بر آشفته²² از خشم²³ بد
 چو²⁵ شد کشته شاهی چو اسفندیار
 ز بهمن رسد بد بزابلستان
 نگه کن که چون او²⁷ شود تاجدار

1 VI — چو گویا — VI 2 چونان ندیدی — IV 3 K, I, VI — رای — VI 4 B — перевод бб. 1500 —
 1508 отсутствует. 6 K, I — تنش 7 I — تیر — VI 8 K — در 9 I, VI — چو بهمن
 10 K — б. оп. 11 K — بدو — I, IV 12 VI — جوان 13 VI — خود پهلوان — VI 14 K,
 15 VI — بیدار — VI 16 I, IV — در — VI 17 IV — بگرد — VI 18 K,
 I — ای — VI 19 VI — بر درت — VI 20 K — و — VI 21 VI — چو گردد — VI 22 K —
 IV — چشم — IV 23 K, I — چشم — VI 24 K, I, IV, VI — بایران — VI 25 K, I, IV,
 VI — که — VI 26 K — ببینم — I, IV 27 VI — چون — VI

تو لشکر پیارای و شو باز جای
 که چون کام یابی² بهانه مجوی
 همه مرزها³ پر ز⁴ نام تو گشت
 سزا این بد از جان تاریک تو⁵
 ببد کس نیارست کرد از تو یاد
 بزرگی و شاهی مرا خواست شد⁷
 نهانی⁹ بکشتن فرستادیم¹⁰
 پیارای¹¹ و بنشین بآرام دل
 بایوان شاهی یکی سـور کن
 ترا نام¹³ تابوت و پوشش مرا
 که نگریزد از مرگ پیکان تیر¹⁵
 روانم ترا چشم¹⁸ دارد برآه¹⁹
 بگویم و گفتار او بشنویم
 که سیر آمد از رزم²¹ پرخاشجوی
 گذر کرده²² بر²³ کوه پولاد بود
 تو از من مرنج و مرنجان روان
 مبین نیز چهر من²⁵ اندر²⁶ کفن
 کس از بخردان²⁸ نیز نستایدت

چو¹ من بگذرم زمین سپنجی سرای
 چو رفتی بایران پدر را بگوی
 زمانه سراسر بکام تو گشت
 امیدم نه این بود نزدیک تو
 1490 جهان راست کردم بشمشیر داد
 بایران چو دین بهی⁶ راست شد⁷
 بپیش سران⁸ پندها دادیم
 کنون زمین سخن یافتی کام دل
 1495 چو ایمن شدی مرگرا دور کن
 ترا تخت¹² سختی و کوشش مرا
 چه گفت آن جهان دیده¹⁴ دهقان پیر
 مشو ایمن از گنج¹⁶ و تاج و سپاه¹⁷
 چو آیی بهم²⁰ پیشش داور شویم
 1500 کزو باز گردی بمادر بگوی
 که با تیر او گبر چون باد بود
 پس من تو زود آیی ای مهربان²⁴
 برهنه مکن روی بر انجمن
 27 دیدار زاری بیفـزایدت

زیر- K, VI-⁴ مهرها- I, VI-³ دیدی- VI- کام دل یافتی- IV- یافتی- I-² که- VI-¹

⁵ IV- доб.:

امیدم نه این بود ای شه‌ریار * تو دانی و یزدان بروز شه‌ار
 Б- перевод б. от-¹⁰ ز پنهان- K-⁹ شهان- I-⁸ گشت- K, I, IV, VI-⁷ همه کار تو- VI-⁶
 I, تخت و-¹³ K- تخت و- I, VI- تاج و- K-¹² بر ایوان- VI- در ایوان- I-¹¹ است.
 تخت و- IV-¹⁶ (нет рифмы). برنا و پیر- IV-¹⁵ گرانه‌ایه- VI-¹⁴ نام و- VI- تاج و- IV-
 Б- перевод бб. 1497-1498 отсутствует.¹⁹ گوش- K-¹⁸ از تاج و گاه- I, VI- کلاه- K, IV-¹⁷
 گر- I- اگر- K, VI-²³ کرد- K, I, VI-²² که مرگ آمد این بار- K, I, VI-²¹ همی- I-²⁰
 مهتران- IV-²⁸ ب- VI-²⁷ مرا در- VI-²⁶ چهره من نیز- K-²⁵ پهلوان- VI-²⁴ ار- IV-

- نخواهم کزین پس بود نیمروز
 بدو ماند و من² بمانم برنج
 خردمند و بیدار⁴ دستور من
 همه هرچ گویم ترا⁷ یاد گیر⁸
 سخنهاى بدگوى را¹⁰ یاد دار
 نشسته نگه بزم و دشت¹¹ شکار
 بزرگى و برخوردن از روزگار¹⁵
 که هرگز بگیتى مبیناد کام
 سرافرازتر شهرىارى بود
 بپر زد بفرمان او دست راست¹⁶
 سخن هرچ گفتى به¹⁸ جای آورم¹⁹
 نه هم بر سرش بر دلارای²⁰ تاج²¹
 بدو گفت نو گیر چون²² شد²³ کهن
 برین دین به²⁴ رهنمای منست
 ز شاهان پیشین²⁵ که پرورده ای²⁶
 ز من روی گیتى پر آواز گشت
 چندی ن بود رای جهان آفرین
 نجویم همی زین جهان جز کفن²⁹
- مرا گفت رو¹ سیستان را بسوز
 بکوشید تا لشکر و تاج و گنج
 کنون بهمین این³ نامور پور من
 بمیرم⁵ پدروارش اندر پذیر
 بزایدلستان در⁹ ورا شاد دار
 بیاموزش آرایش کزارزار
 می و رامش و زخم¹² چوگان و¹³ کار¹⁴
 چنین گفت جاماسپ گم بوده نام
 که بهمین ز من یادگاری بود
 تهمتن چو بشنید بر پای خاست
 که تو¹⁷ بگذری زین سخن نگذرم
 نشانمش بر نامور تخت عاج
 ز رستم چو بشنید گویا سخن
 چنان دان که یزدان گویا منست
 کزین نیکویدها که تو کرده ای
 کنون نیک نامت²⁷ بید باز گشت
 غم آمد روان ترا²⁸ به ره زین
 چنین گفت پس با پشوتن که من

VI-مهـ I, IV-ز من خود-K⁵ بیدار و-VI⁴ ای-VI³ من هم-VI² شو-K¹
 فتسلمه منی و تقبله قبولا حسنا-B⁸ ز من-I, IV⁷ دل اورا ز من در-I⁶ ز مهر
 رزم و باز و-I رزم و-K, IV¹¹ نیکو ورا-VI بدگوهـران-I, K¹⁰ مر-VI بر-I⁹
 روز کاز (?)-IV¹⁵ یار-VI باز-IV بار-K¹⁴ و-оп. و-VI¹³ بزم و-I¹² رزمگاه و-VI
 K, I, IV-تو-K, VI¹⁸ گر-K, I, IV, VI¹⁷ فصفتی رستم یده علی یده-B¹⁶
 I, IV, VI-پرمان I, IV, VI-دوب.:²¹ I, IV-²⁰ K, I, IV-²⁰ فرمان پرمان

به پیشش بمندم کمر بندهوار * خداوند خوانمش یا شهریار
 گیتى-I, K²⁵ او-I خرد زین سخن-K²⁴ کای پهلوان-I, K, IV²³ چون کار ما-VI²²
 جهان کهن-VI²⁹ مرا-I, K, VI²⁸ نام نیکت-I, IV, VI, K²⁷ بر آورده-I²⁶

- 1455 بک-وشی و آنرا بجای آوری
تہمتن بگفتار او داد³ گوشی
همی ریخت⁴ از دیدگان آب گرم⁵
چو داستان خیر یافت از رزمگاه
ز خانه پیامد بدشت نبرد
1460 زواری فرامرز چون پیہشان
خروشی برآمد¹² ز آوردگاه
برستم چنین¹³ گفت زال ای پسر
که ایون¹⁶ شنیدم ز دانای چنین¹⁷
که هر کس که او خون اسفندیار
1465 بدین²⁰ گیتیش²¹ شوربختی²² بود
چنین²³ گفت بارستم اسفندیار
زمانه چنین²⁴ بود و²⁵ بود آنچه بود
بہانہ تو بودی پدر³² بُد زمان³³
- 2 بزرگی برین¹ رهنمای آوری²
پیاده⁴ پیامد برش با خروش⁵
همی مویہ کردش⁸ باوای نرم
ز ایوان چو باد اندرآمد بہرہ⁹
دو دیدہ پر از آب و دل پر ز درد¹⁰
برفتند چندی ز گردنکشسان¹¹
کہ تاریک شد روی خورشید و ماہ
ترا پیشی گریم بدر¹⁴ جگر¹⁵
ز اخترشناسان ایران زمین¹⁸
بریزد سرآید پرو¹⁹ روزگار
وگر²³ بگذرد²⁴ رنج²⁵ و سختی²⁶ بود²⁷
کہ از تو ندیدم بد²⁸ روزگار
سخن هرچ³⁰ گویم³¹ بیاید شنود
نہ رستم نہ سیمرغ و³⁴ تیر و کمان³⁵

داشت³ I, VI - فادن منی و تقبل وصیتی 1453-1455: B-66. 2 برو K, I, VI -
خون از دو دیدہ VI-رفت⁶ I, IV, VI - 5 VI - обратный порядок мисра. 4 K - برادر
K, I, VI - گرد-IV¹⁰ کہ تاریک شد روی خورشید و ماہ-I⁹ کرد مویہ VI-⁸ بشرم
I, 13 برآورد VI-¹² برفتند و جستند چندی [جای-IV] نشان K, I, IV, VI-¹¹ 6. оп.
جزعی علیک الآن أكثر من جزعی علی اسفندیار B-¹⁵ بخون I-¹⁴ همی IV, VI -
و بخردان I, IV-¹⁸ عن عالم الصین B- شنیدستم از موبدان I, IV-¹⁷ اکنون IV-¹⁶
L-²¹ بدان VI- برین IV- ورا L-²⁰ و لا تطول مدته B- ورا بشکرد I, IV-¹⁹
وزان VI- بدان K-²³ نیز سختی VI- رنج و سختی I, IV-²² کشتنش IV- کشتن
و تحقق فی الدارین B-²⁷ شوربختی I, IV, VI-²⁶ درد K-²⁵ زیستن VI- گیتیش K-²⁴
L, K, IV-²⁹ قتلی لم یکن برئیک ولا بحیلۃ العنقاء B- کہ اکنون سرآمد مرا I, IV-²⁸ شقوئہ
ز گشتاسپ دیدم بد بدگمان K-³³ بدین IV-³² گفتم I-³¹ کنون آنچه I-³⁰ و
I-³⁵ برزم از تن من ببرند جان I-³⁴ نہ رستم نہ IV-³⁴ بدگمان I-
نہ سیمرغ و تیر و نہ گرز و کمان * برزم از تن من نبردند جان
کہ این کرد گشتاسپ با من چنین * بروبر نخواستم ز جان آفرین
IV-دوب. варианты этих бб.

- که چنو تو سواری¹ دلیر و جوان² سرافراز و دانا و روشن روان³
 بدین سان شود کشته در کارزار 1425
 که مه تاج بادا و مه تخت⁵ شاه⁶
 چنین گفت پر⁸ دانشی اسفندیار
 مکن خویشتن پیشی من بر¹⁰ تباہ
 تن کشته را¹² خاک باشد نهال¹³
 کجا شد فریدون و هوشنگ و جم 1430
 هممان¹⁸ پاکزاده نیاکان ما¹⁹
 بر رفتند و مارا سپردند جای
 فراوان بکوشیدم²² اندر جهان
 که تا رای²⁵ یزدان بجای آورم
 چو از من گرفت این سخن روشنی 1435
 زمانه بیازید چنگال تیز²⁷
 امید من آنست³¹ کاذب بهشت
 بوردی مرا پور دستان نکشت
 بدین چوب شد روزگارم بسر
- سرافراز و دانا و روشن روان³
 بزاری سرآید برو روزگار⁴
 مه گشتاسپ و جاماسپ و آن بارگاه⁷
 که ای مرد دانای بهروزگار⁹
 چنین¹¹ بود بهر من از تاج و گاه
 تو از کشتن من بدین سان منال¹⁴
 ز باد¹⁵ آمده باز¹⁶ گردد¹⁷ بدم
 گزیده سرافراز و پاکان ما¹⁹
 نماند کس اندر²⁰ سپنجی سرای²¹
 چه در²³ آشکار²⁴ و چه اندر نهان
 خرد را بدین رهنم ای آورم
 ز بد بسته شد راه²⁶ آهرمنی
 نبرد²⁸ زو²⁹ مرا روزگار گریز³⁰
 دلا فروز³² من بدرد هرچ کشت
 نگه کن بدین گز که دارم بهشت³³
 ز سپهرغ وز رستم چاره گر

بگردش-K³ ییل و شه‌ریار-VI ییل شه‌ریار-I, IV ییل نامدار-K² سوار و-VI¹
 فگندش برین سان برین خاک-IV یکی مرد دانای با روزگار-I تن تو بدین خاک خوار
 بادا مه-IV⁵ K, I, IV, VI-6. on.⁴ بگردش برین سان اجر خاک و خوار-VI خوار
 سزد گر شود مردی تخت [تاج-K] و گاه-K, I, VI⁶ تخت و
 بدروزگار-VI⁹ با-K, I, IV⁸ بی-Л⁸ برین بیوفادار [کار-K باب-I] گشتاسپ شاه
 نهان-I¹³ زندهر-ا-K, VI¹² که این-K, I, IV, VI¹¹ در-VI پیشم اندر-K¹⁰
 همه-IV¹⁸ گشته-I, IV¹⁷ باد-Л, VI¹⁶ باز-IV¹⁵ بریشان ممان-I¹⁴
 بگشتم من-I²² B-перевод бб. 1430-1432 отсутствует.²¹ کسی در-I, IV²⁰ من-IV
 شیر-Л, I, IV, VI²⁷ دست-K, I, IV, VI²⁶ راه-K, I, VI²⁵ آشکارا-I, K²⁴ از-VI²³
 دل-K³² امیدم چنینست-I, IV³¹ دلیر-Л, I, IV, VI³⁰ پبرزد-I²⁹ ببد-VI²⁸
 بداندیشی-I و جان

گذشته بسی سالهای دراز * ندیدیم هم جامه مهر و ناز

همی گشت بهمن بخاک اندرون
 پیشو تن همی گفتم راز جهان
 چو اسفندیاری که از بهر دین
 جهان کرد پاک^۵ از بد بت پرست
 1410 بروز جوانی هلاک آمدش
 بدی را کزو هست^۷ گیتی بدرد
 فراوان برو بیگنرد روزگار
 جوانان گرفتندش اندر^۹ کنار
 پیشو تن برو بر همی موپه کرد
 1415 همی گفتم زار ای یل اسفندیار
 که کند این چنین^{۱۳} کوه جنگی ز جای^{۱۴}
 که کند این پسندیده دندان پیل
 چه آمد برین تغمه از چشم بد
 کجا شد برزم اندرون^{۱۹} ساز تو
 1420 کجا شد دل و هوش^{۲۱} و آیین تو
 چو کردی جهان را ز بدخواه پاک
 کنون آمدت^{۲۴} سودمندی بکار
 که نفرین برین تاج^{۲۶} و این تخت^{۲۷} باد

1 I—66. 1405—1406 оп. 2 I, IV—نام آوران 3 Л—و оп. 4 I, IV—доб.:

مگر کردگار روان و سپهر * خداوند کیوان و ناهید و مهر
 5 K, VI—کرد 6 Л, K, I, IV, VI—6. оп.; в тексте—по T. 7 I, IV—کزویست 8 Л—
 گرفته سرش در— 9 I, IV—روزگار I—آموزگار 10 IV—سری 11 VI—و оп. 12 I, IV—
 پیل—K 16 آورد—Л, I, IV— 14 پای—Л 15 که برکنند این—I, IV— 13 جهاندار وز
 17 Л—جای 18 K—این I, IV—در 19 K, I—آن نکو— 20 K, I—6. стоит после б. 1420;
 پیل—VI—دیو—I, IV—از چه و از بهر—K 23 کوه—VI—شیر—I, IV— 22 I—جان—I 21 IV, VI—6. оп.
 24 K, VI—کامدت I, IV—کامد آن 25 K, I, IV—پروردگار 26 VI—تخت 27 VI—تخت 28 K—
 سزد گر نیاریم هرگز پیاد—K 28 تاج—VI— 27 تخت—VI— 26 پینمت آخر بکار
 سزد گر ازین ناورم هیچ یاد—VI— 28 کزین سر نیارد بتن هیچ یاد—I

- چنین گفت رستم با اسفندیار
 تو آنی که گفتمی که رویین تنم⁴
 من⁶ از شست⁷ تو هشت⁸ تیر خدنگ
 1395 بیک تیر برگشتی از کارزار
 هم اکنون بخاک اندر آید¹¹ سرت
 هم انگه¹⁴ سر نامبردار شاه
 زمانی همی بود تا یافت¹⁷ هوش
 سر تیر بگرفت و بیرون کشید
 1400 همانگه به بهمن رسید آگهی
 پیامد پپیشی پشوتن بگفت
 تن²² ژنده پیل اندر آمد بخاک
 بر رفتند هر دو پیاده دوان
 بدیدند جنگی برش پیر ز خون
 1405 پشوتن بر و جامه را کرد چاک
- که آوردی¹ آن تخم زفتی² بیمار³
 بلند آسمان بر زمین برزنم⁵
 بخوردم ناله یدم از نام و ننگ⁹
 بخفتی بران باره نامدار¹⁰
 بسوزد¹² دل مهریان مادت¹³
 نگون اندر آمد¹⁵ ز پشت سپاه¹⁶
 بر¹⁸ خاک بنشست و بگشاد¹⁹ گوش
 همی²⁰ پتر و پیکانش در خون کشید
 که تیره شد آن فر شاهنشاهی
 که پیکار²¹ ما گشت با درد جفت
 دل ما ازین درد کردند چاک²³
 ز پیشی سپه تا بر پهلوان
 یکی تیر پیر خون²⁴ بدست اندرون²⁵
 خروشان بسر بر همی کرد²⁶ خاک

I-⁶ زنی-VI⁵ گفتند رویین تنی-VI⁴ بکار-K³ زشتی-IV² آورد-I, VI¹
 9 VI-6. صد و شست-I, VI نه من دی صد و شست-Л⁸ که دی من-VI⁷ که
 стоит после б. 1395. 10 K-доб.:

بیک تیر سپهری گرفتی ز جنگ * زدی بر سر اسپ بر هر دو چنگ
 VI-доб.:

بخوردی تو یک چوبه تیر گزین * نهادی سر خود بقرپوس زین
 فلما علم رستم إصراره و إدلالة بما أوتى: 1396-1375-66-B¹³ بسوزت-IV¹² آرم-VI¹¹
 من الشدة و البسالة أخذ القوس و رماه بالنشابة التي سبق ذكرها فأصابته حدقته
 I-¹⁷ فانقلب عن ظهر الأدهم مضرجاً بالدم-B¹⁶ ل-6. оп.; آید-IV¹⁵ اکنون-IV¹⁴
 K-²¹ همه-K, VI²⁰ بنهاد-VI¹⁹ بران-K, I, IV, VI¹⁸ تارفت-IV¹⁴ بود ازو رفته
 I, IV-جهان گشت ازین درد بر من [مارا-VI] مغاک-K, VI²³ سر-K²² این کار
 IV-доб.:²⁵ خونین-K²⁴ جهان گشت بر چشم او چون مغاک
 دو پیکان برو ساخته دو پیر * میانش یکی و بتن برش پیر
 همی ریخت-IV, VI²⁶ پراگند-K²⁶

- 1375 بدانست¹ رستم که لایه بکار
 کمانرا بزه کرد و آن تیر² گز
 همی⁴ راند تیر گز اندر⁵ کمان
 همی گفت کای⁶ پاک دادار⁷ هور⁸
 همی بینی این پاک جان مرا
 1380 که چندین بیچشم¹² که اسفندیار
 تو دانی که بیداد کوشد همی
 بیادافره این¹⁶ گناهم مگیر
 چو خودکامه جنگی بدید آن¹⁷ درنگ
 بدو گفت کای²⁰ سگزی بدگمان²¹
 1385 بینی کنون تیر گشتاسپی²⁴
 یکی تیر بر ترگ رستم بزد
 تهمتن گز اندر کمان راند زود
 بزد تیر بر چشم اسفندیار
 خم آورد بالای سرو سهی
 1390 نگون شد سر شاه یزدان پرست²⁷
 گرفته²⁹ بش³⁰ و³¹ یال اسپ سیاه
- نمایید همی پیشی اسفندیار
 که پیکانشرا داده بد³ آب رز
 سر خویش کرده سوی آسمان
 فزایند^د دانشی و فرّ و زور⁹
 توان¹⁰ مرا هم روان¹¹ مرا
 مگر سر بیچاند¹³ از کارزار
 همی¹⁴ جنگ و مردی فروشد همی¹⁵
 توی آفرینند^د ماه و تیر
 که رستم همی دیر¹⁸ شد سوی¹⁹ جنگ
 نشد²² سپر جانت ز تیر و کمان²³
 دل شیر و پیکان لهراسپی²⁵
 چنان کز کمان سواران سزد²⁶
 بران سان که سیمرغ فرموده بود
 سیه شد جهان پیش آن نامدار
 ازو دور شد دانشی و فرهی
 بیفتاد چاچی²⁸ کمانش ز دست
 ز خون لعل شد خاک آوردگاه

K- 5 چنو IV- چنان- K, VI 4 بود- K, IV 3 چوب- VI 2 چو دانست- I 1
 I- 8 داور داد و- I 7 ای- I- پا- K 6 هم‌انگه نهادش همان در- I آن تیر گز در
 بکوشم- K, VI 12 توان- I 11 زبان- VI روان- I نهان- K 10 زه- I 9 داور داده
 I- 16 I- 6. on. 15 همه- VI بمن- K 14 بگرداند- I, IV 13 که من چند کوشم- I, IV
 VI- 19 سرش تیز- IV 18 بدیدش- IV در کار چندی بکردش- I 17 بیمرز مرا خر
 لهراسپی- VI 24 هم از کارزار- I 23 بشد- I 22 رستم نامدار- I 21 ای- I, IV, VI 20 تیز
 K- 25 I, IV, VI- 6. on.; K- 26 گشتاسپی- VI 25

مرا زور و مردی نمایی همی * وگر سنگ و آهن بخایی همی
 و- I 31 بر- VI گز- IV 30 گرفتش- I, VI 29 چینی- I 28 دانش پرست- K 27

گشایم بی‌پیش تو¹ ای بی‌همال
 ز زابلستان³ نیفز مرد آورم
 روانرا بفرمان گروگان کنند⁶
 دوان با تو آیم بر شهریار⁹
 مکن¹⁰ دیورا با خرد همنشین¹¹
 بمن بر که¹⁴ شاهی و یزدان‌پرست
 بماند بمن¹⁵ وز تو انجام¹⁶ بد¹⁷
 که تا چند گویی سخن¹⁸ ناپکار¹⁹
 ز فرمان شاه جهانیمان بگرد²⁰
 بگردد سرآید بدو بر زمان²²
 بی‌پیشم دگر گونه پاسخ میار²³
 چنین گفت کای پره‌نر شهریار
 بخیره جوی²⁴ تو آزار من
 همانا بتنگ اندرآمد نشیب²⁵

دگر گنج سام نریمان و زال
 همه پاک پیش تو² گردد آورم
 که تا مر ترا نیز⁴ فرمان کنند⁵
 ازان پس بی‌پیشت⁷ پرستاروار⁸
 ز دل دور کن شهریارا تو کین
 جز از بند¹² دیگر ترا دست¹³ هست
 که از بند تا جاودان نام بد
 برستم چنین گفت اسفندیار
 مرا گویی از راه یزدان بگرد
 که هر کو ز فرمان شاه جهان²¹
 جز از بند گر کوشش(و) کارزار
 بتندی پاسخ گو نامدار
 همی خوار داری تو گفتار من
 چنین داد پاسخ که چند از فریب

1365

1370

1 K, I, IV, VI— گشاده کنم پیشت—² K, VI— پاک تو پیش³ I— کابلستان—⁴ K—
 که رزم—⁶ K, I, IV, VI—⁵ IV— کنم—⁹ K, I, VI—⁸ K, I, VI—⁷ VI—
 K—¹⁰ K—¹¹ K, I—¹² VI—¹³ K, I, IV, VI—¹⁴ I—¹⁵ K, I, VI—¹⁶ IV—¹⁷ K, VI—¹⁸ I, IV—¹⁹ I, IV, VI—
 K—²⁰ K—²¹ K, I, IV, VI—²² K, I, IV, VI—²³ K, I, IV, VI—²⁴ K, I, IV, VI—²⁵ K, I, IV, VI—

هزارانست تازی دهم راه‌وار * همه ی‌ال پر گوهر شاه‌وار
 روم [دوم—VI] تا [I—⁹ K, I, VI—⁸ K, I, VI—⁷ VI—
 جنگ—VI¹² در [پر—K] تن خود مکین—¹¹ K, I—¹⁰ K—¹³ I, IV—¹⁴ I—¹⁵ K, I, VI—¹⁶ IV—¹⁷ K, VI—¹⁸ I, IV, VI—
 بد ز—¹⁹ I, IV, VI—²⁰ K—²¹ K, I, IV, VI—²² K, I, IV, VI—²³ K, I, IV, VI—
 جهان باز گرد—²⁴ K—²⁵ K, I, IV, VI—
 خداندرا کرده—²⁶ K, I, IV, VI—
 باشد فسون—²⁷ K, I, IV, VI—

جز از بند یا رزم دیگر [کاری—K] مجوی * چنین گفتنیه‌های خیره مگوی
²⁴ IV—²⁵ K, I, VI— 66. 1372–1375 оп. چه جوی—

میان شب تیره اندرچمید^۱
 همی^۲ از جهان آفرین یاد کرد
 که کین جوید از^۳ رزم اسفندیار^۴
 برآویز با رستم کینه کش
 سلیح جهان^۵ پیش^۶ او گشت خوار
 بپیچد ز چنگال مرد^۷ دلیر
 بایوان کشد بمر و گبر^۸ و کلاه
 ز پیکان نبود ایچ^۹ پیدا برش
 بهنگام یازد بخورشید^{۱۰} دست
 برابر نکردم^{۱۱} پس این^{۱۲} با خرد^{۱۳}
 که بر^{۱۴} دشمنت باد تیمار^{۱۵} و خشم
 همانا بشب^{۱۶} خواب نشمرده ای^{۱۷}
 که چندین همی رنج باید فزود
 که کین آورد^{۱۸} هر زمان نو/ بنو^{۱۹}

سپیده همانگه ز که بردمید
 بپوشید رستم سلیح نبرد
 چو آمد بر لشکر نامدار
 بدو گفت برخیز^۱ ازین خواب خوش
 چو بشنید آوازش اسفندیار
 چنین گفت پس با^۲ پشوتن که شیر
 گمانی نبردم که رستم ز راه
 همان بارکش^۳ رخس زیراندیش
 شنیدم که دستان جادو پرست
 چو خشم آرد از جادوان بگذرد
 پشوتن بدو گفت پر^۴ آب^۵ چشم
 چه بودت که امروز پژمرده ای
 میان جهان این دو یلرا^۶ چه بود
 بدانم^۷ که بخت تو^۸ شد کندرو

1325

1330

1 Л, K— حمید— I, VI— خمید— 2 K— همان 3 K— و— 4 I, IV— доб.:

سرافراز شد رستم چاره جوی * خروشی بر آورد بیغاره جوی
 که ای شیردل چند خسپی چنین * که رستم نهادست بر رخس زین
 پیش— VI— 8 نزد— I, IV— 7 گران— K— 6 تو برخیز اکنون— I— 5
 گبر و— IV— گبر و بمر— I— 10 نباشد بر مرد جادو— I, IV, VI— بر مرد جادو نباشد— K— 9
 نید هیچ— K, IV, VI— 12 بارگی— I, IV— باره— K— 11 برد گبر و تیر و کمان— VI— خود
 I, IV, VI— 14 بهر کار یازد بخورشید— I, IV [آرد— VI] بهر کار— K, VI— 13
 و رجوعه الآن لیس إلا برقی دستان 1330—1329: B— 66— 16 همی— K, I, IV, VI— 15 نگرود
 هست بازار— I— 20 با— K, VI— 19 بازار— I, VI— 18 با— K— 17 الساحر
 25 K, IV, VI— 24 میان دو یلرا چنین خود— K— 23 ناکرده— IV— 22 که شب
 IV, VI— 26 K— آوری— 27 B— перевод бб. 1331—1334 отсутствует.

- بران کار¹ سیمرغ بد رهنمای
 بدو گفت اکنون چو اسفندیار
 تو خواهش کن و لابه و⁵ راستی
 مگر⁶ باز گردد بشیرین سخن
 که تو چند گه⁸ بودی اندر جهان
 چو پوزش کنی چند نپذیرد
 بزه کن کمانرا و این چوب¹¹ گز
 ابر چشم او راست کن هر دو دست
 زمانه برد راست آنرا بچشم
 تن زال را مرغ¹⁶ پدرود کرد
 از آن جایگه نیک دل¹⁸ برپرید
 یکی آتش¹⁹ چوب²⁰ پرتاب²¹ کرد
 یکی²³ تیز پیکان بدودر نشانند²⁴
- همی بود بر تارک او² بپای
 بیاید³ بجوید⁴ ز تو کارزار
 مکتوب ایچ گونه در کاستی
 بیاد آیدش روزگار کهن⁷
 برنج و بسختی ز بهر⁹ مهان¹⁰
 همی از فرومایگان گیرد
 بدین گونه پرورده در¹² آب رز¹³
 چنان چون بود مردم گزپرس
 بدانگه که باشد دلت پر ز¹⁴ خشم¹⁵
 ازو تار وز خویشتن پود¹⁷ کرد
 چو اندر هوا رستم اورا بدید
 دلش را بران رزم شاداب²² کرد
 چپ و²⁵ راست پرها بروبر نشانند²⁶

1 K, IV, VI — راه که I — 2 K — وی I, IV, VI — تارکش بر 3 Л — بتابد 4 I, VI —
 خوبی K — لابه перечеркнуто и надписано جو از Л — 5 بیاید که جوید IV — پیامد که جوید
 I, IV — جوی از I, IV — 6 اگر I, IV — 7 Б — перевод бб. 1307—1308 отсутствует, бб. 1309—1311:
 ثم إذا جاء اسفندیار يطلب قتالک فتضرع الیه و ابک بین یدیه فلعلک تصرفه عن قتالک
 VI — доб.: 10 میان I, IV — 9 چندانکه تو K — 8 بالمقال الحلو

نیستی سواری چو اسفندیار * نه بر تخت چون او یکی شهریار
 بچشمست بخت ار K — 14 نعتته فی سلاف الغمر B — 13 بر VI — از I — 12 تیر I, IV —
 بچشمست ز بخت اندر آری VI — بخت اندر آمد ب IV — بچشمست بخت ار نداری ب I — نداری تو
 زال I — مرغ را زال K — 16 و آرشده علی الطریق حتی عاد الی لایوانه : доб. B — 15 تو
 آتش و IV — آتشی K — 19 شاددل K, I, IV, VI — 18 طرب را بجان اندرش رود I — 17 سیمرغ
 طرب را بجان اندرون جای VI — K, I, VI — 22 بر پای I, VI — K — 21 خوب I, VI — I, VI — K — 20
 B — پیکان او در ساخت L — 26 چو شد K, I, IV — 25 نشاخت L — 24 دو تا K — 23
 و لما رجع رستم فعل ما أمرته به العنقاء 1319—1320:

- بدین گیتیش¹ شوربختی بود
 1290 شگفتی نمایم هم امشب ترا
 برو رخس رخسندهر برنشسین
 چو بشنید رستم میانرا ببست
 بسیمرغ گفت ای گزین جهان
 جهان یادگارست و ما رفتنی
 1295 بنام نکو گر بویرم رواست
 کجا شد فریدون و هوشنگ شاه
 بر رفتند و مارا سپردند جای
 همی راند تا پیش دریا رسید
 چو آمد بنزدیک دریا فراز
 برستم نمود آن زمان راه⁶ خشک
 1300 بمالید بر تارکش پتر خویش
 گزی دید بر خاک⁸ سر بر⁹ هوا
 بدو گفت شاخی گزین راست تر
 بدان گز بود هوش اسفندیار
 1305 بر آتش مرین¹² چوبرا راست کن
 بنه¹⁴ پتر¹⁵ و پیکان بروبر نشان
 چو بمرید رستم تن شاخ گز
- وگر بگذرد رنج² و سختی بود³
 بمندم زگفتار⁴ بد لب ترا
 یکی خنجر آبگون برگزین
 وزانجایگه رخسرا برنشست
 چه خواهد برین مرگ ما ناگهان
 بگیتی نماند بجز مردمی
 مرا نام باید که تن مرگراست
 که بودند با گنج و تخت و کلاه
 جهانرا چنین است آیین و رای⁵
 ز سیمرغ روی هوا تیره دید
 فرود آمد آن مرغ گردنفرز
 همی آمد از باد او بوی مشک
 بفرمود تا رستم آمدش⁷ پیش
 نشست از¹⁰ برش مرغ فرمانروا
 سرش برترین و تنش¹¹ کاست تر
 تو این چوبرا خوارمایه مدار
 نگه کن یکی نعر پیکان¹³ کهن
 نمودم ترا از گزندش نشان
 بیامد ز دریا¹⁶ بایوان و¹⁷ رز¹⁸

¹ IV, VI — کشتنش ² K — درد ³ I — доб.:

بدین سان که همداستان گر شدی * بدشمن بر اکنون دلاور شدی
 آنگهی — IV ⁶ K, I, VI — 66. 1292—1297 оп.; B — перевод этих бб. отсутствует. ⁴ JI — بگفتار

خاک و — K ⁸ تا رفت رستم به — K, I, IV, VI ⁷ فرود آمد آن مرغ بر جای — VI ⁶ چوب
 بكون أحدطرفیه أفلظ من الآخر — B برتر و تنش بر — K, I, IV, VI ¹¹ نشست — K ¹⁰ در — K ⁹

همی — I, IV ¹⁴ یکی نغر [پاک — I تیز — VI] پیکان نگه کن — K, I, IV, VI ¹³ تو این — K ¹²

ز ره تا — K ¹⁶ و ركب عليه نصلاً عتیفاً و اجعل له فُذداً — B سه پتر و دو — K ¹⁵
 JI, IV — و оп. ¹⁸ VI, T — دز

- 1275 مرا کشتن آسان تر آید¹ ز ننگ²
 چنین⁵ داد پاسخ کز اسفندیار
 که اندر زمانه چنوییی نخاست
 بپرهیزی از وی⁹ نباشد شگفت
 که آن جفت من مرغ با دستگاه
 1280 اگر با من اکنون¹¹ تو پیمان کنی
 نچوویی فزونی باسفنندیار¹³
 و¹⁸ ایدونک او را بیامد¹⁹ زمان
 پس آنکه یکی چاره سازم ترا
 چو بشنید رستم دلش²⁴ شاد شد²⁵
 1285 بدو گفت کز گفت تو نگذرم
 چنین²⁷ گفت سیمرغ کز راه مهر
 که هر کسی که او خون²⁹ اسفندیار
 همان نیز تا زنده باشد ز³⁰ رنج

4 K- ما نایم جای - IV بسختی - I بخیره - 3 K- جنگ - 2 VI- آمد - I, IV, VI- 1
 K, I, IV, VI- 7 6 K, I, IV, VI- بخاک - 5 VI- بدو - 5
 که او هست شهزاده [ده و - I, IV] رزمزن * فر ایزدی [که او فر - K] دارد و پاک
 [زور - IV] تن

8 K, I, IV, VI- б. оп.; Б - перевод б. отсутствует. 9 Л, IV- خود 10 I, VI- 66. 1278-1279
 оп.; Б - перевод бб. 1278-1279 отсутствует. 11 K, I, IV- من - 12 K- دل
 IV- بخشش - 15 I- وگر - I نه در - 14 K, IV- 13 K- از اسفندیار - I, IV, VI-
 17 I, IV- доб.: 16 K- بخشش - I, IV- بخشش - 16

کنی لایه او را تو فردا به پیش * فدا داری او را تن و جان خویش
 K, VI- доб. вариант этого б. 18 K, I, VI- گر 19 I- بر آمد - 20 IV- بیندیشی - 21 K, I,
 VI- پوزشت - 22 IV- بدگمان - 23 VI- گردن فرازم - 24 K, VI- بدان - I, IV- ازو 25 K, I,
 VI- خون یل - IV- 29 همی - K, I, IV, VI- 28 بدو - I, IV- 27 کشتن - K, I, IV- 26 گشت - VI-
 30 K, VI- پ

- همه سیمستان پاک و ایران کنند¹ شود کنده این تخمه⁴ ز بن نگه کرد مرغ اندران⁷ خستگی ازو چار¹² پیکان بمیرون کشید بران خستگیها بمالید پر بدو گفت! کاین خستگیها بمند یکی پتر من تر¹⁸ بگردان¹⁹ بشیر بران همنشان²⁰ رخش را پیش خواست برون کرد پیکان شش از گردنش همانگه خروشی برآورد رخش بدو گفت مرغ ای گو²⁶ پیلتن چرا رزم جستی ز اسفندیار بدو گفت رستم گر³⁰ اورا ز³¹ بند
- بکام دلیران ایران² کنند³ کنون بر چه رانیم یکسر⁵ سخن⁶ بدید⁸ اندرو⁹ راه¹⁰ پیوستگی¹¹ بمنقار ازان خستگی خون کشید¹³ هم¹⁴ اندر زمان گشت با زیب¹⁵ و فر¹⁶ همی باش یکچند¹⁷ دور از گزند بمال اندران خستگیهای تیر فروکرد²¹ منقار بر دست راست نمد²² خسته گر بسته²³ جای²⁴ تنش بخندید شادان دل²⁵ تاج بخش قوی نامبردار هر²⁷ انجمن که او هست²⁸ روپین تن و نامدار²⁹ نبودی دل من نگشتی³² نژند³³

1 K - б. стоит после б. 1263; 2 K, VI - شیران و کنام پلنگان و کند - 1 K; 3 K - VI, 1263; 4 I, IV - б. оп. 5 K - I, IV - جای - 6 K - порядок бб.: 1263, 1262, затем доб.:

برستم چنین گفت سیمرغ باز * که ای رستم پهلو سرفراز
 после этого б. следует б. 1259; Б - перевод бб. 1258-1263 отсутствует. 7 VI - ازان -
 فلما رأته العنقاء ررفت - 8 K, I, IV, VI - بجست - 9 K, VI - آن - 10 I, IV - روی - 11 B -
 فأدخلت منقارها في جراحاته و أخرجت - 12 K, I, IV, VI - هشت - 13 K, I, IV - منها نصالا أربعة
 هوش - I - زور - 15 K - که - 14 K - 16 L - б. оп.; Б - مسحتها بجانها فالتأمت - 17 I, IV, VI -
 یا کشته - VI - 18 IV - یکپخته - 19 K, 20 K - I, IV - گردان - 21 K, I, IV - برد - 22 I -
 و دل شاد شد - 23 K - 24 K, I, 25 K - تا زیست جان و - I, IV - ناماند ایچ پیکان دگر در -
 و هو رجل مذکور - 26 K - 27 I - 28 L - گوی تند - 29 B - گر اویست - VI - گوی تند - 30 I, IV -
 شنودی نکردی مر اورا - VI - 31 K - آواز - VI - گرو رای - 32 K - که - 33 K -
 (метр нарушен); IV - همت و مارا ز پند - I - نکردی مرا زو نبودی گزند - 33 K -
 مگردان تو هرگز بگرد گزند

- بدو گفت سیمرغ شاهها چه بود
 چنین³ گفت کاین⁴ بد بدشمن رساد
 تن رستم ششیردل خسته شد
 کزان خستگی بیم جانست و بس
 همان رخش گویی که بیجان شدست 1250
 پیامد برین کشور اسفندیار
 نجوید⁹ همی کشور و تاج¹⁰ و تخت
 بدو گفت سیمرغ کای پهلوان
 سزد گر نمایی بمن رخشرا
 کسی سوی رستم فرستاد زال 1255
 بفرمای تا رخشرا همچنان
 چو رستم بران تند بالا رسید
 بدو گفت کای ژنده پیل بلند
 چرا²⁰ رزم جستی ز اسفندیار
 بدو گفت زال ای خداوند مهر 1260
 گر ایدونک رستم نگرود درست

¹ I, IV, VI — بدین ² K — سان ازین سان ³ K, I, IV — بدو ⁴ K — کاین ⁵ K, I, همه روز — I شب و روز — K, VI ⁶ K — ازان ⁷ VI — پای — I, IV, VI — رای — K ⁸ K, I, IV, VI — نخواستند ⁹ K, I, IV, VI — راه — IV ¹⁰ K, I, VI — گنج ¹¹ K — بن و بیخ — K ¹² K, I, IV, VI — از ¹³ L, K — تو ¹⁴ L, K — دوان K — доб.: پیام آور زال پیغام برود * همانگه پیامد گرانمایه گرد IV — доб.:

خود و رخش هر دو بیالا درآی * که ایدر پدید آیدت رهنمای
 خبر چونکه نزدیک رستم رسید * تن و رخش هر دو بیالا کشید
 روشن روانرا — I, IV ¹⁷ I, IV — نگه کرد سیمرغ و — K ¹⁶ K — چنان — IV ¹⁵ IV — доб. вариант второго б. ¹⁸ I — б. стоит после б. 1258. ¹⁹ K — ازان ²⁰ IV, VI — چو از ²¹ K, I, IV, VI — همی ²² K — خواهد — I ²⁵ I — یال و — L ²⁴ L — б. стоит перед б. 1264. ²³ K — آگندن — VI افگند

1235 یکی چاره دانم¹ من این را گزین² که سیمرغ را یار³ خوانم برین⁴
گر⁵ او باشم زین سخن⁶ رهنمای

۲۵

ببودند¹⁰ هر دو¹¹ بران رای منند¹² سپهبد برآمد¹³ ببالا بلند¹⁴
از ایوان سه مجمر¹⁵ پر آتش¹⁶ ببرد فسونگر چو بر تیغ بالا رسید¹⁸
1240 ز مجمر یکی آتشی بر فروخت چو پاسی²² ازان تیره شب درگذشت
همانگه چو مرغ از هوا بنگرید نشست²⁸ برش زال با درد و غم²⁹
بشد پیشش با عود زال از³² فراز³³ بپیشش سه مجمر پر از بوی کرد 1245

که⁵ I, IV, VI درین⁴ K, IV باز³ I ز کین² L, IV سازم¹ L, IV
9 I-доб.: و IV بوم و کشور ب- I, VI بوم فرخنده⁸ K مگر⁷ IV سپهبد⁶ I
وگر نه شود بوم ما کندوند * از اسفندیار آن بد بدید پسند
12 K, 11 K, VI سه¹¹ چو جستند VI چو گشتند¹⁰ K, I, IV K, IV, VI-доб. варианты этого б.
L- 15 Bبالای تند¹⁴ K, VI گزین زال آمد¹³ I, IV آمد¹³ K- رای کند¹⁵ I, VI
17 K, I, IV, VI دو مجمر پر آتش ز ایوان¹⁶ IV ثلاثه مجامر¹⁶ B دو مجمر ز ایوان
ز بالا بران VI بر آتشی ازان²⁰ I, IV ببالا ازان²⁰ K- پر به¹⁹ I کشید¹⁸ K- و
25 I, 24 K که گیتی سپه²⁴ K هوا چون²³ VI یک پاسی²² K, I, VI پر یکی را²¹ K-
IV-доб.: I- 26 که روی هوا تیره²⁶ I-:

نگه کرد زال آنگهی از فراز * ز سیمرغ و آتش هوا پر گداز
K, IV-доб. варианты этого б. 27 K دود و آتش بدید²⁷ K- 29 K, I, VI داغ²⁹ نشست از²⁸ L-
بشد زال با عود سوز از³² K, I, IV چو گرد³¹ I بگرد³¹ K, VI از افزای³⁰ I- و درد
رخش³⁴ I, VI طراز³³ K- 33 K بشد نیز با پود زال از³³ VI [سوزان³⁴ K نیز از³⁴ IV]

نتابم همی سر ز¹ اسفندیار
 خدنگم ز سندان گذر یافتی
 1225 زدم چند بر گبر اسفندیار
 همان تیغ⁷ من گر دیدی پلنگ⁸
 نیمرد⁹ همی جوشن اندر برش
 سپاسم ز یزدان که شب تیره شد¹²
 برستم من از چنگ آن ازدها
 1230 چه اندیشم اکنون جزین نیست رای
 بجایی شوم¹⁸ کو¹⁹ نیابد نشان
 سرانجام ازان کار سیر آید او
 بدو گفت زال ای پسر گوش²³ دار
 همه کارهای جهانرا در است

ازان زور و آن بگشش² کارزار³
 زبون داشتی گر سپر یافتی⁴
 گراینده دست مرا داشت⁵ خوار⁶
 نهان داشتی خویشتن زیر سنگ
 نه آن پاره¹⁰ پرنیان¹¹ بر سرش
 دران¹³ تیرگی چشم او¹⁴ خیره شد¹²
 ندانم کزین خسته¹⁵ آیم¹⁶ رها
 که فردا بگردانم¹⁷ از رخس پای
 بزابلستان گر کند²⁰ سرفشان
 اگرچه ز بد²¹ سیر دیر²² آید او
 سخن چون بیاد²⁴ آوری²⁵ هوش²⁶ دار
 مگر مرگ کاندرا²⁷ دری²⁸ دیگر است²⁹

1 VI-б. стоит после б. 2 VI-آن و زور و ازان بگشش و سیر از VI-1
 1221; K, I, IV-б. оп.; K-доб.:

همه نام جستن ز چنگ منست * ستایش ز خشم و درنگ منست
 K-доб.: چنان بد که بر سنگ ریزید خار-⁶ K گشت-⁵ I گرچه بشتافتی-⁴ IV
 گـرفـتم کـمـرگـاه اسـفـندیـار * گـرایـنده دست مرا داشت خوار
 اگر بردمی دسترا سوی سنگ * بچنگم شدی سنگ چون بادرنگ
 همان-¹¹ K یاره و-¹⁰ VI نبرده-⁹ K, I ندرد-⁸ VI, I گرز-⁷ K, I, VI
 16 I, IV-جستن-¹⁵ K, VI من-¹⁴ I, IV بدان-¹³ VI گشت-¹² VI مغفر خسروی
 22 I, بید-²¹ I گو بکن-²⁰ I کم-¹⁹ K, IV روم-¹⁸ K, IV, VI نگردانم-¹⁷ K یابم
 26 IV. چون بگویم همه-²⁵ IV بپای-²⁴ VI بجای-²³ K, I هوش-²³ IV, VI دست چیر-²³ IV
 28 VI-در-²⁹ I-б. стоит после б. 1235. کورا-²⁸ VI مرگرا کان-²⁷ K, I گوش-²⁷ VI

زواره بزودی¹ گشادش² میان
 هرانکس که دانا بد از کشورش
 بفرمود تا رخشا را پیش او
 گرانمایه دستان همی کند موی 1215
 همی گفت من زنده با پیر سر
 بدو¹⁰ گفت رستم کزین¹¹ غم¹² چه سود
 به پیش است کاری که دشوارتر¹⁶
 که هر¹⁷ چند من بیش¹⁸ پوش¹⁹ کنم
 نجوید همی جز همه²² ناخوشی 1220
 رسیدم ز هر سو بگرد جهان²⁴
 گرفتم کمر بند²⁷ دیو سپید
 ازو بگرکشیدند³ پیر بیان⁴
 نشستند یکسر همه بر درش
 ببردند⁵ هر کس که بد⁶ چارجوی⁷
 بران خستگیها بمالید⁸ روی
 بدیدم بدین سان گرامی پسر⁹
 که این ز¹³ آسمان بودنی¹⁴ کار بود¹⁵
 وزو جان من پر ز تیمارتر
 که این شیردل را²⁰ فروزش²¹ کنم
 بگفتار و کردار و گردنکشی²³
 خیر یافتیم ز²⁵ آشکار و نهان²⁶
 زدم بر زمین همچو²⁸ یک شاخ بید

ازو گیر بگشاد و- I همی کند ازو گیر و- K³ گشاده- I² پیامد زواره- K, I¹

4 VI-

بنیامد زواره هم اندر زمان * به پیش برادر طپ پدهروان
 VI-⁸ و الرخش عنده واقف ناکس الرأس- B⁷ بودند پس- K⁶ و- VI, IV, I⁵ оп.
 که ای- VI¹¹ چنین- K¹⁰ 1211. VI-⁹ б. стоит после б. VI⁹ ز پس در همی رفت رودابه
 بودندیها ببود- K, I¹⁵ بودنی ز آسمان- VI¹⁴ گر از- I¹³ که نالشی- I¹²
 آن سنگدل را- K²⁰ خواهش- I¹⁹ نیز- K, I, VI¹⁸ وگر- K, I¹⁷ دشوارتر- VI¹⁶
 کردار جوید- K²³ همی- VI (метр нарушен); نجوید ز من همی جز- I²² نیایش- I²¹
 K, I, VI-⁶⁶ 1219-1220 стоят после б. 1227; کردار با سرکشی- VI و هر سرکشی- I کشی
 K, I, VI-^{доб.:}

که من همچو [بگیتی چو- VI] رویین تن * ندیدم بوردی گه کارزار
 اسفندیار

VI-¹²²³ после б. стоит б. 1223; затем доб. (см. разно-
 чтение к б. 1225): VI-²⁶ оп. Z-²⁵ л. بدیوان مازندران- K²⁴

اگر بردمی دست را سوی سنگ * بدستم شدی سنگ چو بادرنگ
 زمینش چو- IV بر چو- I, VI²⁸ کمرگاه- K, I, VI²⁷

نشست از بر تخت با سوک و¹ درد
 چنین گفت پس با پوشدن که شیر
 برستم نگه کردم امروز من 1200
 ستایش گرفتیم بیزدان⁵ پاک
 که پروردگار آن⁸ چنان آفرید
 چنین⁹ کارها رفت بر دست او
 همی درکشیدی ز دریا¹² نهنگ
 بران¹⁸ سان بستم تنش را بتیر 1205
 ز بالا پیاده به پیمان¹⁸ برفت
 برآمد²⁰ چنان خسته زان²¹ آبگیر
 بر آنم که چون او بایوان رسد²³

سخنهای² رستم همه یاد کرد
 بپیچد ز چنگال مرد دلیر
 بران برز³ بالای⁴ آن پیلتن
 کز ویست امید و زو بیم⁶ و⁷ پاک
 بران آفرین کو جهان آفرید
 که دریای چین بود تا¹⁰ شست¹¹ او
 بدم درکشیدی¹³ ز¹⁴ هامون¹⁵ پلنگ
 که از خون او خاک شد¹⁷ آبگیر
 سوی رود با گیر¹⁹ و شمشیر تفت
 سراسر تنش پر ز پیکان²² تیر
 روانش ز ایوان بکیوان رسد²⁴

۲۴

وزان روی رستم بایوان رسید
 زواره فرامرز گریان شدند 1210
 ز سر بر²⁷ همی کند رودابه²⁸ موی

مر اورا بران گونه داستان بدید²⁵
 ازان خستگیهایش²⁶ بریان شدند
 بر آواز²⁹ ایشان همی خست روی

۱ VI- و VI- ۴ زور- VI زور و- I برز و- K, IV- ۳ سخنها ز رستم- VI- ۲ VI- و оп. ۱- و л
 ۵ K, ۹ پروردگار- K- ۸ زویست- IV- ۷ زو ترس- VI- هم ترس- K, I- ۶ K, ۱۰ چنان- IV, VI-
 ۱۱ VI- ۱۴ برکشیدی- I, IV- ۱۳ بدم درکشیدی سنانش- VI- بهامون- K- ۱۲ مشت- K- ۱۱
 گشت خاک- K, I, VI- ۱۷ ازان- K- ۱۶ بدم درکشیدی سنانش- K- ۱۵ ازو جان نبردی ب
 VI- ۲۰ گرز- VI- ۱۹ پیاده ز هامون پالا- I, IV- پیاده به پیمان [ب- K] پالا- K, VI- ۱۸
 B- перевод شود- K, I- ۲۴ شود- K, I- ۲۳ شود- K, I- ۲۲ از- K, I, IV, VI- ۲۱ چو آمد
 66. 1198-1208 отсутствует. ۲۵ I, IV- доб.:

چو رستم بایوان شد اندر زمان * بر او گرد شد سر بر سر دودمان
 ز پنهان- K- ۲۹ زواره همی کند از سرش- I- ۲۸ ز پس در- VI- ۲۷ چو بر آتش تیز- VI- ۲۶

- چنان آفریدی که خود¹ خواستی
 1185 بدانگه که شد نامور باز³ جای
 ز نوش آذر گرد وز مهرنوش
 سرآپرده شاه پیر خاک بود
 فرود آمد از باره اسفندیار
 همی گفست زارا⁷ دو گرد جوان
 1190 چنین گفت پس با پشتون که خیز
 که سودی نمینم ز خون ریختن
 همه مرگ را ایم برنا و پیر
 بتابوت زرین و در¹¹ مه¹² ساج
 پیامی فرستاد نزد پدر
 1195 تو کشتی بآب اندر انداختی
 چو تابوت نوش آذر و مهرنوش
 بچرم اندر است گاو اسفندیار

چو گفت این سخن شد - K³ چنین ژنده پیلی - K² بگفت آفریدش چنو - K¹
 پشتون پیامد دلی [پشس - I] با - K, I, IV, VI⁵ خروشمیدن - K, I, IV, VI⁴ سبک از
 - I, IV, VI⁷ کشتگان - K, I, IV, VI⁶ خروش [بر آورد جوش - VI پر از درد و جوش - IV]
 که شد جان شیرینتان - IV کجا [که جان - VI] شد ازین کالبدتان روان - I, VI⁸ زار ای
 - K رایگان

چنان زار بگریست بر هر دوان * که جان شد بتنش اندرون ناتوان
 - I, IV¹³ دمیدند - K¹² پر - I¹¹ بجان - K, I, IV, VI¹⁰ خونین - VI دیده - K, I⁹
 K - б. стоит после б., добавленного K¹⁶ کهتری - K¹⁵ که شاخ درخت - K¹⁴ شاخ و
 K - доб.: بجاماسپ بسیار کوش - K¹⁹ بآزار - I¹⁸ از - VI¹⁷ ک 6. 1196.

شدند این جوانان و آزادگان * بدست کسی ناسزا رایگان
 затем в K следует б. 1194, после чего доб.:

تو بر تخت نازی و من در گداز * نداند بتو چاره آن گنج و ناز
 که چون خیزد از کارزار - K²¹ باید بدین - VI پیش آورد - IV بد آمد از - I²⁰

- 1170 بدو گفت رویین تن اسفندیار
 تو³ مردی بزرگی و زور⁴ آزمای
 بدیدم همه فرّ و زیم⁵ ترا
 بجان امشیمی دادمت زینهار
 سخن هرچ پذیرفتی آنرا⁹ بکن
 بدو گفت رستم که ای دون کنم
 1175 چو برگشت از¹³ رستم¹⁴ اسفندیار
 چو بگذشت مانند¹⁶ کشتی برود¹⁷
 همی²⁰ گفت کای داور داد و²¹ پاک
 که خواهد ز گردنکشان کین من
 1180 چو اسفندیار از پسش²⁴ بنگرید
 همی²⁷ گفت کین را مخوانید²⁸ مرد
 گذر کرد پر³⁰ خستگیها بر آب
 شگفتی بمانده بد³⁴ اسفندیار
- که ای برمنش¹ پیر² ناسازگار
 بسی چاره دانی و نیرنگ و رای
 نخواهم⁶ که بینم نشیب ترا
 بایوان رسی⁷ کام کژی⁸ مغار
 ازین پس مپیمای با من سخن
 چو¹⁰ پر خستگیها بر افسون¹¹ کنم¹²
 نگه کرد تا چون رود¹⁵ نامدار
 همی داد تن را¹⁸ ز یزدان¹⁹ درود
 گر از خستگیها شوم من هلاک
 که گیرد دل و راه²² و²³ آیین من
 بران²⁵ روی²⁶ رودش بخشکی بدید
 یکی ژنده پیلست با دار²⁹ و برد
 ازان³¹ زخم پیکان شده پر³² شتاب³³
 همی گفت کای³⁵ داور کامگار³⁶

من اکنون فریب - K⁵ کار - IV - رزم - K⁴ بد - VI³ مرد - IV, J² پرخرد - VI¹
 K⁸ رو و - IV شو و - K⁷ نخواهم - K, J⁶ همی من فریب - VI سراسر فریب - I, IV
 فلما: 1175-1156 - 66 - B¹² افزون - VI¹¹ که - I, IV¹⁰ از من - I, IV, VI⁹ K⁹ گوش
 رأی اسفندیار رستم یرقی فی الجبل و الدم یسپیل منه قال له أعطنی یدک حتی أحملک
 مقیدا الی حضرة الملک و أستوهیک منه و أنشفح فیک فمکره رستم و أظهر إجابته الی
 پیش - I, IV, VI¹⁴ K¹⁴ پر - K¹³ ذلک حتی امهله اسفندیار و أعطاه الأمان الی الغد
 ز رود - I, IV, VI¹⁷ ز رستم چو - I رستم چو - K, IV, VI¹⁶ شود - I, IV¹⁵ کند - K¹⁵
 I, VI²² و - I, VI²¹ چنین - K²⁰ ز یزدان همی داد تن را - K, I, IV¹⁹ جانرا - IV¹⁸
 سوی - K, I, IV²⁶ ازان - K²⁵ اسفندیارش ز پس - VI²⁴ و - VI²³ رای - IV²³
 تن از - K³¹ با - K, I³⁰ شاخ - K²⁹ بخوانند - VI نخوانند - I, IV²⁸ چنین - K²⁷
 کردگار - VI³⁶ یا - I³⁵ فروماند - I, IV³⁴ 1184. ب. стоит после б. I, IV³³ گرفته - K³²
 K - вместо б. 1183:

بگفتا خدایا تویی کامگار * نگه دار ما را درین کارزار
 همی گفت و میکرد ازانسو نگاه * که رستم همی رفت چو ماه براه

چنان¹ دازم ای زال کامروز من
 چو رفتی همی⁵ چاره رخشی ساز
 1155 زواره ز پیشی برادر بررفت
 بپستی همی بود⁹ اسفندیار
 بمالا چنین چند باشی بپای
 کمان بگن از دست و بمر بیان
 پیشیمان شو و دسترا ده بپند
 بدین خستگی نزد¹⁴ شاهت برم
 1160 وگر¹⁵ جنگ جوئی¹⁶ تو اندرز کن
 گناهی که کردی ز یزدان بخواه
 مگر دادگر باشدت رهنمای
 چنین گفت رستم که بیگاه شد¹⁹
 1165 شب تیره هرگز که جوید نبرد
 من اکنون چنین²⁵ سوی ایوان شوم
 بپندم همه²⁷ خستگیهای خویش
 زواره فرامرز و دستبان سام
 بسازم³¹ کنون هرچ فرمان تست

ز مادر بزادم² بدین³ انجمن⁴
 من آیم⁶ کنون گر بمانم دراز
 دو دیده سوی رخشی بنهاد⁷ تفت⁸
 خروشید¹⁰ کای¹¹ رستم نامدار
 که خواهد بدن مر ترا رهنمای
 برآهنج و بگشای تیغ¹² از میان
 کزین پس تو از من نیایی¹³ گزند
 ز کردارها بی گناهت برم
 یکی را نگهبان این مرز کن
 سزد گر بپوزش¹⁷ بپخشد گناه
 چو¹⁸ بیرون شوی زین سپنجی سرای
 ز رزم²⁰ و ز بد²¹ دست کوتاه شد¹⁹
 تو اکنون بدین²² رامشی²³ باز گرد²⁴
 بیاسایم²⁶ و یک زمان بخنوم
 بخوانم²⁸ کسی را که دارم²⁹ بپیش
 کسی را ز خویشان که دارند³⁰ نام
 همه راستی زیر پیمان³² تست

1 K — چنین 2 Л, K — زادم 3 K, I, VI — درین 4 K — доб.:

سر خویش گیرم چو رستم بجان * بجایی شوم کم نیاید نشان
 5 K, I, VI — همه 6 IV — آنم 7 Л — доб. و 8 Б — перевод бб. 1140—1155 отсутствует. 9 K —

خروشان که ای — 11 I همی گفت — 10 K ماند — VI زمانی همی ماند — I, IV پیشی در همی راند
 پیشی — 14 K, I نیایی تو از من — I, IV, VI نیمنی — 13 K گرز — VI بند — 12 K, I, IV

19 K, که — 18 VI بپوزش سزد گر — 17 K, I, IV, VI سازی — 16 K, I, VI اگر — 15 K, VI
 یک — 23 I چنین — 22 K, IV, VI رزم این زمان — 21 K, VI نیک — 20 IV گشت — I, VI

26 IV — یکی — 25 I обратный порядок мисра. 24 K, I, IV, VI امشبی — IV امشب همی
 ز خویشان — 30 VI دادم — VI ز خویشان — 29 I, IV بخواهم — 28 Л من این — 27 K برآسیم

32 K, VI — فرمان (нет рифмы). 31 Л — بیارم کسی را که دارید

وگر¹ زنده مانی² ببندمت چنگ
 1125 بدو گفت رستم کزین گفت وگوی
 بیزدان پناه⁶ و بیزدان گرای⁷
 بنزدیک شاهت برم بی درنگ³
 چه باشد⁴ مگر کم شود⁵ آبروی
 که اویست بر نیک و بد⁸ رهنمای⁹

۲۳

کمان برگرفتند و تیر خدنگ
 1130 ز¹¹ پیکان همی آتش افروختند
 دل شاه ایران بدان¹³ تنگ شد¹⁴
 چو او دست بردی بسوی¹⁶ کمان
 برنگ طبرخون شدی این جهان
 یکی چرخرا برکشید از شگاع¹⁸
 بتیری که پیکانش الماس بود
 چو او²¹ از کمان تیر بگشاد شست²²
 1135 بر²³ رخس ازان تیرها گشت سست
 ببردند¹⁰ از روی خورشید رنگ
 ببرد¹² زره را همی دوختند
 بروها و چهرش پر آژنگ شد¹⁵
 نرستی کس از تیر¹⁷ او بی گمان
 شدی آفتاب از نهیمیش نهان
 تو گفتی که خورشید شد در¹⁹ شرع²⁰ *
 زره پیش او همچو قرطاس بود
 تن رستم و رخس جنگی بخست²²
 نید باره و مرد جنگی درست²⁴

¹ K, IV, VI— اگر ² K, IV, VI— باشی ³ K, I, IV, VI— доб.:

وگر کشته آیی ز [به-K] پیکان تیر * بخون [بکین-VI] دو پور گرانمایه
 [فرزند پرمایه-I] گیر

⁴ K, I, VI— آید ⁵ K— شدن ⁶ K, VI— گرای I— گشای ⁷ K, VI— گشای ⁸ K, VI—
 به-VI ¹¹ همی گم شد ¹⁰ K, I, IV, VI— Б — перевод бб. 1119—1126 отсутствует. ¹⁴ I— ازان-IV یل [دل-K, VI] اسفندیار اذدران ¹³ K, I, VI— بتندی-I, IV— بتن-بر-K ¹²
 دست-I ¹⁷ بتیر و ¹⁶ K, I, IV, VI— و چهره پر از رنگ کرد-I ¹⁵ ننگ کرد
 VI— چنو-K ²¹ شعاع-I, IV, VI— خورشیدرا شد-I ¹⁹ آن شعاع-IV, VI— شعاع
 پس آنگه سوار از برش چاره چست-K ²⁴ تن-I, IV, VI— ²³ K, I, IV, VI— سخت-VI ²² چنان
 K, I, IV, VI— б. стоит на месте б. 1136, а б. 1136— на месте 1135, между ними K, I, IV— доб.:

چو تیر از کف شاه رسته شدی * تن رستم از تیر خسته شدی
 برو تیر رستم نیامد بکار * فروماند رستم ازان کارزار
 بگفت آنگهی رستم نامدار * که رویدن تنست این یل اسفندیار
 VI— доб. третий б. разночтения; затем перед б. 1137 K, I, IV, VI— доб.:

چو مانده شد از کار رخس و سوار * یکی چاره سازید بیچاره وار

* شگاو و شگاه بمعنی تیردان و کماندان با شرع قافیه شده و در همه نسخهها با عین

ضبط است

برستم چنبن گفت کای¹ بدنشنان
 تو گفتی³ که لشکر نیارم بچنگ
 1100 نـداری ز مـن شـرم وز کـردگار
 ندانی⁵ که مردان پیمان شکن
 دو سگزی دو پور مرا کشته‌اند
 چو بشنید رستم غمی¹⁰ گشت سخت
 بجان و¹¹ سر شاه سوگند خورد
 1115 که من¹³ جنگ هرگز نفرموده‌ام
 بپندم دو دست برادر کنون
 فرامرزا نیز بسته دو دست
 بخون¹⁶ گرانمایگان‌شان بکش
 چنبن گفت با رستم اسفندیار
 بریزیم ناخوب و ناخوش بود
 1120 تو ای بدنشنان چاره خویش ساز
 بر²⁴ رخش با²⁵ هر دو رانت بتیبر
 بدان تا کسی از²⁶ بندگان²⁷ زین سپس

چنبن بود پیمان گردنکشان²
 ترا نیست آرایش نام و ننگ
 نترسی که پرسند⁴ روز شمار
 ستوده نباشد بر⁶ انجمن⁷
 بران⁸ خیرگی باز⁹ برگشته‌اند
 بلرزید بر سان شاخ درخت
 بخورشید و شمشیر و دشت نبرد¹²
 کسی کین چنبن¹⁴ کرد نستوده‌ام
 گر¹⁵ او بود اندر بدی رهنمون
 بیارم بر شاه یزدان پرست
 مشوران¹⁷ ازین¹⁸ رای¹⁹ بپه‌وده هـش
 که بر کین²⁰ طاوس²¹ نر²¹ خون مار
 نه آیین شاهان²² سرکش بود
 که آمد زمانت بتنگی²³ فراز
 برآمیزم اکنون چو با آب شپیر
 نجویند²⁸ کین²⁹ خداوند کس

ازان خشمرا برگشادش [گشادی - I] زبان - K, I, VI - ² چنبن گفت با رستم ای - IV - ¹
 پرسدت - VI - برشد ب - IV - پرسد ب - I - ⁴ نکفتی - I, IV - ³ K, I, VI - обратный порядок мисра.
 5 Л - بدانی . 6 Л, K, I, IV - بهر 7 Б - перевод б. отсутствует. 8 K, I, IV, VI - وزان 9 K, I,
 IV, VI - هم نه - VI - ¹⁰ غمین - VI - ¹¹ Л - و оп. ¹² K - I - приписано на
 полях:

بآتش که کاوس کی برفروخت * سیانوش بر وی گذشت و نسوخت
 بتاج کیانی و استا و زند * بجان و سر شهریار بلند
 17 Л, I, IV - بکین - K, I, VI - ¹⁶ که - I, IV, VI - ¹⁵ کسی را که این - K, I, IV - ¹⁴ این - I - ¹³
 طاوس - K - ²¹ خون - K, I, IV - ²⁰ کار - K, I, VI - ¹⁹ بدین - I - برین - K, IV, VI - ¹⁸ مسوزان
 25 VI - برین - VI - تن - K, I, IV - ²⁴ بتنگی زمانت - I, IV - ²³ مردان - K - ²² بر - VI - و بر
 خون - I - کین با - K, IV - ²⁹ نریزند - I - ²⁸ بران تا خودایندگان - VI - ²⁷ چنبن - I - ²⁶ بر

1085 برفت از میان سپه پیشی صف
 وزان سو فرامرز چون پیل مست
 برآویخت با او همی² مهرنوش
 گرامی دو پرخاشجوی جوان
 چو شیران جنگی برآشوفتند
 در⁶ آوردگه تیغ شد مهرنوش
 بزد تیغ بر گردن اسپ خویش
 1090 فرامرز کردش پیاده تپاه
 چو بهمن برادرش را کشته دید
 پیامد دوان نزد¹² اسفندیار
 بدو گفت کای نره شیر ژبان
 دو پور تو نوشآذر و مهرنوش
 1095 تو اندر نبردی و ما پر ز درد
 برین تخمه این¹⁶ ننگ تا جاودان
 دل مرد بیدارتر شد¹⁷ ز خشم

ز درد جگر بر لب آورده کف
 پیامد¹ یکی تیغ هندی بدست
 دو رویه ز لشکر برآمد خروش³
 یکی شاهزاده دگر⁴ پهلوان
 همی بر سر⁵ یکدگر کوفتند
 نبودش همی با فرامرز توش⁷
 سر پادپای اندر افگند⁸ پیش
 ز خون⁹ لعل شد خاک آوردگاه¹⁰
 زمین زیر او چون¹¹ گیل آغشته دید
 بجایی که بود آتش کارزار
 سپاهی بچنگ آمد از سگزیان
 بخوااری¹³ بسگزی سپردند هوش
 جوانان و¹⁴ کیزادگان¹⁵ زیر گرد
 بماند ز کردار نا بخردان
 پر از تاب¹⁸ مغز و¹⁹ پر از آب چشم²⁰

1 I — پیاده 2 K, I, VI — نامور 3 Л, K — نمودش همی با فرامرز توش (см. б. 1088); Л — повторяет б. 1091, над началом строки надписано мکر 4 K — یکی 5 K, I, IV — بر 6 I, IV — 7 K —

فرامرز انگیخت اسپ نبرد * با آوردگه رفت با داروگرد
 پس نامدار اندر آمد بکین * بیک زخم اندر افگندش ز زین
 یکی تیغ بگذارد کورا زند * سر نامدارش بخاک افگند
 10 B — بخون VI — 9 آمد به I, IV — آورد 8 K, VI — доб. последний б. разночтения. I, IV, VI —
 زمین را — 11 Л — فقتل زواره نوشاذر و قتل فرامرز بن رستم آخاه مهرنوش 1090—1077: 66.
 IV — 15 оп. و — 14 Л — بزاری — 13 K, I, IV, VI — بنزدیک — 12 K, I, IV, VI — پر از خون
 دلها — 19 I, IV — باد — 18 K, I, IV, VI — پرخاش شد پر — 17 VI — از — 16 Л, K, I, IV — آزادگان
 20 I, IV, VI — доб.:

برستم چنین گفت کای دیوزاد * چرا گشتی از راه آیین و [یزدان ز VI] داد

- 1070 زواره¹ پیامد بپیش² سپاه
 بکشتمند ز ایرانیان بی شمار
 سمند سرافراز را برنشست
 یکی⁴ نامور بود الوای نام
 کجا نیمزه³ رستم او داشتی
 1075 چو از دور نوش آذر اورا بدید
 یکی تیغ زد بر سر و گردنش⁸
 زواره برانگیخت اسپ نبرد
 که¹² اورا فگندی کنون پای دار
 زواره یکی نیمزه زد بر برش¹⁶
 1080 چو نوش آذر نامور کشته شد
 برادرش گریان و دل پر ز جوش
 غمی¹⁹ شد²⁰ دل مرد شمشیرزن
 دهاده برآمده ز آوردگاه
 چو نوش آذر آن دید بر ساخت کار
 پیامد یکی تیغ هندی بدست³
 سرافراز و اسپ افکن⁵ و شاد کام
 پس پشت او هیچ نگذاشتی⁶
 بزد دست و تیغ از میان⁷ برکشید
 بدو نیمه⁹ شد پیل پیکر تنش¹⁰
 بتندی به¹¹ نوش آذر آواز کرد
 چو الوای را¹³ من نخوانم¹⁴ سوار¹⁵
 بخاک اندر آمد همانکه سرش¹⁷
 سپهرا همه روز برگشته شد
 جوانی که بد¹⁸ نام او مهرنوش
 برانگیخت آن باره²¹ پیلتن²¹

3 I — доб.: ز پشت — K, I, VI² همانکه — IV¹

وزانسو یکی گرد لشکر پناه * پیامد که بد سرفراز سپاه
 VI — доб.:

ازان پس پیامد یکی مهتری * دلاور نشسته ابر اشقری
 داستان کاموس. [VI — (؟) — VI] K, VI — 10
 4 I — آن که 5 K — شیرافکن 6 Б — перевод эпизода с الوای отсутствует; ср.
 66. 1426—1427 (см. т. IV настоящего издания):

یکی زابلی بود الوای نام * سبک تیغ کین برکشید از نیام
 کجا نیمزه³ رستم او داشتی * پس پشت او هیچ نگذاشتی
 I — بزد بر سر و ترک آن نامدار — K, VI⁸ یلی — I, VI⁷
 [VI — (؟) — VI] K, VI — 10 نیم — IV⁹ بر آورد یک زخم و زد بر سرش
 ندانم — K¹⁴ چو تو مرد را — VI¹³ چو — I¹² بشد نزد — I, VI¹¹ بخاک اندر آمد برش
 VI — بخوانم — K¹⁵ — доб.:

رسیدند هر دو بنزدیک هم * بمین تا که بیند ازین حرب غم
 16 VI — سرش (нет рифмы). 17 K — برش (нет рифмы); I, IV — доб.:

برادر چو از دور دیدش ورا * که کشته شد آن شاه نوش آذرا
 کوه کن — K²¹ چو دید آن — VI²⁰ غمین — I¹⁹ کجا — K¹⁸

- 1055 بدانگه که رزم¹ یلان شد دراز
 زواره بیپاورد زان سو سپاه
 بایرانیمان⁵ گفت رستم کجاست
 شما سوی رستم بچنگ آمدید
 همی دست رستم نخواهید⁹ بست
- 1060 زواره بدشنام لب برگشاد
 برآشفت ازان پور اسفندیار
 جوانی که نوش آذرش بود نام
 برآشفت با سگری¹² آن نامدار
 چنین گفت کآری¹⁴ گو برمنش
- 1065 زفرمود مارا¹⁷ یل¹⁸ اسفندیار
 که پیچد سر از رای و فرمان او
 اگر جنگ بر نادرستی²¹ کنید
 بمینید پیکار جنگاوران
 زواره زفرمود کاند²³ نهید²⁴
- همی دیو شد رستم سرفراز²
 یکی لشکری³ داغدل⁴ کینه خواه
 برین⁶ روز بیموده خامش⁷ چراست
 خرامان بچنگ⁸ نهنگ آمدید
 برین رزمگه بر نشاید نشست
 همی کرد گفتار ناخوب یاد
 سواری بد اسپافکن و نامدار¹⁰
 سرافراز و جنگاور¹¹ و شادکام
 زباندرا بدشنام بگشاد خوار¹³
 بفرمان شاهان کند¹⁵ بدکنش¹⁶
 چنین با سگان ساختن¹⁹ کارزار²⁰
 که یارد گذشتن ز پیمان او
 بکار²² اندرون پیش دستی کنید
 بتیغ و سنان و بگرز گران
 سرانرا ز خون بر سر افسر نهید²⁵

1 K, I, IV, VI—جنگ 2 K, I, VI—زال باز K—доб.:

چنان بد گمانشان که او خسته شد * دل نامداران ازان بسته شد
 خامش—K, VI—7 همی—VI—6 بدیشان چنین—VI—5 داغدل لشکر—VI—4 لشکر از—I—3
 بخواهید—K, IV, VI—9 همانا بکام—IV—8 خاموش بودن—I, IV—نشستن
 چو بشنید آوازش—VI—12 سرافراز ازان لشکر—I—11 زباندرا بدشنام بگشاد خوار—L—10
 فاغتاظ نوشاذر: B—66. 1061—1063, по-видимому, гаплография; B—6. оп., см. разночтение к б. 1061,
 بود—L, IV—15 با او—K—با ما—L, IV—14 بن اسفندیار و قال أیها السجزی الجاهل
 که مارا زفرمود—K—18 گفتا—I—17 پرورش—VI—سرزندی—I—16 (метр нарушен).
 کایدار—VI—23 بچنگ—I—22 با ما درستی—I—21 IV—66. 1064—1065 оп. خواستن—K—19
 سران سپهرا زبید و [دمید و—I—دهیده—VI—] دهد—K, I, VI—25 جهید—IV—24

نهادند پیمان دو جنگی که کس
 نخستین بنیزه⁴ برآویختند 1045
 چنین تا⁶ سنانها بهم برشکست⁷
 باوردگه گردن⁹ افراختند
 ز نیروی اسپان¹¹ و زخم سران
 چو شیران جنگی برآشوفتند¹⁴
 همان¹⁸ دسته بشکست گرز گران 1050
 گرفتند زان پس دوال کمر
 همی زور کرد این بران آن برین
 پراگنده گشتند ز آوردگاه
 کف اندر دهانشان²⁷ شده²⁸ خون و خاک

نمایشد بران¹ جنگ² فریادرس³
 همی⁵ خون ز جوشن فرو ریختند
 بشمشیر بردند ناچار دست⁸
 چپ و راست هر دو¹⁰ همی تاختند
 شکسته¹² شد آن تیغهای گران¹³
 پر از خشم¹⁵ اندامها¹⁶ کوفتند¹⁷
 فروماند از کار دست سران¹⁹
 دو اسب تگاور فروبرده²⁰ سر²¹
 نجنبید یک شیر بر²² پشت زین²³
 غمی گشته²⁴ اسپان²⁵ و مردان²⁶ تپاه
 همه گیر²⁹ و برگستوان چاک چاک

و ركب و أقبل نحو نهر: 1044-1001-66. Б-3 دشت- VI-2 دران- IV بدین- VI-1 K
 هیرمند و ركب اسفندیار من ذلك الجانب فی عساکره و جاء حتی لقی رستم فعلا الی موضع خال
 لیتبارزا منفردین و أمر کل واحد منهما أصحابه بالامساک عن الحرب و ثبات کل فی مکانه
 VI-7 چو نوک- VI-6 همه- VI-5 بنیزه فراوان- I, VI-4 K و تعاهدا علی هذه الجملة
 سو- I-10 باورد [بناورد- VI] گردن بر- I, IV, VI-9 K ناچار مایل شدند- VI-8 برزدند
 I, IV, VI-13 K گسسته- VI-12 مردان- VI گردان- K-11
 برافراختند آنزمان یالرا * ز زین برکشیدند گوپالرا
 همی کوفتند اندر آورد گرز * چوتنگ اندرآید ز بالای برز [پولاد گرز- I]
 IV-16 ازان زخم- IV خشم و- VI-15 K چو شیر ژیان هر دو آشوفته- I, VI-14 K
 ثم زحف: 1050-1045-66. Б-19 هم از- I, IV-18 I کوفته- I, VI-17 K همی بر سر یکدگر
 کل واحد الی صاحبه و طاعنا بالرمح زمانا طویلا حتی تقصفت رمحهما فاستلا السیوف
 و تضاربا زمانا حتی تکسرت ثم تضاربا بالعمد و الدبابیس و ثقارعا حتی تشظت البیض
 I, IV, VI-21 K برآورده- I, VI-20 K علی رؤوسهما
 یکی سر بدست یل اسفندیار * بدست دگر رستم نامدار
 بنیرو کشیدند زی خویشتن * دو گرد سرافراز دو پیلتن
 IV گردان- I-25 K گشت- I-24 K перевод бб. 1051-1052 отсутствует. Б-23 از- I-22
 بر- I-29 همی- VI-28 دهانشان- I-27 گردان- VI اسپان- I, IV-26 K مردان

ازین¹ گونه مستیز و بدر² مکوش
 اگر جنگ خواهی و خون ریختن
 بگـ و تا سوار آورم زابلـی
 برین رزمگهشان بجنگ آوریم 1030
 بماشد بکام تو خون ریختن⁹
 چنیین پاسخ آوردش اسفندیار
 ز ایوان بشبگگیر برخاستی
 چرا ساختی بند و مکر و¹³ فریب
 چه باید مرا جنگ زابلستان 1035
 مبادا چنیین هرگز آیین من
 که ایرانیمانرا بکشتن دهم
 منم پیشرو هرک جنگ آیدم²¹
 ترا گر همی یار باید بیار
 مرا یار در جنگ یزدان بود 1040
 توی جنگجوی و منم جنگخواه
 بمیینیم تا اسپ اسفندیار
 وگر²⁹ باره رستم جنگجوی³⁰

سوی مردمی یاز³ و بازار هوش⁴
 برین گونه⁵ سغتی برآویختن
 که باشند⁶ با خنجر کابلی⁷
 خود ایدر زمانتی درنگ آوریم⁸
 بمیینی تگاپوی و¹⁰ آویختن¹¹
 که چندیین چه گویی چنیین¹² نابکار
 ازین تند بالا مرا خواستی
 همانا بدیدی¹⁴ بتنگی¹⁵ نشیب¹⁶
 وگر¹⁷ جنگ ایران¹⁸ و کابلستان
 سزا¹⁹ نیست این²⁰ کار در دین من
 خود اندر جهان تاج بر سر نهم
 وگر پیشی جنگ²² نهنگ²³ آیدم²⁴
 مرا یار هرگز نیاید بکار²⁵
 سر و²⁶ کار با بخت خندان بود²⁷
 بگردیم یک با دگر بی²⁸ سپاه
 سوی آخر آید همی بی سوار
 بایوان نهد بی خداوند روی

ز داننده یکبار بگشای⁴ K, VI — تاز³ IV — بدین² I, VI — برین¹ K, VI —
 7 K, I, IV, زره پوش⁶ K — سان⁵ K — بداننده بگشای یکباره گوش¹ — گوش
 VI — доб.:

تو ایرانیمانرا بفرمای نییز * که تا گوهر آید پدید از پیشیز
 12 K, خون ریختن⁹ VI — و¹⁰ Л, VI — оп. آویختن⁹ VI — 8 K — б. стоит после б. 1031.
 رسیدست تنگی¹⁵ IV — رسیدت¹⁴ I — با من اکنون¹³ K, I, IV, VI — همی¹³ I, IV, VI —
 21 IV — زین³⁰ Л — روا¹⁹ K — غزنی¹⁸ VI — همان¹⁷ I, IV, VI — فریب¹⁶ VI —
 پس باشدم کردگار²⁵ IV — من آید پلنگ²⁴ IV — پلنگ²³ I — جنگی²² K — آید بجنگ
 26 IV — و²⁶ оп. ویا²⁹ I, IV — با²⁸ VI — 27 VI — б. оп. 29 VI — б. оп.

بتنها تن خویش جویم نبرد
 کسی باشد از بخت پیروز و¹ شاد
 گذشت از لب رود و بالا گرفت
 1010 خروشید کای² فرخ اسفندیار
 چو بشنید اسفندیار این سخن
 بخندید و گفت اینک³ آراستم
 بفرمود تا جوشن و خود اوی
 ببردند و پوشید روشن برش
 1015 بفرمود تا زین بر اسپ سیاه
 چو جوشن پوشید⁴ پرخاشجوی
 نهاد آن⁵ بن نیزه را بر زمین
 بسان پلنگی که بر پشت گور
 سپه در⁶ شگفتی فروماندند
 1020 همی شد چو نزد تهمتن رسید
 پس از بارگی با پیشوتن بگفت
 چو تنهاست ما نیز تنها شویم⁷
 بران گونه رفتند هر دو برزم⁸
 چو نزدیک گشتند پیر و جوان
 1025 خروش آمد از باره هر دو مرد
 چنین گفت رستم با آواز سخت

ز لشکر نخواهم کسی رنجه کرد
 که باشد همیشه دلش پیر ز داد
 همی ماند از کار گیتی شگفت
 هم آوردت آمد بر آرای کار
 از آن شب پیر پرخاشجوی کهن
 بدانگه که از خواب برخاستم
 همان ترکش و⁹ نیزه¹⁰ جنگجوی
 نهاد آن کلاه کیمی بر سرش
 نهادند و بردند نزدیک شاه
 ز زور و ز¹¹ شادی¹² که بود اندر اوی¹³
 ز خاک¹⁴ سیاه اندر آمد بزین
 نشینند¹⁵ برانگیزد از گور شور
 بران نامدار¹⁶ آفرین خواندند
 مر اورا بران باره تنها بدید
 که مارا نباید بدو یار و جفت
 ز پستی بران تند بالا شویم¹⁷
 تو¹⁸ گفتی که اندر جهان نیست بزم
 دو شب پیر سرافراز و دو پهلوان
 تو گفستی بدرید¹⁹ دشت نبرد
 که ای شاه²⁰ شادان دل²¹ و²² نیک بخت

گرز و آن-IV⁴ اینک-VI³ چنین گفت با-IV² I- فیروز- I- K, I, IV-¹ op.;
 مردی-IV, I⁸ که اوروز-K⁷ چو اسپ سیاه دید-I⁶ نیزه و گرز-⁵ I- گرز با-VI
 روی-IV, I¹¹ او-I¹⁰ VI-⁹ доб. б. 1013 с перестановкой мисра. زور جوانی-VI
 I-¹⁵ доб.: K, VI- رویم-¹⁴ I- بزرگان ورا-VI نامور-I¹⁴ سیاه از-IV, I¹³ بتندی-IV¹²
 پیشوتن ز پس باز شد با سپاه * یل نامور گردد لشکر پناه
 گمان برد چون رستم از دور دید * که کوهیست کز باره اندر چو مید
 K, I, I¹⁹ بلرزید-IV¹⁸ که-K, I, VI¹⁷ ز رزم-VI¹⁶ K, IV, VI-¹⁵ доб. варианты этих бб.
 و-I, IV, VI-²¹ op. پیمان دل-IV²⁰ مرد-VI²²

- چو شد روز رستم بپوشید گبر 995
 کمندی بفتراک زین بر بیست
 بفرمود تا شد^۳ زواره برش
 بدو گفت رو^۴ لشکر آرای باش
 بیامد زواره^۵ سپه گرد کرد
 تهمتن همی رفت نیزه بدست
 سپاهش برو خواندند آفرین
 همی رفت رستم زواره پشش^{۱۳} 1000
 بیامد چنان^{۱۶} تا لب هیرمند
 سپه با برادر هم آنجا بماند
 چنین گفت پس با زواره براز
 بترسم که با او نیارم^{۲۴} زدن
 تو اکنون سپهرا هم ایدر^{۲۵} بدار^{۲۶} 1005
 اگر تند یابمش هم زان نشان

گفت با - IV^۴ بدو گفت باشد - K^۳ گرد - VI گبرش به - I, IV^۲ نگهدار - VI^۱

۱۰ K, زواره بیامد - IV^۹ زنگ - L^۸ تو در توده - K^۷ شو - IV, VI^۶ کشورش - K^۵
 L - доб.:^{۱۱} بچیدان که آرد - VI

بفرمود تا شد زواره برش * فراوان سخنان را اند با لشکرش
 над первым словом б. надписано мккр, см. б. 995. VI - б. оп.^{۱۲} I - پس - I^{۱۳}
 و آمره: 993-1000: 66-б. خسروی یاورش - VI پادشاه پیش کسی - I^{۱۵} که او - K, I, IV, VI^{۱۴}
 VI^{۱۷} چنین - K, IV, VI^{۱۶} بالركوب غذا مع العسكر و لما أصبح ظاهر بين جئنه
 I - б. оп. I - گزند - IV, VI^{۲۰} دل - K, VI^{۱۹} لب - K, VI^{۱۸} همی
 K, I, VI - доб.:^{۲۳} که من دست - I, VI^{۲۱} کمربند - K^{۲۲}

هم اکنون ازین [اکنونش از - K] رزم کوتاه کنم * روان را سوی روشنی ره کنم
 VI^{۲۶} تو ایدر همان و سپهرا - I, IV^{۲۵} بیاید - K, I, VI^{۲۴} بخوادم - VI^{۲۸} آردم - VI^{۲۷} بیمار

985 بدو گفتند از گفت او زال زر
 بدو گفت زال ای پسر این سخن
 که دیوانگان این سخن بشنوند⁴
 قبادی بجایی⁷ نشسته دژ
 تو با شاه ایران برابر مکن
 چو اسفندیاری که فغفور چین
 تو گویی که از باره¹² بردارمش¹³
 نگویند چنین مردم سالخورد
 990 بگفت این و بنهاد سر بر زمین
 همی گفت کای¹⁸ داور کردگار
 برین گونه تا خور برآمد ز کوه
 زمانى بچنمید¹ ز اندیشه² سر
 مگوی و جدا کن سرش را³ ز بن
 بدین خام گفتار تو⁵ نگروند⁶
 نه تخت و کلاه و نه گنج و⁸ دم⁹
 سپهدار با رای و گنج¹⁰ کهن¹¹
 نویسد همی نام او بر نگین
 بربر سوی خان¹⁴ زال¹⁵ آرمش
 بگرد در ناسپاسی¹⁶ مگرد¹⁷
 همی خواند بر کردگار آفرین
 بگردان تو از ما بد روزگار
 نیامد زبانش ز گفتن¹⁹ ستوه²⁰

IV - نگویی سرش را جدا کن - K³ از اندیشه نفشاند - K² بچنماید - I, IV¹
 ما - K⁵ نشنوند - IV نشنوند - I, K, II⁴ سراسر
 VI - вместо бб. 983-984:

بدو گفت زال این سخن نشنوند * بدین خام گفتار تو نگرند
 I, IV - доб.:

بگفت ای پسر پیش تخت قباد * چه کردی و من خود چه کردم [دارم - IV] بباد

I, IV, VI - б. 11 گنج و رای - I, IV, VI¹⁰ و оп. - I, IV⁷ بکوهی - I, IV⁸
 IV - باغوش نزدیک - K¹⁴ برگیرمش - IV¹³ کوهه - K, I, IV, VI¹²

اختر بد - I, IV¹⁶ بپرده سوی زال بسام - VI¹⁵ رپوده در ایوان
 K - доб.:¹⁷

تو بر شاه ایران میاور شکن * بنزد بزرگان مگوی این سخن
 I, IV, VI - доб. б. 986, затем K, I, IV, VI - доб.:

بگفتم ترا آنکه بد رای من * تو به دان کنون ای مه [سر - K به VI] انجمن

B - перевод бб. 935-992 отсутствует.²⁰ زبانش ز خواهش نیامد - VI¹⁹ با - K¹⁸

ور¹ ایدونک اورا رسد زین گزند
 950 همی هر کسی داستانهها زنند
 که او شهریاری³ ز ایران بکشت
 همی باش در⁵ پیش او بر⁶ پای
 بیبغولهدی شو فرود از⁷ مهان⁸
 کزین بد⁹ ترا تیره گردد روان
 955 بگنج و برنج¹⁰ این روان¹¹ باز خر¹²
 سپاه ورا خلعت آرای نیز
 چو برگردد او از لب هیرمند
 چو ایمن شدی¹⁶ بندگی کن براه
 چو بیند ترا کی کند شاه¹⁷ بد
 960 بدو گفت رستم که ای مرد پیر
 بمردی مرا سال پسپار گشت
 رسیدم بدیوان مازندران
 همان رزم کاموسی و خاقان چین
 اگر من²⁴ گریزم ز اسفندیار
 965 چو من بمر پوشم پروز نبرد
 ز خواهش که گفتی بسی راندم²⁸
 همی خوار گیرد سخنههای من
 گر او سر ز کیوان فرود آردی

نبرده سواری ز شیران - I, K, VI⁴ شهریار - IV³ بشکنند - K, I, VI² گر - K, VI¹
 ز پیشش - I, IV⁸ ز پیش - VI به پیش - K⁷ در - IV⁶ تا - VI⁵ [ایران - VI] بکشت
 IV¹³ جهانرا بخر - I¹² جهان - VI سخن - K, IV¹¹ بزر - IV¹⁰ گر ایدر - VI⁹ نهان
 I, IV¹⁸ کار - I با تو - K, IV, VI¹⁷ شوی - K, VI¹⁶ مبر - IV¹⁵ دای - IV¹⁴ سپر
 نبرد - IV بنزد - I²¹ هر دو - I, IV²⁰ چگویی سخنههای نا دلپذیر - VI¹⁹ کردن بدی
 چرخ - K, IV²⁵ گنون گر - I, IV, VI²⁴ اسپش - K, I, VI²³ شدی - I²² نبرده - VI
 راندم - K, VI²⁸ VI - 6. on. چه صد ژنده پیل و چه یک دشت مرد - I²⁷ و - K²⁶
 خواندم - K, VI³⁰ برو - IV, VI²⁹ بسی - K²⁹

نگه کرد چندی^۱ بدیوان^۲ خویش
 ورا دیدد پند پند^۳ ز زردروی
 یکی^۴ جوشن^۵ و مغفری^۶ نامدار^۷
 کمند آر و گرز گران آر و گبر^۸
 بیاورد گنجور او از نهفت^{۱۱}
 سر^{۱۳} افشانند و باد از جگر برکشید
 برآسودی از جنگ یک روزگار
 بهر جای^{۱۴} پییراهن بخت باش
 بچنگ اندرآیند هر دو دلیر^{۱۶}
 چه بازی کنند در دم کارزار
 پر اندیشه شد جان^{۱۹} مرد کهن
 چه گفستی کزان تیره گشتم روان
 نبودی مگر نیک^{۲۰} دل^{۲۱} راد^{۲۲} مرد
 بفرمان شاهان سر افراخته^{۲۴}
 گر اختر بخواب^{۲۶} اندرآیک همی
 زن و کودکانرا بخاک افگنند^{۲۹}
 اگر تو شوی کشته در کارزار
 بلندی بر و بوم گردد مغاک

چو رستم پیامد بایوان خویش
 زواره بپیامد بنزدیک اوی
 بدو گفت رو تیغ هندی بیار
 کمان آر و برگستوان آر و بمر^۸
 زواره بفرمود تا هرچ گفت^{۱۰}
 چو رستم سلیمج نبردش^{۱۲} بدید
 چنین گفت کای جوشن کارزار
 کنون کار پیش آمدت سخت باش
 چنین رزمگاهی که غران دو شیر^{۱۵}
 کنون تا^{۱۷} چه پیش آرد^{۱۸} اسفندیار
 چو بشنید دستان ز رستم سخن
 بدو گفت کای نامور پهلوان
 تو تا برنشستی بزین نبرد
 همیشسه دل ازرنج^{۲۳} پرداخته
 بترسم که روزت^{۲۵} سرآید همی
 همی^{۲۷} تخم^{۲۸} دستان ز بن برکنند
 بدست جوانی چو اسفندیار
 نماید بزاولستان آب و خاک

935

940

945

۱ VI - چندان ۲ K - پیوند I, IV - ز I, IV, VI - ۳ K, I, IV, VI - ندید او جز از رزم درمان ۴ I, IV - همان ۵ K, I, IV, VI - نیزه ۶ K, I, IV, VI - مغفر ۷ I, IV - کارزار ۸ IV - طلب من آخیه زواره آن یحضره: 932-934. B - ای دلیر ۹ IV - (нет рифмы). گبر ۱۰ L - بود ۱۱ L - بر پیش زود ۱۲ I - نبردی ۱۳ I, IV - بر ۱۴ I, IV - کار ۱۵ IV - هر دو دلیر ۱۶ IV - چو غرنده شیر ۱۷ VI - ندانم ۱۸ VI - آید ۱۹ K, I, VI - مغز ۲۰ I, IV - پای ۲۱ K - یکدل و ۲۲ K - پای I, VI - شیر ۲۳ K - نیک ۲۴ K, I, IV, VI - обратный порядок мисра. ۲۵ I - روزی ۲۶ L - بخاک ۲۷ I - مریین ۲۸ K - همه بیخ ۲۹ K - б. стоит после б. 947. ۳۰ VI - برین

- یکی پاسخ آوردش اسفندیار
 چنمین گفت کز مردم پاک‌دین
 گر ایدونک دستور ایران توی 915
 همی خوب داری² چنمین راهرا³
 همه رنج و تیمار ما باد⁴ گشت
 که گوید که هر کو ز فرمان شاه
 مرا چند گویی گنه‌کار⁷ شو
 تو گویی و من خود⁹ چنمین¹⁰ کی کنم 920
 گر¹³ ایدونک ترسی همی از تنم
 کسی¹⁵ بی زمانه بگیتی نمرد
 تو فردا بمینمی که بر¹⁹ دشت جنگ
 پیشوتن بدو گفت کای نامدار
 که تا تو²¹ رسیدی بتیر²² و کمان 925
 بدل دیـــــورا²⁴ راه دادی کنون
 دلت خیره²⁶ بینم همی²⁷ پر²⁸ ستیز
 چگونه کنم ترسرا³¹ از³² دلم
 دو جنگی دو شیر³⁵ و دو مرد³⁶ دلیر
 ورا نامور هیـــــچ پاسخ نداد 930
- که بر گوشه گلسستان رست خار¹
 همانا نزیبد که گوید چنمین
 دل و گوش و چشم دلیران توی
 خـــــردرا و آزدن شـــــاهرا³
 همان دین زردشت بیداد⁵ گشت
 بیـــــچد بدوزخ بود جایگاه⁶
 ز گفتار⁸ گشت اسب بیزار شو
 که از رای و فرمان¹¹ او¹² پی کنم
 من¹⁴ امروز ترسی ترا بشکنم
 نمرد¹⁶ آنک نام¹⁷ بزرگی بمرد¹⁸
 چه کار آورم پیش جنگی پلنگ²⁰
 چنمین چند گویی تو از کارزار
 نمید بر تو ابلیسرا این²³ گمان
 همی نشنوی پند این²⁵ رهنمون
 کنون هرچ²⁹ گفتم همه³⁰ ریزیز
 بدین سان کز اندیشهها³³ بگسلم³⁴
 چه³⁷ دائم که پشت که آید³⁸ بزیر
 دلش گشت پر درد³⁹ و سر⁴⁰ پر ز باد

1 I — (нет рифмы). 2 VI — باز 3 I — (؟) رای 4 K, I, IV, VI — دانی 5 VI — خوار 6 I — فرمان 7 I — که بر کار 8 I, IV, VI — برد پایگاه 9 IV — زردشت را باد 10 I, K, I — گویی من این خود همی 11 IV — ولیکن من این 12 VI — دین 13 IV — تو 14 K, IV, VI — هم 15 K, VI — که کس 16 K, IV — بمرد 17 I — نامش 18 K, I, IV — تو تا 19 I, IV — نهنگ 20 K, I, IV — در 21 K, VI — در 22 K, IV — نمرد 23 I, IV — بد 24 I, IV, VI — تیره 25 I, IV, VI — ازین 26 VI — دل دیورا 27 I, IV, VI — سرت 28 I, IV, VI — کفرا کنم 29 I, IV, VI — کنون این که 30 IV — کنم این که 31 I, IV, VI — کز 32 K, I, IV, VI — بیکبارگی 33 I, IV, VI — من که ترسی 34 I, IV, VI — لب 35 I — بیچ 36 I — پشت اندر آید 37 K — ز 38 I, IV — شیر 39 I, IV — گرد 40 K —

<p>چشمیده³ ز⁴ گپتی بسی⁵ گرم و سرد کز و شاد شد گـردش روزگار بد⁶ از بیم شمشیر او بنده⁷ شد پس اندر همی دیدش اسفندیار که مردی و گردی⁹ نشاید نهفت ندانم که چون خیزد¹¹ از¹² کارزار¹³ اگر با سلیح اندر آید بچنگ همانا که آیین مردی بود¹⁴ بترسم که فردا بمیند نشیم ز فرمان دادر دل نگـسـلـم کنم روز روشن بروبر¹⁹ سپاه همی گویمت ای برادر مکن که²¹ از راستی دل نشویم²² همی²⁰ سر اندر نیارد بآزار و درد²³ برو تا بایوان او بی سپاه سخن هرچ گویند²⁴ پاسخ کنیم میان کهن و میان مهن دلش راست بینم بپیمان تو بشوی از دلت²⁷ کین وز خشم چشم²⁸</p>	<p>بدیگر¹ پیشوتن گو نیک² مرد 895 بپیش اندرون فرخ اسفندیار دل نیک مردان بدو زنده شد بیمامد بدر پهلوان سوار چو برگشت از⁸ با پیشوتن بگفت ندیدم بدین¹⁰ گونه اسب و سوار 900 یکی زنده پیل است بر کوه گنگ اگر با سلیح نبردی بود ببالا¹⁵ همی بگذرد فرّ و زیب همی سوزد¹⁶ از مهر¹⁷ فرّش¹⁸ دل چو فردا بپایید باوردگاه 905 پیشوتن بدو گفت بشنو سخن ترا گفتم و بیش گویم همی²⁰ میآزار کس را که آزادمرد بخسب امشب و بامداد پگاه بایوان او روز فرخ کنیم 910 همه کار نیکوست زو در جهان همی سر نپسچد ز فرمان تو تو با او چه²⁵ گویی²⁶ بکین و بخشم</p>
---	---

I, 5 VI - 4 که جوید - VI بجوید - I بخورده - K 3 شپیر - IV, VI 2 و دیگر - IV 1
ازین - K 10 گردی و مردی - I, K 9 او - IV 8 لرزنده - K 7 در - I 6 همی - VI
VI - 13 I - 12 این - I 13 VI - вместо бб. 897-899 гаплография:

بیمامد بدر پهلوان سوار * ندانم که چون خیزد از کارزار
I - 18 فرّ و - I مهر و - K 17 سورش (?) - K 16 زبالا - K, VI 15
نه - K, I, IV, VI 21 سخن - VI 20 بروبر کنم روز روشن - I 19 فرّ مهرش - IV مهرش
22 K - I, VI 24 (нет рифмы). I - 23 بروید (нет рифмы); I, IV, VI 22 بشویم
بشوید ز دل - IV 27 کوشی - I, IV, VI 26 تو چندین که - I 25 پرسند - IV پرسدش
28 I, IV - چشم ز چشم

880. چو رستم بدر شد^۱ ز^۲ پرده سرای
بکریاس گفت ای سرای امید
همایون بدی گاه^۴ کاوسی کی
در فرّهی^۵ بر تو اکنون بمست
شنید این سخنها^۸ یل اسفندیار
برستم چنین گفت کای سرگرای^۹ 885
سزدگر برین^{۱۱} بوم زابلستان
که مهمان چو^{۱۳} سپر آید^{۱۴} از میزبان
سراپرده را گفت بُد^{۱۶} روزگار
همان روز کز بهر کاوسی شاه
کجا^{۲۰} راه^{۲۱} یزدان همی باز جست 890
زمین زو سراسر پر آشوب بود^{۲۳}
کنون مایه دار تو گشتاسپ است^{۲۵}
نشسته بیک دست او^{۲۸} زدهشت
- زمانی همی بود بر در پپای
خنک روز کافر تو بد^۳ جمشید
همان روز^۵ کی بخسرو نیک پی
که بر تخت تو ناسزایی^۷ نشست
پیاده پیامد بر نامه دار
چرا تیز^{۱۰} گشتی بپرده سرای
نهد دانشی نام^{۱۲} غلغلستان
بزشتی بر د نام پالیزبان^{۱۵}
که جمشید را داشتی بر کنار^{۱۷}
بُدی پرده و^{۱۸} سایه بازگاه^{۱۹}
همی خواستی^{۲۲} اخترانرا درست
پر از خنجر و غارت^{۲۴} و چوب بود^{۲۳}
بپیش وی اندر چو^{۲۶} جاماسپ^{۲۷} است
که با زند و است آمدست^{۲۹} از بهشت

عهد—Л^۵ پیش—K^۴ آنکه بد در تو شه—I^۳ ب—VI^۲ پیامد—K, I, IV, VI^۱
K, IV—^{۱۰} پاک رای—K, I, IV^۹ سخن را—I^۸ ناسزا بر—K, I, IV, VI^۷ فرّخی—K^۶
VI—66. 882—887 стоят после^{۱۵} آمد—IV^{۱۴} که—Л^{۱۳} مرد—K^{۱۲} مرین—I^{۱۱} تیره
I—доб.:^{۱۷} به—I^{۱۶} گفتی آن—K^{۱۶} 6. 889.

که او راه یزدان بگیتی بهشت * نه خوشی روز بود و نه خرم بهشت
VI—سایه دار سپاه—K, I^{۱۹} پرده—IV^{۱۸} بوده در—Л^{۱۸} K, IV, VI—доб. вариант этого б.
خواست دید—K, IV^{۲۲} راز—VI^{۲۱} گر او—I^{۲۰} که او—VI^{۲۰} K, VI^{۲۰} برکشیده بر اجر سپاه
I—غارت و خنجر—I, IV^{۲۴} گشت—K, I, IV, VI^{۲۳} دید خواست—VI^{۲۳} خواستش—I
نشست تو با—VI^{۲۶} نشستن با پیر—IV^{۲۶} نشسته بزیر تو—Л^{۲۶} مایه داری که گشتاسپست
زند پاک آمد او—I^{۲۹} چون—I^{۲۸} نشست تو در زیر لهراسپ—K^{۲۷} پیر

- 865 پگاه آی¹ در² جنگ من چاره ساز³ تو فردا بمیمنی باوردگاه بدانی⁶ که پیکار مردان مرد بدو گفت رستم که ای شیرخوی⁷ ترا بر تگ⁸ رخشی مهمان کنم تو در¹¹ پهلوی¹² خویش بشنیده ای که تیغ دلیران بر¹⁸ اسفندیار بمیمنی تو فردا سنان مرا که تا نیز با¹⁶ نامداران مرد لب مرد برنا پر از خنده شد برستم چنین گفت کای نامجوی چو²² فردا بنیایی²³ بدشت نمرد نه من کوهم و زیرم اسپیی²⁶ چو کوه گر از گرز²⁹ من باد³⁰ یابد سرت وگر کشته آیی³² باوردگاه بدان تا دگر³⁴ بنده با شهریار
- 870 مکن زین سپس⁴ کار بر خود⁵ دراز که گیتی شود پیش چشمت سیاه چگونه بود روز ننگ و نبرد ترا گر چنین آمدست آرزوی سرت را⁹ بگوپال درمان¹⁰ کنم بگفتار ایشان بگرویده ای باوردگاه بر نیاید¹⁴ بکار هممان¹⁵ گرد کرده عنان مرا نچوویی باوردگاه بر¹⁷ نمرد همی¹⁸ گوهر¹⁹ آن خنده را بنده شد چرا²⁰ تیز²¹ گشتی بدین گفت وگوی بمیمنی تو²⁴ آورد²⁵ مردان مرد یگانه یکی مردمم چون²⁷ گروه²⁸ بگرید³¹ بدرد جاگر مادرت بمندمت بر زین برم نزد³³ شاه نچوید باوردگاه کپارزار

جنگ - I, IV - جنگ و چاره مساز - K³ بر - I, IV² آی و - VI بیمارای و - I, IV¹ بمیمنی - K, IV⁶ ما - K, I, IV, VI⁵ نشان - VI⁴ جنگ چاره مساز - VI چاره بساز
 11 ل, 10 بچان - K¹⁰ بگرز و - IV بمیمنی - I⁹ بگرد پی - I, IV⁸ نیکخوی - I, IV, VI⁷ نیاید باورد هرگز - I نیاید بر آوردگاه بر - K¹⁴ ب - I, IV¹³ پهلوی - IV¹² از - I, VI¹² ل, 19 همه - I¹⁸ چگونه خردمند روز - VI¹⁷ پیر سر - VI¹⁶ همی - VI¹⁵ I, IV - 23 تو - I, IV, VI²² تیره - K²¹ سبک - I²⁰ پرستنده - K مهتر - IV¹⁹ کوهم - VI زیر اسپیم - I²⁶ بمردی و آورد - I, IV²⁵ دل و زور - K²⁵ از - VI²⁴ بمیمنی
 یکی مردم - I²⁸ بی - VI مرد همچون - IV مرد هم بی - K²⁷ (метр нарушен). 27 بی - K²⁷ راه - K, I, IV³¹ باد - ل³⁰ دست - K, I²⁹ از آدمی همگروه
 I, IV - 32 نگرید - K³¹ چنین - K, I, VI³⁴ بنده برم زنده نزدیک - VI³³ پایت - VI³³ گردی

- 850 زمانه همی تاختت¹ با سپاه
 بماند بگیتی ز من نام بد
 چو بشنید گردنکش اسفندیار
 بدانای پیشی⁵ نگر تا چه گفت
 که پیر فریمنده⁸ کانا بود
 تو چندین همی بر¹⁰ من افسون کنی
 تو خواهی که هر کس که این بشنود
 مرا¹² پاک خوانند¹³ نا¹⁴ پاک رای
 855 بگویند کو¹⁷ با خرام و نوید
 سپهد²⁰ ز گفتار او سر بتافت
 همی²⁴ خواهش او همه²⁵ خوار داشت²⁶
 بدانی که²⁷ من سر ز فرمان شاه
 بدو یابم³⁰ اندر جهان خوب و زشت
 860 ترا هرچ خوردی غزاینده باد
 تو اکنون بخوبی³⁴ بایوان³⁵ بپوی³⁶
 سلیمت همه جنگرا ساز کن
- که بر دست من گشت خواهی تپاه²
 بگشتاسپ³ با⁴ سرانجام بد⁴
 بدو گفت کای رستم نامدار
 بدانکه که جان با⁶ خرد کرد⁷ جفت
 وگر چند پیروز و دانا⁹ بود
 که تا چنیر از یال بیرون کنی
 بدین خوب¹¹ گفتار تو بگرود
 ترا¹⁵ مرد هشیار نیکی فزای¹⁶
 پیامد ورا کرد چندی¹⁸ امید¹⁹
 ازان پس که جز جنگ²¹ کاری²² نیافت²³
 زبانی پیر از تلخ گفتار داشت²⁶
 نتابم²⁸ نه از بهر تخت²⁹ و کلاه
 بدویست³¹ دوزخ بدو هم³² بهشت
 بدانیدیشگانرا گزاینده³³ باد
 سخن هرچ دیدی بدستان³⁷ بگوی³⁸
 ازین پس³⁹ مپیمای با من سخن

1 K — доб. 2 K — б. оп. 3 I, IV, VI — باد این 4 K — доб. 5 K, I, IV, VI — پیشین 6 K, I, IV — با جان 7 K, I, IV — بود 8 Л, I, IV — چرب 9 K, I, IV — پیروز 10 I, IV — با 11 I — چرب 12 I — б. стоит после б. 856. 13 Л, I, IV — доб. و 14 IV — هم 15 Л — مرا 16 I — б. стоит после б. 858. 17 I — او 18 K — چندان 19 IV — б. оп. 20 Л — تهمتن 21 K, VI — خوب 22 I — چاره 23 Л — б. стоит после б. 858. 24 K, I, IV — همی 25 K, I, IV — همی 26 K — کرد 27 K — گفت 28 I, IV, VI — نگیرم 29 I, IV, VI — تاج 30 VI — دانم 31 K — بخوشی 32 K, I, IV, VI — بدویم 33 IV — گزاینده 34 K, IV — پوی 35 K — بزاو 36 VI — پوی 37 IV — آجا 38 I — б. оп. 39 I, IV — در

که چندین بگویی¹ تو از کار بند
 مگر کاسمانی⁴ سخن دیگرست
 همه پند دیوان پذیری همی
 ترا سال برنامد از⁷ روزگار
 تو یکتادلی¹⁰ و ندیده جهان
 گر ایدونک گشتاسپ از¹⁴ روی بخت¹⁵
 بگرد جهان بر¹⁷ دواند ترا
 بروی¹⁹ زمین یکسر اندیشه کرد
 که تا کیست اندر جهان نامدار
 کزان نامور بر تو آید گزند
 که شاید که بر تاج نفرین کنیم²⁵
 همی جان من در نکوهش کنی²⁶
 بتن رنج کاری تو بر²⁷ دست²⁸ خویش
 مکن شهریارا جوانی مکن
 دل ما مکن شهریارا نژند
 ز یزدان و از روی من شرم دار
 ترا بی‌نیازیست از³⁶ جنگ من

1 I, K نگوئی - نگویی - I, IV - کار 2 I, IV, VI - آمد 3 K, I, IV, VI - آسمانی 4 I, K, I, IV, VI - تو از سال برنامده - I 7 برانش (؟) - I 6 روان بر - VI روانرا - IV
 چنان دان که مرگ تو جوید - I, IV 12 جهانی - VI 11 برنادلی - VI 10 ب. оп. VI - 9 روی بخت - I, IV, VI رای و بخت - K 16 تاج و تخت - K, I, IV, VI 15 با - IV 14 بدان - I 13
 هوش - IV 20 ز روی - K, I, IV, VI 19 همی گرد گیتی - K, I, IV, VI 17 که از تو - K, VI 23 تیز هوش دلش بیشه - I 22 خرد بر دل خویش چون - K 21 و تیره
 K, I, 26 کنم VI بود - I کد - K 25 ب. оп. VI - 24 که او بر نیچد سر - I نیچد سر
 گر - I, IV 29 بیکدست - VI 28 داری بدین - I 27 K - б. стоит после б. 843. IV, VI - نهی
 آید به - VI نیاید به - IV 31 اگر بدگمانی بد - VI دل - I که از بدگمان بد - I 30
 خدای نه - I, IV 36 تن و جان خود - VI 35 در - I, VI 33 ریش - I 32
 رای و - VI 39 و - I 38 مکن - I, IV 37 باز یست

800 چرا آب بر جام می بـفـگـنـی¹ پشوتن چنمین گفت با میگسار می آورد و رامشگرانرا بخواند چو هنگامه رفتن⁵ آمد فراز چنمین گفت با او یل⁷ اسفندیار می و هرچ خوردی ترا نوش باد 805 بدو گفت رستم که ای نامدار هران¹⁰ می که با تو خورم نوش¹¹ گشت گر این کینه از مغز¹⁴ بیرون کنی ز دشت اندرآیی سوی خان من¹⁶ سخن¹⁸ هرچ گفتیم بجای آورم بیاسای چندی و با بد¹⁹ مکوش²⁰ 810 چنمین گفت با او یل اسفندیار تو فردا بمینی²⁶ ز مردان هنر تن خویش را²⁷ نیز²⁸ مستای هیچ

که تیزی نمید² کهن بشکنی³ که بی آب جامی می افگن⁴ بیار ز رستم همی در شگفتی بماند ز می لعل شد رستم سرفراز⁶ که شادان بدی⁸ تا بود روزگار روان دلاور پسر از توش⁹ باد همیشه خرد بادت آموزگار روان خردمندرا¹² توش¹³ گشت بزرگی و دانش بر افزون¹⁵ کنی بوی شاد یکچند¹⁷ مهمان من¹⁶ خرد پیش تو رهنمای آورم سوی²¹ مردمی یاز²² و²³ باز آر²⁴ هوش²⁵ که تخمی که هرگز نروید مکار چو من تاختن را بـمـنـدم کمر بایوان شو²⁹ و کار فردا بسـیـچ

1 VI - بـفـگـنـیـد 2 I - نـمـیـد 3 VI - بـشـکـنـیـد 4 K - 800. 5 K - 6. стоит после б. 800. 4 K - که جام آب ابی ز بر می (؟) VI - که با آب می جام چندی - IV پر از می - I جامی چنمین می I - 6 هنگام رفتنش - IV⁵

چو هنگام رفتن فراز آمدش * بـدـیـدار دستان نیاز آمدش I, IV, VI - هوش - K, IV, VI - 9 بزی - K, I, IV, VI - 8 رستم - I, IV, VI - 7 روان بیدادیش بی توش - K, IV, VI - 11 نوشه - K - 12 همان - J - 10 روان ترا راستی توش - VI - 17 خویشتن - I, VI - 16 بافزون - K - 15 دلت - K, I, VI - 14 توشه - K - 13 راستی هم - VI - 20 یکچند و بر بد - I, IV - بیاسای و چندین همه بد - K - 19 که من - I, IV - 18 بر بد مکوش - VI - 25 بارای و - IV - 24 و - IV - 23 دار - I, IV - 22 سر - I, IV - 21 به بکوش و - VI - 29 تن خویشتن را تو - K - 28 خویشتن - I, VI - 27 چه بینی - VI - 26

سپاسی بگشتاسپ زین بر¹نهم
چنان چون بستم² بپیش کیان
ز شادی تن⁴ خویش را نو کنم⁵
کسی را بتن در نباشد⁶ روان

بمردی ترا تاج بر سر نهم
ازان پس ببندم کمر بر میان
همه روی پالیز بی³ خو کنم
چو تو شاه باشی و من پهلوان

785

۱۸

که گفتار پیشی⁸ نیاید بکار
ز گفتار پیکار⁹ بسیار¹⁰ گشت
کسی را که بسیار گوید مغوان
بماند اندران¹³ خوردن اندر¹⁴ شگفت
ز هر سو نهادند¹⁶ پیشش بره¹⁷
بجای¹⁸ می پخته خام¹⁹ آورید
چه گوید²⁰ چه آرد²¹ ز کاوسی کی
که کشتی بکردی²² بروی گزار²³
بر آورد ازان چشمه زرد گرد
ببیاورد پرباده²⁴ شاهوار²⁵
که بر می نیاید بآبت²⁷ نیاز²⁸

چنین پاسخ آوردش⁷ اسفندیار
شکم گرسنه روز نیمی گذشت
بیارید¹¹ چیزی که دارید¹² خوان
چو بنهاد رستم بخوردن گرفت
یل اسفندیار و گوان¹⁵ یکسره
بفرمود مهتر که جام آورید
ببینیم تا رستم اکنون ز می
بیاورد یک جام می میگسار
بیاد شهنشاه رستم بخورد
همان جاما کودکی میگسار
چنین گفت پس با پشتون²⁶ برآز

790

795

¹ I, IV - دل ² K, VI - با کمر و با ³ I, IV - چنان هم که بستم ⁴ K, VI - بر سر ⁵ I, IV - обратный порядок мира. ⁶ K, VI - آورد ⁷ K, VI - دارند ⁸ K, VI - بسیار ⁹ K, I - گفتار ¹⁰ K, VI - چندین ¹¹ K, IV, VI - پیلان ¹² I, IV - خوردن او ¹³ K, IV, VI - بماندند از ¹⁴ I, IV - بماندند ازان ¹⁵ I, IV, VI - نهادند هر سو به ¹⁶ I, IV, VI - доб.:

همی خورد رستم ازانها همه * شگفت اندران مانده شاه و رمه
¹⁷ K, I, IV, VI - جوید ¹⁸ K, I, IV, VI - بدودر می سرخ فام ¹⁹ I, IV, VI - بجام اندرون سرخ فام ²⁰ K, I, IV, VI - جام ²¹ I, IV, VI - که بگذشت بر وی بسی روزگار ²² I, IV, VI - بکردی ²³ I, IV, VI - جوید ²⁴ I, IV, VI - بآبت ²⁵ I, IV, VI - نیاز ²⁶ I, IV, VI - پرباده ²⁷ I, IV, VI - پرمایه ور ²⁸ I, IV, VI - که بر خوان نباید بدانت ²⁹ I, IV, VI - که بر خوان و نانت نیامد ³⁰ I, IV, VI - ب. стоит после б. 798. ³¹ K, I, IV, VI - ب. раз ³² I, IV, VI - نیاید

دو دستت بمندم برم نزد شاه
 بمباشیم³ پیشش بخواهشگری
 770 رهازم ترا از غم و درد⁵ و رنج
 بخندید رستم ز⁷ اسفندیار
 کجا دیده‌ای رزم⁸ جنگاوران
 اگر بر جزین¹⁰ روی گردد سپهر
 بجای می سرخ کین¹² آوریم
 775 غو کوس خواهیم از¹⁶ آوای رود
 بیینی تو ای فرخ اسفندیار
 چو فردا بیایی²⁰ بدشت نبرد
 ز باره²¹ باغوش²² بردارمت
 نشانمت بر نامور تخت عاج
 780 کجا²⁵ یافتستم من از کبکباد
 گشایم در گنج و هر²⁸ خواسته
 دهم بی نیازی سپاه ترا
 ازان پس³² بیایم بنزدیک شاه

B — بمباشم ب — K, I, IV, VI, ³ که اورا نه بینم — IV ² بدیده — I — کزو من — VI, K ¹
 بند — K ⁵ و آپسط عذک لدیه — B بسازم ب — I, IV بسازم ز — VI, K ⁴ فأشفع فیک البیه
 K — 6. стоит после ⁹ جنگ — I, IV, VI ⁸ بارستم — VI ⁷ نیابی ازان پس بجز نام — K ⁶
 کمان — VI ¹³ خون — K ¹² پای — Л ¹¹ بر چنین — I, IV, VI ¹⁰ جز بدین — K ¹⁰ 6. 776.
 سرود — IV ¹⁷ خواهم نه — Л ¹⁶ بیینی تو فردا که چون — K ¹⁵ کمان و کمند — I, IV ¹⁴
 بیایم — K, I, IV ²⁰ پیشش — VI جستن — I, IV بخشش — K ¹⁹ گذاریدن — VI گرازیدن — K ¹⁸
 بی آزار نزدیک — K ²⁴ ز پرده — VI ²³ ز زین کوهه باغوش — I ²² ز کوهه — K, IV, VI ²¹
 I, IV, VI — 66. 779—780 оп. ²⁷ کمان و کمند — K, VI ²⁶ که آن — VI ²⁵ بنزدیک فرخنده — I, IV
 و أحملك الی ایوانی فأجلسک علی التخت و أتوجک بالتاج الذی أعطانیه کبکباد — B
 K, VI ³¹ که دارم نهم پیشت — VI گنج — I, IV ³⁰ به پیشت نهم — K ²⁹ گنج بر — I, IV ²⁸
 نازان — I, VI ³³ نازان — K, VI ³² وزانجا — K, VI ³² بابر

من از کودکی تا شدستم¹ کهن² مرا خواری از پوزش و خواهش⁵ است ز تیزیش خندان شد اسفندیار بدوگفت کای رستم پیلتن ستمبرست⁸ بازوت چون ران شیر میان تنگ و باریک همچون پلنگ بیفشارد چنگش میان سخن ز ناخن فروریختش¹² آب زرد گرفت آنزمان دست مهتر¹⁴ بدست خنک شاه گشته اسپ آن نامدار خنک آنک چون تو پسر زاید او¹⁸ همی¹⁹ گفت و چنگش بچنگ اذرون همان²¹ ناخنش پر ز خوناب کرد²² بخندید ازو²⁴ فرخ اسفندیار تو امروز می خور که فردا برزم²⁵ چو من زین زرین نهم بر²⁶ سیاه بنیزه ز اسپت نهم بر زمین

بدین گونه از کس نبردم³ سخن⁴ وزین نرم گفتن مرا کاهش است⁶ بیازید و دستش گرفت استوار چنانی که⁷ بشنیدم از انجمن بر و یال چون ازدهای دلیر بودزه کجا گرز گیرد⁹ بچنگ¹⁰ ز برنا بخندید مرد کهن¹¹ همانا نچنید¹³ زان درد مرد چنین گفت کای شاه یزدان پسرست کجا¹⁵ پور دارد چو اسفندیار همی¹⁷ فر گیتی بیفزاید او¹⁸ همی داشت تا چهار²⁰ او شد چو خون سپهبد بروها²³ پر از تاب کرد²² چنین گفت کای رستم نامدار بپیچی و یادت نیاید ز بزم بسر برنهم خسروانی کلاه ازان پس نه پرخاش جویی²⁷ نه کین

1 I, 4 نبردم بدین گونه هرگز—VI کس را ندیدم—I 3 بزرگ—I, IV 2 بگشتم—VI 1
 8 K, VI—چو—I 7 6 Б—перевод бб. 726—752 оп. 6 گفتن و پوزش—VI 5 سترگ—IV
 چنان [کجا—K] کرده که—K, I, IV 10 همی گفت خندان و چنگش—VI 9 ستمبرست
 11 K—доб.: [کرد کو—I] برکشد روز جنگ

خجسته بر و بوم زاول که شیر * همی پروراند کیانرا دلیر
 خنک زال کیش بگذرد روزگار * بماند بگیتی چو تو یادگار
 16 I, که او—K, I, IV, VI 15 رستم—VI 14 نپیچید—I, IV 13 همی ریختش—K, I, IV 12
 21 K, روی—K 20 چنین—VI 19 بیفزایدش—I, IV 18 همه—I, IV 17 زایدش—IV
 24 K, I, IV, VI—بروی سپهبد—K, I, IV, VI 23 گشت—K, VI 22 همی—VI همه—I, IV
 و لا تبقی حیئند—B جویم—K, VI 27 برنهم زین بر اسپ—I, IV 26 ز رزم—VI 25 ازان
 طالبا نزالاً و لا تضالاً

- وزان پس که¹ شد سوی هاماوران
 735 بـمـردم² ز ایرانیان لشکری
 بکشتم بچنگ اندرون شاهشان⁴
 جهاندار⁸ کاوس کی⁷ بسته بود
 بـمـوردم از بـنـد کاوس را
 بایران بد افراسیاب آن زمان
 740 بایران¹⁸ کشیدم ز هاماوران
 شب تیره تنها برفتم ز پیش
 چو دید آن درفشان درفش مرا
 بپردخت ایران و شد سوی چین
 گر از یال کاوس خون آمدی
 745 وزو شاه کیخسرو پاک و راد²¹
 پدرم آن دلیر گرانمایه مرد
 که²² لهراسپرا شاه بایست خواند
 چه نازی بدین تاج گشتاسپی
 که گوید برو دست²⁶ رستم بـمـند
 750 که گر چرخ گوید مرا کاین نبوش²⁷

گاهرا⁵ VI- شاهرا⁴ VI- یا³ K, I, IV, VI- بکردم² VI- چو کاوس¹ VI-
 و⁹ I- تیماران خسته^{VI}- تیمارها خسته⁸ K- خود⁷ K, I, IV, VI- همان شاه⁶ VI-
 ابا لشکر و نامور¹² IV- درد و^I ز ترکی¹¹ K- 10 K, I, IV- б. стоит после б. 739. 13 VI- б. оп. VI- پهلووان
 17 I- ز¹⁶ VI- همی¹⁵ VI- لشکر¹⁴ IV, VI- بایوان¹³ VI- б. оп. VI- همی تاختم تا بآرام
 18 I, IV- доб. (см. б. 739):

بایران بد [در^{IV}] افراسیاب آنزمان * ابا لشکر و نامور مهتران [مردمان^{IV}]
 VI- доб.:

بایران بد افراسیاب آنزمان * ابا لشکری هم چو کوه گران
 22 I, IV- چو [که^I] کیخسرو از پاک مادر بزاد²¹ K, I, IV, VI- سپاوخش²⁰ K, I- از¹⁹ VI-
 IV- باره و تخت^I- 25 همانند²⁴ K, VI- چندی^{IV, VI}- نام شاهی بگیتی²³ K- چو
 I, IV, دهم گوشمال²⁸ K- وگر چرخ با من بتابد دوال²⁷ K- پای²⁶ VI- باره تخت
 VI- б. оп.

یکی تییره¹ دژ بر سر کوه بود
 چو رستم همه بت پرستان بدند
 بمردی من آن³ باره را بستند
 برافروختیم آتش زردهشت
 بپیروزی دادگر یکخدای
 که ما را بهر جای دشمن نماند
 بتنها تن خویش جستیم نبرد
 سخنها بمابر کنون شد⁸ دراز
 که از برتری² دور از انبوه بود
 سراسیمه بر سان مستمان بدند
 بتانرا همه بر زمین برزدم⁴
 که با مچمر آورده بود از بهشت⁵
 بایران⁶ چنان آمدم باز جای
 بت خانهها در برهمن نماند
 بپرخاش تیمار من کس نخورد⁷
 اگر تشنههای جام می را فراز

یکی تییره¹ دژ بر سر کوه بود
 چو رستم همه بت پرستان بدند
 بمردی من آن³ باره را بستند
 برافروختیم آتش زردهشت
 بپیروزی دادگر یکخدای
 که ما را بهر جای دشمن نماند
 بتنها تن خویش جستیم نبرد
 سخنها بمابر کنون شد⁸ دراز

720

725

۱۷

چنین گفت رستم با اسفندیار
 کنون داده باش و بشنو و سخن
 اگر من نرفتی بمازندران
 کجا بسته بد⁹ گیو¹⁰ و کاوسی¹¹ و طوسی
 که گندی دل و مغز دیو سپید
 سر جادوانرا بکندم ز تن
 ز بند گران بردمش سوی تخت
 مرا یار در هفتخوان²⁰ رخش بود
 که کردار مانند ز ما یادگار
 ازین نامبردار مرد کهن
 بگردن برآورده گرز گران
 شده گوش کر یکسر از بانگ¹² کوسی¹³
 که دارد¹⁴ بمازی خویش¹⁵ این امید
 ستودان¹⁶ ندیدند و¹⁷ گور و کفن¹⁸
 شد ایران¹⁹ بدو شاد و او نیکبخت
 که²¹ شمشیر²² تیزم²³ جهان بخش بود

چنین گفت رستم با اسفندیار
 کنون داده باش و بشنو و سخن
 اگر من نرفتی بمازندران
 کجا بسته بد⁹ گیو¹⁰ و کاوسی¹¹ و طوسی
 که گندی دل و مغز دیو سپید
 سر جادوانرا بکندم ز تن
 ز بند گران بردمش سوی تخت
 مرا یار در هفتخوان²⁰ رخش بود

730

¹ I, IV- نیز ² I- слово неразборчиво. ³ IV- چنان ⁴ K- доб.:

بخون دلیران ببستم میان * یکی ترک نگذاشتم در جهان
 سخن شد برین گونه - IV کنون شد بر ما - I⁸ نکرد - IV⁷ . بایوان - I⁶ . I- ب. .
 I-¹² گودرز - K, I, IV, VI¹¹ شاه - K, VI¹⁰ شد - VI⁹ کنون شد بمابر - VI⁶ بر ما
 شده تییره از غم دو - K¹³ همی کر شده گوش از آواز - VI⁶ که شد گوشها کر از ان زخم
 IV-¹⁶ خود - K¹⁵ کرا بد - K, I¹⁴ همی کرد گردون بریشان فسوس - IV⁴ چشم خروس
 یار - K²⁰ ایوان - L¹⁹ . K, I, IV, VI- ب. стоит после б. 732. و - IV¹⁷ ستوران
 شمشیر و تییر - I²³ همان تیغ - K²² چو - I, IV²¹ دل بود و پس - I¹ مازندران
 کجا زور رستم - VI

چو در بندگی تیز² بشتافتی³
 یکی گر دروغست بنمای دست
 میان بسته دارم بمردی و بخت
 بکردند⁹ زان پس برو آفرین
 بیستم پدر دور کردم¹⁰ ز بزم¹¹
 شد از ترک روی¹² زمین ناپدید
 که ما را گشاید ز بند گران
 مرا دل¹⁴ بر آهنگ شمشیر بود
 تن از دست آهنگران بستدم
 غل و¹⁵ بند برهم شکستم بدست¹⁶
 بران سان یکی نامدار¹⁷ انجمن
 همی رفتیم از پس چو شیر زیان
 چه آمد ز شیران و از اهرمن¹⁸
 جهانی¹⁹ بران گونه برهم زد
 بخون²² بزرگان بستیم میان²³
 همان رنج و سختی که من برده‌ام²⁴
 نه²⁶ از²⁷ شست ملاح کام نهنگ
 کس اندر جهان نام این دژ نبرد³⁰

بزرگی¹ ز شاهان من یافتی
 ترا باز گویم⁴ همه هرچ هست
 که تا⁵ شاه گشتاسپ را داد⁶ تخت
 هرانکس⁷ که رفت از پی دین بچین⁸
 ازان پس که ما را بگفت گرز
 بلهراسپ از بند من بد رسید
 بی‌یاورد جاماسپ آهنگران
 همان¹³ کار آهنگران دیر بود
 دلم تنگ شد بانگشان برزدم
 برافراختم سر ز جای نشستم
 گریزان شد ارجاسپ از پیشی من
 بمردی بستیم کمر بر میان
 شنیدی که در هفتخوان پیشی من
 بچاره برویمن دژاندر شدم
 بستیم همه²⁰ کین²¹ ایرانیان
 بتوران و چین آنچه من کرده‌ام
 همانا ندیدست گور²⁵ از پلنگ
 ز²⁸ هنگام تور و²⁹ فریدون گرد

700

705

710

715

¹ K, I, IV, VI—تو شاهی ² K, I, VI—اگر چند برکینه ³ Б—перевод бб. 689—700
 следует после перевода бб. 700—724. ⁴ K, I, IV, VI—همان تا بگویم ⁵ Л—گر ⁶ I—با داد
 IV—بنهاد ⁷ I, IV—همانکس ⁸ I—چنین ⁹ Л—بکردیم K, VI—نکردند ¹⁰ I, IV—
 ترک رومی ¹¹ Л, I—رزم ¹² VI—ببستند تا دور ماندم ¹³ VI—بمست و مرا دور کرد او
 K—доб.: شکستیم پست ¹⁴ I, VI—دل من ¹⁵ K, I, VI—همه ¹⁶ VI—همی ¹⁷ K, I, IV—
 برفتم از آنجا جدا بدان رزمگاه * که گشتاسپ را بخت گم کرد راه
 جهانرا ¹⁸ K, IV, VI—انجمن آن ¹⁹ Л—б. оп. ²⁰ K—چه آمد ز دیوان آن ²¹ I—همی ²² K, I, VI—
 کین ²³ I—از ²⁴ K, I—обратный порядок мисра. ²⁵ K, I, VI—همی ²⁶ K, I, VI—گور ²⁷ IV—در ²⁸ VI—
 و ²⁹ K—оп. ³⁰ K, VI—б. стоит после б. 719; I—б. оп.

- چو از رستم اسفندیار^۱ این شنید
 بدو گفت ازین^۲ رنج و کردار^۳ تو
 کنون کارهایی که من کرده‌ام
 نخستین کمر بستم^۴ از بهر دین
 کس از جنگجویان گیتی ندید
 نژاد من از تخم^۵ گشتاسپست
 که لهراسپ بد پور اورند شاه
 هم اورند از گوهر کی پیشین
 پیشین بود^۶ از تخم^۷ کیقباد
 همی رو چنین^۸ تا فریدون شاه
 همان مادرم دختر قیصرست
 همان قیصر از سلم دارد نژاد
 همان سلم پور فریدون گرد
 بگویم من و کس نگوید که نیست
 تو آنی که پیشی نیاکان من
 پرستنده بودی همی^۹ با نیا
- 685
 690
 695
- بخندید و شادان دلش بردمید
 شنیدم همه درد^{۱۰} و تیمار^{۱۱} تو
 ز گردنکششان سر برآورده‌ام
 تھی کردم از بت پرستان زمین
 که از کشتگان^{۱۲} خاک شد ناپدید^{۱۳}
 که گشتاسپ از تخم^{۱۴} لهراسپست
 که اورا بدی از مهان تاج^{۱۵} و^{۱۶} گاه
 که کردی پدر^{۱۷} بر پیشین^{۱۸} آفرین
 خردمند^{۱۹} شاهی دلش پر ز داد
 که شاه جهان^{۲۰} بود و زیبای گاه^{۲۱}
 کجا^{۲۲} بر سر رومیان افسرست
 ز تخم فریدون^{۲۳} با فرّ و داد
 که از خسروان نام^{۲۴} شاهی^{۲۵} ببرد
 که بی‌راه بسپار^{۲۶} و راه^{۲۷} اندکیست
 بزرگان^{۲۸} بیدار^{۲۹} و^{۳۰} پاکان من
 نجویم همی زمین سخن کی میا

رنج گفتار—VI پیکار—^۳ I, IV—^۲ K, I, IV, VI—^۱ K, I, IV, VI—^۴ I—^۵ B—^۶ جنگ آن
 ب—^۷ I—^۸ (метр нарушен).^۹ IV, VI—^{۱۰} کردار—^{۱۱} K, I, IV, VI—^{۱۲} L—^{۱۳} رنج—^{۱۴} B—^{۱۵} آنزمن نام—^{۱۶} K, VI—^{۱۷} پشت—^{۱۸} I—^{۱۹} و غطیت بدمائهم الأرض
 آنکه—^{۲۰} K, VI—^{۲۱} پسر—^{۲۲} IV, VI—^{۲۳} پیشین—^{۲۴} I, IV—^{۲۵} که اصل کیان بود و زیبای—^{۲۶} I, IV—^{۲۷} همیدون—^{۲۸} IV, VI—^{۲۹} K, IV, VI—^{۳۰} اصل کیان—^{۳۱} I—^{۳۲} 66. 691—693 op.;
 I—^{۳۳} نژادی بآیین و—^{۳۴} K—^{۳۵} که او—^{۳۶} K, I, IV, VI—^{۳۷} IV—^{۳۸} 66. 691—693 приписаны на полях.
 ازو دین بآیین—^{۳۹} IV—^{۴۰} ازو دین بآیین و—^{۴۱} I, IV—^{۴۲} گوی—^{۴۳} K, I, IV, VI—^{۴۴} بی فرّ او داد—^{۴۵} I—^{۴۶} بی فرّ او داد—^{۴۷} K, I, IV—^{۴۸} بی ده فراوان
 تو خود—^{۴۹} K, I, IV, VI—^{۵۰} K—^{۵۱} شاهان—^{۵۲} IV—^{۵۳} K—^{۵۴} оп.

نریمان سام پور نریمان بُدست
 بگریختی بدی³ خسرو تاجور
 نبرد در⁴ زمانه چنو⁵ نیک نام⁶
 که از چنگ⁸ او کس نیابد⁹ رها
 ورا کس ندیدی گریزان ز چنگ¹⁰
 هم اندر¹¹ هوا پیر کرگس بسوخت
 دل خسرو از یسار او شد درم
 تنش بر¹⁶ زمین و سرش¹⁷ باسمان¹⁸
 ز تابیدن خور زیانش بدی
 سر²⁰ از گنبد ماه²¹ بگذاشتی²²
 ازو چرخ گردنده گریان شدی
 ز تیغ یلی هر دو²⁵ بیجان²⁶ شدند²⁷
 بدو کسور هند شاداب بود
 ز شاهان گیتی برآورده سر
 خردمند گردن نیچد ز راست
 یلانرا ز من جست باید هنر
 که بر من بهانه نیارند جست

همان سام پور نریمان بُدست
 بزرگست و گرشاسپ² بودش پدر
 همانا شنیدستی آواز سام
 بکششتی⁷ بطوس اندرون ازدها
 بدریا نهنگ و بخشکی پلنگ
 بدریا سر ماهیمان برفروخت
 همی پیل¹² را درکشیدی¹³ بدم
 و دیگر یکی¹⁴ دیو بد بدگمان¹⁵
 که دریای چین تا¹⁹ میانش بدی
 همی ماهی از آب برداشتی
 بخورشید ماهیش بریان شدی
 دو پتیاره زین گونه²³ پیچان²⁴ شدند
 همان مادرم دخت مهرباب بود
 که ضحاک بودیش²⁸ پنجم پدر
 نژادی ازین نامورتر کراست
 دگر²⁹ آنک³⁰ اندر جهان سردسر
 همان عهد کاوسی دارم نخست³¹

650

655

660

سوم - K³ هوشنگ - K, I, IV, VI² و آن نیرم ولد آشهنج ثالث ملوک العالم - B¹
 نخستین - K, I, IV⁷ K - б. оп.⁶ چو او - VI⁵ نیبند - IV⁴ سپیم - VI⁶ شمر - IV⁴ شه و - I
 همش بوی و رنگ - K, VI¹⁰ نبودی - VI⁶ نگشتی - I, IV⁹ زخم - VI⁸ بکشت او - VI⁶
 همش نام و ننگ و همش خاک و سنگ - I, IV, VI¹¹ همش خاک و سنگ
 یکی سهمگین - K¹⁵ دگر که ز - VI⁶ که با - I¹⁴ برکشیدی - I, IV¹³ پیش - I¹² وزودر
 در - I¹⁹ K - б. стоит после б. 653.¹⁸ سرین - IV¹⁷ دو پایش - IV¹⁶ دیو بد بی گمان
 I, IV, VI²⁵ گریان - K²⁴ زینسان که - VI²³ بفراشتی - IV²² شید - K²¹ پس - I²⁰
 B - перевод бб. 650-659 отсутствует; IV - доб.:
 بیکی ازدها کو ز رود کشف * برون آمد و کرد گیتی چو کف
 درست - IV³¹ هرانکس که - I, IV³⁰ هنر - K, VI²⁹ بودش به - K, I, IV²⁸

ز دستان مر اورا خورش¹ بود² کام³
 تن زال پیشش اندرش خوار بود⁵
 بدیدار او کس نبد شادکام⁷
 ز جامه برهنه تن خوار اوی
 برو گشت زین گونه چندی¹⁰ سپهر
 برهنه سوی سیستانش¹¹ کشید
 ز نادانسی و دیوی¹² و غرچگی
 نیای من و نیکخواهان من
 فراوان برین¹³ سال بگذشت¹⁴ نیز
 چو با شاخ¹⁶ شد رستم آمد برش
 بگردون برآمد چنمین کار اوی
 بمالید و پس پادشاهی¹⁹ گرفت

بمردش بجایی که بودش کنام
 اگر چند سیمرغ⁴ نهار بود
 بینداختش پس بپیش⁸ کنام
 همی خورد⁸ افکنده مردار اوی
 چو افکنده⁹ سیمرغ بر زال مهر
 ازان پس که مردار چندی چشید
 پذیرفت سامش ز بی بچگی
 خجسته بزرگان و شاهان من
 ورا برکشیدند و دادند چیز
 یکی سرو بد¹⁵ ناپسوده سرش
 ز مردی و بال¹⁷ و دیدار اوی
 برین گونه ناپارسایی¹⁸ گرفت

635

640

۱۵

چه گوئی سخنهای نادلپذیر
 روانت ز دیوان بمالد²² همی²³
 نگوید سخن پادشا جز که²⁵ راست
 بزرگست و²⁷ بادانش و نیکنام²⁸

بدو گفت رستم که آرام²⁰ گیر
 دلت بیش کژی بمالد²¹ همی
 تو آن گوی کز پادشاهان²⁴ سزاست
 جهاندار داند که دستان سام²⁶

645

بر کام — I-4 VI-б. оп. 3 بدیدار او کس نبد شاد — K-2 نه خوش — IV نخوش — I-1
 و رفعتی الی و کرها و طرحه — B; 7 LI, K-б. оп.; 6 VI خوار پیش — VI-6 LI-б. оп. 5 بر کام و — IV
 K-11 چند گونه — K-10 برافکنند — K, I, VI خورد از — K, VI-8 عند آفراخها
 شد — I, IV-15 برآمد برین سال — VI-14 برو — IV بدو — I-13 پیمری — VI-12 سیستان در
 ناپارسایی — K, I, IV, VI-19 بر پادشاهی — K, I, IV, VI-18 فرهنک — I, IV-17 تاج — K-16
 نالد — IV نمالد — K نمالد — I, I-22 نالد — IV نمالد — I, I-21 LI, K آن یاد — LI-20
 شاه جز راه — K, I, IV, VI-25 پادشاهی — K, I, VI-24 VI-б. оп. 23 (متن تصحیح قیاسی)
 [گفت — IV] 28 K — доб.: 27 LI — و оп. 26 B — علم بدستان — B [گفت — IV]

نژاد من از پشت سام و جمست * که چون او نبرده بگیتی کمست

کز و همیشه بگذاشتی نرّه شیر
 دگر شاهزاده یل اسفندیار
 سخنها ز هر گونه بشنودهام²
 بدیدم یکی شاه فرخ همال³
 جهانزی بروبر کنند آفرین
 بچنگ اندرون افسس کازرار⁵
 بدو⁷ گفت کای⁸ پور سام سوار
 نجستم⁹ همی زین سخن کام و نام¹⁰
 نکردم ترا رنجه تندی مساز¹²
 بپوشش بسسازم سوی داد راه¹³
 بتو¹⁵ شاد دارم روان یکزمان¹⁶
 بدشت آمدی خانه بگذاشتی
 ز تندی و تیزی²⁰ مبر هیچ نام
 ز رستم همی مجلس آرای کرد
 بجایی نشینم که رای²¹ منست
 نشستی بیماری ازان کم سزاست²³
 که آیین من²⁴ بین و²⁵ بگشای چشم

که من سام یل را بخوانم¹ دلیر
 بگیتی منم زو کنون یادگار
 بسی پهلوان جهان بودام
 سپاسم ز یزدان که بگذشت سال
 که کین خواهد از مرد ناپاک دین⁴
 تووی نامور پرهنر شهریار
 بخندید از⁶ رستم اسفندیار
 شدی تنگدل چون نیامد خرام
 چنین گرم بد روز و راه¹¹ دراز
 همی گفتم از بامداد پگاه
 بدیدار دستت ان شوم شادمان¹⁴
 کنون تو¹⁷ بدین¹⁸ رنج برداشتی
 بآرام¹⁹ بنشین و برادر جام
 بدست چپ خویش بر جای کرد
 جهان دیده گفت این نه جای منست
 بهمین بفرمود کز²² دست راست
 چنین گفت با شاهزاده بخشم

605

610

615

1 K, I, IV, VI—доб.: K, I, IV, VI—نخوانم IV¹

ز دشمن جهان پاک من کردهام * بسی رنج و تیمار من خوردهام [بردهام—K]
 VI—обратный порядок мисра. ³ K—با فرّ و یال⁴ K, VI—از من ابا پاک دین⁵ K, I, VI—
 ب. оп. ⁶ K, I, VI—با IV—پر ⁷ K, I, IV, VI—چنین ⁸ VI—با ⁹ I—نجستم VI—
 و لم یؤخرنی عنها إلا العثر الشدید و—¹² B—راهی—¹¹ I, IV—نام و کام—¹⁰ K, I, IV, VI—
 شادکام—¹⁴ I—بیمارم بر تو بر راه—¹³ K—راه—¹³ K—الطریق البعید
 K—¹⁷ همی یکزمان—¹⁶ VI—روان و زمان—¹⁶ I—روانرا بکام—¹⁶ I—ز تو—¹⁵ K, I, VI—همی
 کندی—²⁰ K—بیماری و—¹⁹ K, I, IV—بیمارم و—¹⁸ K, VI—چنین¹⁸ K, VI—تو اکنون
 نشستن—²³ I—بفرمود بهمین که بر—²² K—بفرمود رستم که بر—²¹ VI—جای
 که بر ساز—²⁵ I—برز مرا—²⁴ K—بیمار است چونان که خواست—²³ I, IV—بیمارا چنان کت هواست
 خردرا بفرروز و—^{VI} و بر من تو

نگه کرد رستم بره بر بسی
 ز مغز دلیر آب³ برتر گذشت
 بیبارای و آزادگان را بخوان
 تو آیین این نامور یاد دار
 همان⁷ زین بآرایش چنین کنند
 کجا⁸ کار ما را گرفتست خوار

چو چندی¹ برآمد نیامد کسی
 چو هنگام نان² خوردن اندر گذشت
 بخندید و گفت ای برادر تو خوان
 گرینست⁴ آیین اسفندیار⁵
 بفرمود⁶ تا رخش را زین کنند
 شوم باز گویم باسفندیار

570

۱۳

یکی گرز⁹ گاپوپیکر¹⁰ بدست¹¹
 سپهر را بدیدار او بد¹² شتاب
 دلش مهر و پیوند او برگزید
 نمازد بکس جز بسام سوار¹⁴
 همان¹⁶ رخش گوپی که آهرمنست
 برافشانند از تارک¹⁷ پیل نیل¹⁸
 نه از نامداران پیشین شنید¹⁹
 که جوید ازین نامور کارزار²⁰
 بکشتن دهد نامداری چو ماه

نشست از بر رخش چون پیل مست⁹
 بیامد دمان تا بنزدیک آب
 هرانکس که از لشکر او را بدید
 همی گفت هر کس¹³ که این نامدار
 برین کوه¹⁵ زین که آهنست
 اگر هم نبردش بود زنده پیل
 کسی مرد ازین سان بگیتی ندید
 خرد نیست اندر سر شهریار
 برین سان²¹ همی از پی تاج و گاه²²

575

580

که اینست - K⁴ دلیران جو - IV - آز - I³ می - VI - هنگامه - K² دیری - VI - I, K¹
 که او - K, I, IV, VI⁸ همه - I⁷ بفرمای - K, I, IV⁶ آن نامدار - I⁵ چنین است - I, IV¹
 خروشیدن - I, IV¹¹ یکی تیغ هندی گرفته - K¹⁰ تا رود نیل - VI بر سان پیل - I, IV⁹
 K - доб.: خروشیدن وی بشد تا دو میل - VI اسپ شد بر دو میل

همی رفت بر رخش بر سان پیل * خروشیدن اسپ شد بر دو میل
 چنین - IV - همین - I¹⁶ از - Л-доб.¹⁵ باسفندیار - I¹⁴ لشکر - K, I, VI¹³ در - VI¹²
 K, I, IV,¹⁹ نمازد زمانی برین زنده پیل - K¹⁸ برافشان تو بر تارک - VI او بر رخ - I¹⁷
 کزین گونه شاه - I, IV¹ که با فر گردی چو اسفندیار - K, I, VI²⁰ VI - б. оп.
 تاج شاه - K²² یل - VI²¹ اسفندیار

نمی‌آید سبک سوی پیوند³ تو
 بی‌بازی سر اندر نیارد بدام
 ندادست دانا بگیتی⁴ نشان
 مگوی آنکه هرگز نیاید⁵ پسند
 سزد گر نگوید یل شپه‌رگیر⁶
 بزشتی می‌پایان دو گردن‌فراز
 بمردی و گردی⁸ تو اذات‌تری
 نگه کن که تا کیست با آفرین
 که گر من بپیچم سر¹³ از شهریار
 همان¹⁶ پیش¹⁷ یزدان پشوهش¹⁸ بود
 کسی چشم دین را²⁰ بسوزن ندوخت
 تن پاک و جان ترا سودمند
 دل شه‌ریاران نیازد²³ بکین
 کسی را نفرمود²⁴ کورا²⁵ بخوان
 ز رویین دژ آنکه سخن²⁶ در گرفت²⁷
 پیاد شه‌نشاه جامی بخورد³¹
 ز خوردن نگه داشت پیمان خویش

نمی‌آید¹ دو پای ورا² بند تو
 سوار جهان پور دستان سام
 چنو پهلوانی ز گردنکشان
 چگونه توان کرد پایش بپند
 سخنهای ناخوب و نادل‌پذیر
 بترسم که این کار گردد دراز
 بزرگی و از⁷ شاه اذات‌تری
 یکی بزم جوید یکی⁹ رزم¹⁰ و کین
 چنین داد پاسخ ورا¹¹ نامدار¹²
 بدین گیتی اندر¹⁴ نکوهش¹⁵ بود
 دو گیتی پرستم نخواهم¹⁹ فروخت
 بدو گفت هر چیز کامد²¹ ز پند
 همه گفتم اکنون بهی²² برگزین
 سپهد ز خوالیگران خواست خوان
 چو نان خورده شد جام می برگرفت
 ازان مردی²⁸ خود²⁹ همی یاد کرد³⁰
 همی بود رستم بایوان خویش

555

560

565

نه اندیشد از فرّ و K-³ پا و نمنش- IV پای و نمنش- I² نشاید- IV بساید- K¹
 مکن آنکه- IV⁵ دانی گیتی- IV⁴ سوی سوگند- IV وی سوی پند- I, VI اورند
 بچنگ و بمردی- K, I, IV, VI⁸ وز- J⁷ 66. 554-556 on. K, I, VI⁶ یزدان ندارد
 سر بپیچم من- I, IV¹³ یل اسفندیار- VI¹² بدو- I, IV¹¹ بند- K¹⁰ دگر- I, IV⁹
 K-¹⁸ هم از بیم- I, IV¹⁷ هم از- VI¹⁶ پشوهش- K¹⁵ مرا خود بگیتی- I, IV¹⁴
 VI- نیاید- IV²³ بهین- I²² کاید- IV, VI²¹ بدرا- IV²⁰ نخواهد- IV, VI¹⁹ نکوهش
 آنگاه بر سر گرفت- I²⁷ دژ و هفتخوان- K²⁶ کابرا- VI²⁵ بفرمود- IV, VI²⁴ نیارد
 K, ³¹ کرد یاد- IV³⁰ ازان نامداران- IV²⁹ مردمی- J²⁸ اندازه اندر گرفت- VI
 K, IV- обратный порядок мисра; B-³¹ می باز خورد- VI می خورد شاد- IV می باده خورد- I
 ثم إن اسفندیار وعده بالمصیر الی داره و إجابته الی ضیافته فرکم رستم: 567-520. 66.
 و انصرف راجعا و أمر بترتیب الأطعمة و تهیهة أسباب الضیافة

دل خستہ را اندر¹ اندیشہ بست
رخ زال سہام نریسمان بدید
رسیدم بنزدیک³ اسفندیار
خردمند و⁴ با زیب و با فرہی
بزرگی و دانایی اورا سپرد
ہمی تافت زو فرّ شاہنشہی

ازانچایگہ رخش را برنشست
بیامد دمان² تا بایوان رسید
بدو گفت کای مہتر نامدار
سواریش دیدم چو سرو سہی
تو گفستی کہ شاہ فریدون گرد
بدیدن فزون آمد از آگہی

535

۱۲

پہر اندیشہ شد نامدار بلند
بیامد ہم انگہ⁵ بپردہ سرای
کہ کاری گرفتیم دشخوار⁷ خوار
ورا نزد من نیز⁸ دیدار⁹ نیست
گر از ما¹² یکی را برآید¹³ قفیز
سر¹⁴ از آشناییش گریان شود
برادر کہ یابد چو اسفندیار
کہ یک نامور با دگر کین نجست
ہم از رستم و ہم ز اسفندیار
بہندد ہمی بر¹⁷ خرد دیو راہ
روانت ہمیشہ¹⁸ خرد پرورد²⁰
نیوشندہ باش از²¹ برادر سخن
بزرگیش با مردمی بود²³ جفت

چو رستم برفت از لب ہیرومند
پشوتن کہ بد شاہرا رهنمای
چنین گفت با او⁶ یل اسفندیار
بایوان رستم مرا کار نیست
ہمان گر¹⁰ نباید بخوانمش¹¹ نیز
دل زندہ از کشتہ بریان شود
پشوتن بدو گفت کای نامدار
بیزدان کہ دیدم شمارا نجست
دلہم گشت زان کار چون نوبہار
چو در کارتہان باز¹⁵ کردم¹⁶ نگاہ
تو آگاہی از کار دین و خرد¹⁸
بپہرہیز و با جان ستیزہ مکن
شنیدم²² ہمہ ہرچ رستم بگفت

540

545

550

1 VI- در رزم جویش 2 I- دوان 3 IV- نزدیک رسیدیم 4 I, IV- و 5 K, I, بازار 6 I- IV- 7 JI, K- دشوار 8 K, I, IV- راہ 9 IV- کہ گر زین بر- 10 K- اگر او 11 VI- همان کو بپاید بخوانمش 12 JI, VI- کہ گر زین- 13 K- 14 VI- پس 15 K- ژرف 16 I, IV, VI- کردم اکنون 17 I- مر 18 K, I, VI- ز گوید 19 IV- بدانش 20 K, I, VI- رای پدر 21 I- ای 22 VI- 23 I- بود او ہمردیش

515 گر این¹ تپیزی² از مغز بیرون کنی
 ز من هرچ خواهی تو⁴ فرمان⁵ کنم
 مگر بند کز بند عاری بود
 نبینند مرا زنده با بند کسی
 ز تو پیشش بودند کنداوران
 520 بپاسخ چنین گفتش⁹ اسفندیار
 همه راست گفتی نگفتی دروغ
 ولیکن پشتوتن شناسد¹³ که شاه
 گر اکنون بیایم سوی خان تو
 تو گردن بپیچی¹⁵ ز فرمان شاه
 525 دگر¹⁷ آنک گر¹⁸ با تو جنگ آورم¹⁹
 فرامش کنم مهر نان و نمک
 وگر سر بپیچم ز فرمان شاه
 ترا آرزو گر چنین آمدست
 که داند که فردا چه شاید²² بدن
 530 بدو گفت رستم که²⁵ ایدون کنم
 بیک هفته نخچیر کردم همی
 بهنگام خوردن مرا باز خوان

و اجتهدت فی إصلاح ذات-ب کینه- VI- خسته- Л, K-³ کینه- K, I, VI-² توگر- VI-¹
 7 Л- و оп. ⁸ K, I, VI-
 ز دیدارت آرایش- I, IV-⁶ پیمان- I-⁵ خواهیت- I-⁴ البین
 б. оп.; Б- перевод б. отсутствует. ⁹ K, I, IV, VI- گفت ¹⁰ K, I, IV, VI- گوان
 از گوان- VI-¹⁴ شنیدست- VI-¹³ نگیرد روانت- VI-¹² ز کژی- I-¹¹ [یلان- K کیان- VI] جهان
 یکی- IV-¹⁷ بدان گیتی آتش بود پایگاه- IV-¹⁶ نه پیچی- VI-¹⁵ چون- IV, VI-
 ز پایی نژاد- VI- نمک- IV- پیاکی نژاد اندر آریم شک- K-²⁰ آوریم- K-¹⁹ من- VI- ما- K-¹⁸
 21 I- вместо бб. 524-527 гаплография: اندر آرم بشک

تو گردن بپیچی ز فرمان شاه * بدان گیتی آتش بود پایگاه
 25 VI- بپاید- I, IV, VI- نشاید- K-²⁴ داستانهها- K, I, IV, VI-²³ خواهد- K, I, IV, VI-²²
 تو با دودۀ خویش بنشین بخوان- K, I, IV, VI-²⁷ رزم- IV, VI-²⁶ کز

که دیدم ترا شاد و روشن روان
 یلان جهان خاک¹ بودن ترا
 یکی شاخ بیند که بر باشدش
 بود ایمن از روزگار درشت
 بگیتی بماند ترا یادگار⁴
 سپهدار اسپ افکن و⁶ نره شیر⁷
 جهاندار و بیدار و روشن روان
 که باشم¹¹ بران آرزو کامگار
 بیدار روشن کنی جان¹² من¹³
 بکوشیم و با آن¹⁴ بساییم دست
 که ای از یلان جهان یادگار
 همه¹⁷ شهر¹⁸ ایران بدو¹⁹ شاد کام
 گذشت از بر و²¹ بوم وز جای تو²²
 نپیچم روان²³ آشکار و نهان
 نه با نامداران این بوم جنگ
 بران رو که فرمان دهد شهریار
 نباشد ز بند شهنشاه ننگ
 سراسر بدو باز گردد گناه

که یزدان سپاسی ای جهان پهلوان
 سزاوار باشد ستودن ترا
 خنک² آنک چون تو پسر باشدش
 خنک آنک او را بود³ چون تو پشت
 خنک زال کشی بگذرد روزگار
 بدیدم⁵ ترا یادم آمد زریز
 بدو گفت رستم که ای پهلوان
 یکی آرزو دارم⁸ از⁹ شهریار¹⁰
 خرامان بیایی سوی خان من
 سزای تو گر نیست چیزی که هست
 چنین پاسخ آوردش¹⁵ اسفندیار
 هرانکس کجا¹⁶ چون تو باشد بنام
 نشاید گذر کردن از رای تو²⁰
 ولیکن ز فرمان شاه جهان
 بزابل نفرمود ما را درنگ
 تو آن کن که بر یابی²⁴ از روزگار
 تو خود بند بر پای نه بی درنگ
 ترا چون برم بسته نزدیک شاه

485

490

495

¹ I — یلانرا همه بنده
² IV — خوشا
³ K, I, IV, VI — باشد و را
⁴ K, I, VI — б. оп.
⁵ I, IV — چو دیدم
⁶ I, IV, VI — و оп.
⁷ IV — شیرگیر Б — бб. 482—487
⁸ K, I, VI — خواهم
⁹ I — ای
¹⁰ K, I, IV, VI —
¹¹ Л — نامدار
¹² VI — مرز مهمان
¹³ I — б. оп.
¹⁴ IV — او
¹⁵ K — آورد
¹⁶ K, I, IV — که او
¹⁷ I — ازو
¹⁸ IV — مرز
¹⁹ I — بود
²⁰ K, I, IV, VI —
²¹ Л — و оп.
²² K — او
²³ K — او
²⁴ I — همی
 491—493 отсутствует; вместо б. 494: لست أخرج عما حدّه لی الملک
 برتجایی

بدیدار هر دو گرفتند شتاب¹
 پیاده شد و⁴ داد یل را درود
 همی خواستم تا بود رهنمای
 چنین تن درست آید و⁷ با⁸ سپاه
 همی¹¹ در سخن¹² رای فرخ نهیم¹³
 خرد زین سخن رهنمای منست
 نگردم¹⁵ بهر کار¹⁶ گرد دروغ
 بدین تازهروی نگریدمی¹⁹
 مران²⁰ تاجدار جهان²¹ بخش را
 بنامالا و فرت²² بنامازد پدر
 پرستند²⁴ بیدار بخت ترا
 جوید سرش²⁷ اندر آید بگرد
 دل بدسگالان²⁹ بدو نیم باد
 شبان سیه بر تو نوروز³⁰ باد³¹
 فرود آمد از باره³² نامدار³³
 چو خشنود شد³⁴ آفرین برگرفت

چنین تا رسیدند نزدیک آب
 همتن ز خشک² اندر آمد برود³
 پس از آفرین گفت⁵ کز یک خدای
 که با نامداران بدین⁶ جایگاه
 نشینیم یکجای و⁹ پاسخ دهیم¹⁰
 چنان دان که یزدان گوی منست
 که من زین سخنها نجویم¹⁴ فروغ
 که روی سیاوش¹⁷ گر¹⁸ دیدمی
 نمائی همی جز سیاوخش را
 خنک شاه کو چون تو دارد پسر
 خنک²³ شهر ایران که بخت ترا
 درم گرد²⁵ آنکس که با تو²⁶ نبرد
 همه دشمنان از تو پر²⁸ بیم باد
 همه ساله بخت تو پیروز باد
 چو بشنید گفتارش اسفندیار
 گو³⁴ پیلتن را³⁵ بمر درگرفت

470

475

480

فحاض B فرود IV—³ رخش IV—² K, I, VI—¹ б. оп.; B—перевод б. отсутствует.
 که تا I— که تو نامور اندرین K—⁶ بسی آفرین کرد K—⁵ همی I, IV—⁴ رستم الماء
 K—⁹ آدمم پی VI—⁸ آمده I آمدی K, IV—⁷ که با نامدار اندرین VI—⁶ آمدی اندرین
 ورا در جهان VI—¹² همه IV—¹¹ همان K—¹¹ نشینیم و گفتار فرخ نهیم I, IV—¹⁰ б. оп.
 آن آری الشهباز قداما علی حتی: 470—469. B—⁶⁶ وزن پس همه نیک پاسخ دهیم I—¹³
 سیاوخش K—¹⁷ جای K, I, VI—¹⁶ نگرده VI—¹⁵ نگیرم I, IV—¹⁴ آجالسه و آفاوضه
 خوشا IV—²³ چهرت I—²² نکو I—²¹ مرا I—²⁰ نغندیدمی I—¹⁹ اگر K, I, IV, VI—¹⁸
 درم بخت آن کز تو I, IV—²⁶ بخت K, VI—²⁵ پرستنده VI—²⁴ نه بینند IV—²⁴ بینند I—²⁴
 K—³⁰ بدسگالت I, IV—²⁹ در K—²⁸ ز بخت و ز بخت I, IV—²⁷ جوید K, VI—²⁷
 تن K, I, IV—³⁴ راهوار I, IV—³³ مرکب K—³² 66. 478—479. VI—³¹ چون روز
 گشت VI—³⁶ فراوان برو IV—³⁶ فراوان ستود I—³⁶ پهلوارش I, IV—³⁵ بر VI—

بدو گفت چون رستم پیلان تن
 دل شایر دارد تن ژنده پیل
 بیامد کنون تا لب هیرمند
 بدیدار شاه آمدستش نیاز
 ز بهمن برآشفیت اسفندیار 455
 بدو گفت کز مردم سرفراز
 وگر⁵ کودکانرا⁶ بکاری⁷ بزرگ
 تو گردنکشانرا¹⁰ کجا دیده‌ای
 که¹² رستم همی پیل جنگی کنی
 چنین گفت پس با پیشو تن براز 460
 جوانی همی سازد از خویشتن

ندیده بُود کسی¹ بهر² انجمن
 نهنگان³ برآرد ز دریای نیل
 اسی جوشن و خود و⁴ گرز و کمنند
 ندانم چه دارد همی با تو راز
 ورا بر سر انجمن کرد خوار
 نزیمد که با زن نشنایند برآز
 فرستی⁸ نباشد⁹ دلیر و سترگ
 که آواز روباه بشناییده‌ای¹¹
 دل نامور¹³ انجمن بشکنی
 که این¹⁴ شیر رزم آور¹⁵ جنگ¹⁶ ساز¹⁷
 ز سالش همانا نیامد¹⁸ شکن

۱۱

بفرمود کاسپ سیه زین کنی¹⁹
 پس از لشکر نامور صد سوار²²
 بیامد دمان تا لب هیرمند
 ازین سو خروشی برآورد رخشی 465

ببالای او²⁰ زین زین کنی²¹
 برفتند با فرخ اسفندیار
 بفتراک بر گرد کرده کمنند²³
 وزان²⁴ روی²⁵ اسپ یل²⁶ تاج بخش

نهنگی—I, VI—K³ نمیند کسی نیز در [بر—K]² K, I, VI—¹ IV—کش
 بکار⁷ VI—⁶ IV—⁵ K, I, IV—⁴ K, I, IV, VI—³ K, I, IV, VI—² K, I, VI—¹ IV—¹ IV—² K, I, VI—³ K, I, VI—⁴ K, I, IV, VI—⁵ K, I, IV, VI—⁶ K, I, IV, VI—⁷ K, I, IV, VI—⁸ I, IV, VI—⁹ فرستد—¹⁰ K—¹¹ I, IV, VI—¹² K, I, IV, VI—¹³ K, I, IV, VI—¹⁴ I, IV, VI—¹⁵ K, I, IV, VI—¹⁶ K, I, IV, VI—¹⁷ B—66. 455—460: ¹⁸ I, IV, VI—¹⁹ I, IV, VI—²⁰ I, IV, VI—²¹ I, IV, VI—²² I, VI—²³ I—6. стоит после б. 463. ²⁴ I, VI—²⁵ I, VI—²⁶ I—6. оп.; B—²⁷ I—6. оп.; B—²⁸ I, VI—²⁹ I, VI—³⁰ I, VI—³¹ I, VI—³² I, VI—³³ I, VI—³⁴ I, VI—³⁵ I, VI—³⁶ I, VI—³⁷ I, VI—³⁸ I, VI—³⁹ I, VI—⁴⁰ I, VI—⁴¹ I, VI—⁴² I, VI—⁴³ I, VI—⁴⁴ I, VI—⁴⁵ I, VI—⁴⁶ I, VI—⁴⁷ I, VI—⁴⁸ I, VI—⁴⁹ I, VI—⁵⁰ I, VI—⁵¹ I, VI—⁵² I, VI—⁵³ I, VI—⁵⁴ I, VI—⁵⁵ I, VI—⁵⁶ I, VI—⁵⁷ I, VI—⁵⁸ I, VI—⁵⁹ I, VI—⁶⁰ I, VI—⁶¹ I, VI—⁶² I, VI—⁶³ I, VI—⁶⁴ I, VI—⁶⁵ I, VI—⁶⁶ I, VI—⁶⁷ I, VI—⁶⁸ I, VI—⁶⁹ I, VI—⁷⁰ I, VI—⁷¹ I, VI—⁷² I, VI—⁷³ I, VI—⁷⁴ I, VI—⁷⁵ I, VI—⁷⁶ I, VI—⁷⁷ I, VI—⁷⁸ I, VI—⁷⁹ I, VI—⁸⁰ I, VI—⁸¹ I, VI—⁸² I, VI—⁸³ I, VI—⁸⁴ I, VI—⁸⁵ I, VI—⁸⁶ I, VI—⁸⁷ I, VI—⁸⁸ I, VI—⁸⁹ I, VI—⁹⁰ I, VI—⁹¹ I, VI—⁹² I, VI—⁹³ I, VI—⁹⁴ I, VI—⁹⁵ I, VI—⁹⁶ I, VI—⁹⁷ I, VI—⁹⁸ I, VI—⁹⁹ I, VI—¹⁰⁰ I, VI—¹⁰¹ I, VI—¹⁰² I, VI—¹⁰³ I, VI—¹⁰⁴ I, VI—¹⁰⁵ I, VI—¹⁰⁶ I, VI—¹⁰⁷ I, VI—¹⁰⁸ I, VI—¹⁰⁹ I, VI—¹¹⁰ I, VI—¹¹¹ I, VI—¹¹² I, VI—¹¹³ I, VI—¹¹⁴ I, VI—¹¹⁵ I, VI—¹¹⁶ I, VI—¹¹⁷ I, VI—¹¹⁸ I, VI—¹¹⁹ I, VI—¹²⁰ I, VI—¹²¹ I, VI—¹²² I, VI—¹²³ I, VI—¹²⁴ I, VI—¹²⁵ I, VI—¹²⁶ I, VI—¹²⁷ I, VI—¹²⁸ I, VI—¹²⁹ I, VI—¹³⁰ I, VI—¹³¹ I, VI—¹³² I, VI—¹³³ I, VI—¹³⁴ I, VI—¹³⁵ I, VI—¹³⁶ I, VI—¹³⁷ I, VI—¹³⁸ I, VI—¹³⁹ I, VI—¹⁴⁰ I, VI—¹⁴¹ I, VI—¹⁴² I, VI—¹⁴³ I, VI—¹⁴⁴ I, VI—¹⁴⁵ I, VI—¹⁴⁶ I, VI—¹⁴⁷ I, VI—¹⁴⁸ I, VI—¹⁴⁹ I, VI—¹⁵⁰ I, VI—¹⁵¹ I, VI—¹⁵² I, VI—¹⁵³ I, VI—¹⁵⁴ I, VI—¹⁵⁵ I, VI—¹⁵⁶ I, VI—¹⁵⁷ I, VI—¹⁵⁸ I, VI—¹⁵⁹ I, VI—¹⁶⁰ I, VI—¹⁶¹ I, VI—¹⁶² I, VI—¹⁶³ I, VI—¹⁶⁴ I, VI—¹⁶⁵ I, VI—¹⁶⁶ I, VI—¹⁶⁷ I, VI—¹⁶⁸ I, VI—¹⁶⁹ I, VI—¹⁷⁰ I, VI—¹⁷¹ I, VI—¹⁷² I, VI—¹⁷³ I, VI—¹⁷⁴ I, VI—¹⁷⁵ I, VI—¹⁷⁶ I, VI—¹⁷⁷ I, VI—¹⁷⁸ I, VI—¹⁷⁹ I, VI—¹⁸⁰ I, VI—¹⁸¹ I, VI—¹⁸² I, VI—¹⁸³ I, VI—¹⁸⁴ I, VI—¹⁸⁵ I, VI—¹⁸⁶ I, VI—¹⁸⁷ I, VI—¹⁸⁸ I, VI—¹⁸⁹ I, VI—¹⁹⁰ I, VI—¹⁹¹ I, VI—¹⁹² I, VI—¹⁹³ I, VI—¹⁹⁴ I, VI—¹⁹⁵ I, VI—¹⁹⁶ I, VI—¹⁹⁷ I, VI—¹⁹⁸ I, VI—¹⁹⁹ I, VI—²⁰⁰ I, VI—²⁰¹ I, VI—²⁰² I, VI—²⁰³ I, VI—²⁰⁴ I, VI—²⁰⁵ I, VI—²⁰⁶ I, VI—²⁰⁷ I, VI—²⁰⁸ I, VI—²⁰⁹ I, VI—²¹⁰ I, VI—²¹¹ I, VI—²¹² I, VI—²¹³ I, VI—²¹⁴ I, VI—²¹⁵ I, VI—²¹⁶ I, VI—²¹⁷ I, VI—²¹⁸ I, VI—²¹⁹ I, VI—²²⁰ I, VI—²²¹ I, VI—²²² I, VI—²²³ I, VI—²²⁴ I, VI—²²⁵ I, VI—²²⁶ I, VI—²²⁷ I, VI—²²⁸ I, VI—²²⁹ I, VI—²³⁰ I, VI—²³¹ I, VI—²³² I, VI—²³³ I, VI—²³⁴ I, VI—²³⁵ I, VI—²³⁶ I, VI—²³⁷ I, VI—²³⁸ I, VI—²³⁹ I, VI—²⁴⁰ I, VI—²⁴¹ I, VI—²⁴² I, VI—²⁴³ I, VI—²⁴⁴ I, VI—²⁴⁵ I, VI—²⁴⁶ I, VI—²⁴⁷ I, VI—²⁴⁸ I, VI—²⁴⁹ I, VI—²⁵⁰ I, VI—²⁵¹ I, VI—²⁵² I, VI—²⁵³ I, VI—²⁵⁴ I, VI—²⁵⁵ I, VI—²⁵⁶ I, VI—²⁵⁷ I, VI—²⁵⁸ I, VI—²⁵⁹ I, VI—²⁶⁰ I, VI—²⁶¹ I, VI—²⁶² I, VI—²⁶³ I, VI—²⁶⁴ I, VI—²⁶⁵ I, VI—²⁶⁶ I, VI—²⁶⁷ I, VI—²⁶⁸ I, VI—²⁶⁹ I, VI—²⁷⁰ I, VI—²⁷¹ I, VI—²⁷² I, VI—²⁷³ I, VI—²⁷⁴ I, VI—²⁷⁵ I, VI—²⁷⁶ I, VI—²⁷⁷ I, VI—²⁷⁸ I, VI—²⁷⁹ I, VI—²⁸⁰ I, VI—²⁸¹ I, VI—²⁸² I, VI—²⁸³ I, VI—²⁸⁴ I, VI—²⁸⁵ I, VI—²⁸⁶ I, VI—²⁸⁷ I, VI—²⁸⁸ I, VI—²⁸⁹ I, VI—²⁹⁰ I, VI—²⁹¹ I, VI—²⁹² I, VI—²⁹³ I, VI—²⁹⁴ I, VI—²⁹⁵ I, VI—²⁹⁶ I, VI—²⁹⁷ I, VI—²⁹⁸ I, VI—²⁹⁹ I, VI—³⁰⁰ I, VI—³⁰¹ I, VI—³⁰² I, VI—³⁰³ I, VI—³⁰⁴ I, VI—³⁰⁵ I, VI—³⁰⁶ I, VI—³⁰⁷ I, VI—³⁰⁸ I, VI—³⁰⁹ I, VI—³¹⁰ I, VI—³¹¹ I, VI—³¹² I, VI—³¹³ I, VI—³¹⁴ I, VI—³¹⁵ I, VI—³¹⁶ I, VI—³¹⁷ I, VI—³¹⁸ I, VI—³¹⁹ I, VI—³²⁰ I, VI—³²¹ I, VI—³²² I, VI—³²³ I, VI—³²⁴ I, VI—³²⁵ I, VI—³²⁶ I, VI—³²⁷ I, VI—³²⁸ I, VI—³²⁹ I, VI—³³⁰ I, VI—³³¹ I, VI—³³² I, VI—³³³ I, VI—³³⁴ I, VI—³³⁵ I, VI—³³⁶ I, VI—³³⁷ I, VI—³³⁸ I, VI—³³⁹ I, VI—³⁴⁰ I, VI—³⁴¹ I, VI—³⁴² I, VI—³⁴³ I, VI—³⁴⁴ I, VI—³⁴⁵ I, VI—³⁴⁶ I, VI—³⁴⁷ I, VI—³⁴⁸ I, VI—³⁴⁹ I, VI—³⁵⁰ I, VI—³⁵¹ I, VI—³⁵² I, VI—³⁵³ I, VI—³⁵⁴ I, VI—³⁵⁵ I, VI—³⁵⁶ I, VI—³⁵⁷ I, VI—³⁵⁸ I, VI—³⁵⁹ I, VI—³⁶⁰ I, VI—³⁶¹ I, VI—³⁶² I, VI—³⁶³ I, VI—³⁶⁴ I, VI—³⁶⁵ I, VI—³⁶⁶ I, VI—³⁶⁷ I, VI—³⁶⁸ I, VI—³⁶⁹ I, VI—³⁷⁰ I, VI—³⁷¹ I, VI—³⁷² I, VI—³⁷³ I, VI—³⁷⁴ I, VI—³⁷⁵ I, VI—³⁷⁶ I, VI—³⁷⁷ I, VI—³⁷⁸ I, VI—³⁷⁹ I, VI—³⁸⁰ I, VI—³⁸¹ I, VI—³⁸² I, VI—³⁸³ I, VI—³⁸⁴ I, VI—³⁸⁵ I, VI—³⁸⁶ I, VI—³⁸⁷ I, VI—³⁸⁸ I, VI—³⁸⁹ I, VI—³⁹⁰ I, VI—³⁹¹ I, VI—³⁹² I, VI—³⁹³ I, VI—³⁹⁴ I, VI—³⁹⁵ I, VI—³⁹⁶ I, VI—³⁹⁷ I, VI—³⁹⁸ I, VI—³⁹⁹ I, VI—⁴⁰⁰ I, VI—⁴⁰¹ I, VI—⁴⁰² I, VI—⁴⁰³ I, VI—⁴⁰⁴ I, VI—⁴⁰⁵ I, VI—⁴⁰⁶ I, VI—⁴⁰⁷ I, VI—⁴⁰⁸ I, VI—⁴⁰⁹ I, VI—⁴¹⁰ I, VI—⁴¹¹ I, VI—⁴¹² I, VI—⁴¹³ I, VI—⁴¹⁴ I, VI—⁴¹⁵ I, VI—⁴¹⁶ I, VI—⁴¹⁷ I, VI—⁴¹⁸ I, VI—⁴¹⁹ I, VI—⁴²⁰ I, VI—⁴²¹ I, VI—⁴²² I, VI—⁴²³ I, VI—⁴²⁴ I, VI—⁴²⁵ I, VI—⁴²⁶ I, VI—⁴²⁷ I, VI—⁴²⁸ I, VI—⁴²⁹ I, VI—⁴³⁰ I, VI—⁴³¹ I, VI—⁴³² I, VI—⁴³³ I, VI—⁴³⁴ I, VI—⁴³⁵ I, VI—⁴³⁶ I, VI—⁴³⁷ I, VI—⁴³⁸ I, VI—⁴³⁹ I, VI—⁴⁴⁰ I, VI—⁴⁴¹ I, VI—⁴⁴² I, VI—⁴⁴³ I, VI—⁴⁴⁴ I, VI—⁴⁴⁵ I, VI—⁴⁴⁶ I, VI—⁴⁴⁷ I, VI—⁴⁴⁸ I, VI—⁴⁴⁹ I, VI—⁴⁵⁰ I, VI—⁴⁵¹ I, VI—⁴⁵² I, VI—⁴⁵³ I, VI—⁴⁵⁴ I, VI—⁴⁵⁵ I, VI—⁴⁵⁶ I, VI—⁴⁵⁷ I, VI—⁴⁵⁸ I, VI—⁴⁵⁹ I, VI—⁴⁶⁰ I, VI—⁴⁶¹ I, VI—⁴⁶² I, VI—⁴⁶³ I, VI—⁴⁶⁴ I, VI—⁴⁶⁵ I, VI—⁴⁶⁶ I, VI—⁴⁶⁷ I, VI—⁴⁶⁸ I, VI—⁴⁶⁹ I, VI—⁴⁷⁰ I, VI—⁴⁷¹ I, VI—⁴⁷² I, VI—⁴⁷³ I, VI—⁴⁷⁴ I, VI—⁴⁷⁵ I, VI—⁴⁷⁶ I, VI—⁴⁷⁷ I, VI—⁴⁷⁸ I, VI—⁴⁷⁹ I, VI—⁴⁸⁰ I, VI—⁴⁸¹ I, VI—⁴⁸² I, VI—⁴⁸³ I, VI—⁴⁸⁴ I, VI—⁴⁸⁵ I, VI—⁴⁸⁶ I, VI—⁴⁸⁷ I, VI—⁴⁸⁸ I, VI—⁴⁸⁹ I, VI—⁴⁹⁰ I, VI—⁴⁹¹ I, VI—⁴⁹² I, VI—⁴⁹³ I, VI—⁴⁹⁴ I, VI—⁴⁹⁵ I, VI—⁴⁹⁶ I, VI—⁴⁹⁷ I, VI—⁴⁹⁸ I, VI—⁴⁹⁹ I, VI—⁵⁰⁰ I, VI—⁵⁰¹ I, VI—⁵⁰² I, VI—⁵⁰³ I, VI—⁵⁰⁴ I, VI—⁵⁰⁵ I, VI—⁵⁰⁶ I, VI—⁵⁰⁷ I, VI—⁵⁰⁸ I, VI—⁵⁰⁹ I, VI—⁵¹⁰ I, VI—⁵¹¹ I, VI—⁵¹² I, VI—⁵¹³ I, VI—⁵¹⁴ I, VI—⁵¹⁵ I, VI—⁵¹⁶ I, VI—⁵¹⁷ I, VI—⁵¹⁸ I, VI—⁵¹⁹ I, VI—⁵²⁰ I, VI—⁵²¹ I, VI—⁵²² I, VI—⁵²³ I, VI—⁵²⁴ I, VI—⁵²⁵ I, VI—⁵²⁶ I, VI—⁵²⁷ I, VI—⁵²⁸ I, VI—⁵²⁹ I, VI—⁵³⁰ I, VI—⁵³¹ I, VI—⁵³² I, VI—⁵³³ I, VI—⁵³⁴ I, VI—⁵³⁵ I, VI—⁵³⁶ I, VI—⁵³⁷ I, VI—⁵³⁸ I, VI—⁵³⁹ I, VI—⁵⁴⁰ I, VI—⁵⁴¹ I, VI—⁵⁴² I, VI—⁵⁴³ I, VI—⁵⁴⁴ I, VI—⁵⁴⁵ I, VI—⁵⁴⁶ I, VI—⁵⁴⁷ I, VI—⁵⁴⁸ I, VI—⁵⁴⁹ I, VI—⁵⁵⁰ I, VI—⁵⁵¹ I, VI—⁵⁵² I, VI—⁵⁵³ I, VI—⁵⁵⁴ I, VI—⁵⁵⁵ I, VI—⁵⁵⁶ I, VI—⁵⁵⁷ I, VI—⁵⁵⁸ I, VI—⁵⁵⁹ I, VI—⁵⁶⁰ I, VI—⁵⁶¹ I, VI—⁵⁶² I, VI—⁵⁶³ I, VI—⁵⁶⁴ I, VI—⁵⁶⁵ I, VI—⁵⁶⁶ I, VI—⁵⁶⁷ I, VI—⁵⁶⁸ I, VI—⁵⁶⁹ I, VI—⁵⁷⁰ I, VI—⁵⁷¹ I, VI—⁵⁷² I, VI—⁵⁷³ I, VI—⁵⁷⁴ I, VI—⁵⁷⁵ I, VI—⁵⁷⁶ I, VI—⁵⁷⁷ I, VI—⁵⁷⁸ I, VI—⁵⁷⁹ I, VI—⁵⁸⁰ I, VI—⁵⁸¹ I, VI—⁵⁸² I, VI—⁵⁸³ I, VI—⁵⁸⁴ I, VI—⁵⁸⁵ I, VI—⁵⁸⁶ I, VI—⁵⁸⁷ I, VI—⁵⁸⁸ I, VI—⁵⁸⁹ I, VI—⁵⁹⁰ I, VI—⁵⁹¹ I, VI—⁵⁹² I, VI—⁵⁹³ I, VI—⁵⁹⁴ I, VI—⁵⁹⁵ I, VI—⁵⁹⁶ I, VI—⁵⁹⁷ I, VI—⁵⁹⁸ I, VI—⁵⁹⁹ I, VI—⁶⁰⁰ I, VI—⁶⁰¹ I, VI—⁶⁰² I, VI—⁶⁰³ I, VI—⁶⁰⁴ I, VI—⁶⁰⁵ I, VI—⁶⁰⁶ I, VI—⁶⁰⁷ I, VI—⁶⁰⁸ I, VI—⁶⁰⁹ I, VI—⁶¹⁰ I, VI—⁶¹¹ I, VI—⁶¹² I, VI—⁶¹³ I, VI—⁶¹⁴ I, VI—⁶¹⁵ I, VI—⁶¹⁶ I, VI—⁶¹⁷ I, VI—⁶¹⁸ I, VI—⁶¹⁹ I, VI—⁶²⁰ I, VI—⁶²¹ I, VI—⁶²² I, VI—⁶²³ I, VI—⁶²⁴ I, VI—⁶²⁵ I, VI—⁶²⁶ I, VI—⁶²⁷ I, VI—⁶²⁸ I, VI—⁶²⁹ I, VI—⁶³⁰ I, VI—⁶³¹ I, VI—⁶³² I, VI—⁶³³ I, VI—⁶³⁴ I, VI—⁶³⁵ I, VI—⁶³⁶ I, VI—⁶³⁷ I, VI—⁶³⁸ I, VI—⁶³⁹ I, VI—⁶⁴⁰ I, VI—⁶⁴¹ I, VI—⁶⁴² I, VI—⁶⁴³ I, VI—⁶⁴⁴ I, VI—⁶⁴⁵ I, VI—⁶⁴⁶ I, VI—⁶⁴⁷ I, VI—⁶⁴⁸ I, VI—⁶⁴⁹ I, VI—⁶⁵⁰ I, VI—⁶⁵¹ I, VI—⁶⁵² I, VI—⁶⁵³ I, VI—⁶⁵⁴ I, VI—⁶⁵⁵ I, VI—⁶⁵⁶ I, VI—⁶⁵⁷ I, VI—⁶⁵⁸ I, VI—⁶⁵⁹ I, VI—⁶⁶⁰ I, VI—⁶⁶¹ I, VI—⁶⁶² I, VI—⁶⁶³ I, VI—⁶⁶⁴ I, VI—⁶⁶⁵ I, VI—⁶⁶⁶ I, VI—⁶⁶⁷ I, VI—⁶⁶⁸ I, VI—⁶⁶⁹ I, VI—⁶⁷⁰ I, VI—⁶⁷¹ I, VI—⁶⁷² I, VI—⁶⁷³ I, VI—⁶⁷⁴ I, VI—⁶⁷⁵ I, VI—⁶⁷⁶ I, VI—⁶⁷⁷ I, VI—⁶⁷⁸ I, VI—⁶⁷⁹ I, VI—⁶⁸⁰ I, VI—⁶⁸¹ I, VI—⁶⁸² I, VI—⁶⁸³ I, VI—⁶⁸⁴ I, VI—⁶⁸⁵ I, VI—⁶⁸⁶ I, VI—⁶⁸⁷ I, VI—⁶⁸⁸ I, VI—⁶⁸⁹ I, VI—⁶⁹⁰ I, VI—⁶⁹¹ I, VI—⁶⁹² I, VI—⁶⁹³ I, VI—⁶⁹⁴ I, VI—⁶⁹⁵ I, VI—⁶⁹⁶ I, VI—⁶⁹⁷ I, VI—⁶⁹⁸ I, VI—⁶⁹⁹ I, VI—⁷⁰⁰ I, VI—⁷⁰¹ I, VI—⁷⁰² I, VI—⁷⁰³ I, VI—⁷⁰⁴ I, VI—⁷⁰⁵ I, VI—⁷⁰⁶ I, VI—⁷⁰⁷ I, VI—⁷⁰⁸ I, VI—⁷⁰⁹ I, VI—⁷¹⁰ I, VI—⁷¹¹ I, VI—⁷¹² I, VI—⁷¹³ I, VI—⁷¹⁴ I, VI—⁷¹⁵ I, VI—⁷¹⁶ I, VI—⁷¹⁷ I, VI—⁷¹⁸ I, VI—⁷¹⁹ I, VI—⁷²⁰ I, VI—⁷²¹ I, VI—⁷²² I, VI—⁷²³ I, VI—⁷²⁴ I, VI—⁷²⁵ I, VI—⁷²⁶ I, VI—⁷²⁷ I, VI—⁷²⁸ I, VI—⁷²⁹ I, VI—⁷³⁰ I, VI—⁷³¹ I, VI—⁷³² I, VI—⁷³³ I, VI—⁷³⁴ I, VI—⁷³⁵ I, VI—⁷³⁶ I, VI—⁷³⁷ I, VI—⁷³⁸ I, VI—⁷³⁹ I, VI—⁷⁴⁰ I, VI—⁷⁴¹ I, VI—⁷⁴² I, VI—⁷⁴³ I, VI—⁷⁴⁴ I, VI—⁷⁴⁵ I, VI—⁷⁴⁶ I, VI—⁷⁴⁷ I, VI—⁷⁴⁸ I, VI—⁷⁴⁹ I, VI—⁷⁵⁰ I, VI—⁷⁵¹ I, VI—⁷⁵² I, VI—⁷⁵³ I, VI—⁷⁵⁴ I, VI—⁷⁵⁵ I, VI—⁷⁵⁶ I, VI—⁷⁵⁷ I, VI—⁷⁵⁸ I, VI—⁷⁵⁹ I, VI—⁷⁶⁰ I, VI—⁷⁶¹ I, VI—⁷⁶² I, VI—⁷⁶³ I, VI—⁷⁶⁴ I, VI—⁷⁶⁵ I, VI—⁷⁶⁶ I, VI—⁷⁶⁷ I, VI—⁷⁶⁸ I, VI—⁷⁶⁹ I, VI—⁷⁷⁰ I, VI—⁷⁷¹ I, VI—⁷⁷² I, VI—⁷⁷³ I, VI—⁷⁷⁴ I, VI—⁷⁷⁵ I, VI—⁷⁷⁶ I, VI—⁷⁷⁷ I, VI—⁷⁷⁸ I, VI—⁷⁷⁹ I, VI—⁷⁸⁰ I, VI—⁷⁸¹ I, VI—⁷⁸² I, VI—⁷⁸³ I, VI—⁷⁸⁴ I, VI—⁷⁸⁵ I, VI—⁷⁸⁶ I, VI—⁷⁸⁷ I, VI—⁷⁸⁸ I, VI—⁷⁸⁹ I, VI—⁷⁹⁰ I, VI—⁷⁹¹ I, VI—⁷⁹² I, VI—⁷⁹³ I, VI—⁷⁹⁴ I, VI—⁷⁹⁵ I, VI—⁷⁹⁶ I, VI—⁷⁹⁷ I, VI—⁷⁹⁸ I, VI—⁷⁹⁹ I, VI—⁸⁰⁰ I, VI—⁸⁰¹ I, VI—⁸⁰² I, VI—⁸⁰³ I, VI—⁸⁰⁴ I, VI—⁸⁰⁵ I, VI—⁸⁰⁶ I, VI—⁸⁰⁷ I, VI—⁸⁰⁸ I, VI—⁸⁰⁹ I, VI—⁸¹⁰ I, VI—⁸¹¹ I, VI—⁸¹² I, VI—⁸¹³ I, VI—⁸¹⁴ I, VI—⁸¹⁵ I, VI—⁸¹⁶ I, VI—⁸¹⁷ I, VI—⁸¹⁸ I, VI—⁸¹⁹ I, VI—⁸²⁰ I, VI—⁸²¹ I, VI—⁸²² I, VI—⁸²³ I, VI—⁸²⁴ I, VI—⁸²⁵ I, VI—⁸²⁶ I, VI—⁸²⁷ I, VI—⁸²⁸ I, VI—⁸²⁹ I, VI—⁸³⁰ I, VI—⁸³¹ I, VI—⁸³² I, VI—⁸³³ I, VI—⁸³⁴ I, VI—⁸³⁵ I, VI—⁸³⁶ I, VI—⁸³⁷ I, VI—⁸³⁸ I, VI—⁸³⁹ I, VI—⁸⁴⁰ I, VI—⁸⁴¹ I, VI—⁸⁴² I, VI—⁸⁴³ I, VI—⁸⁴⁴ I, VI—⁸⁴⁵ I, VI—⁸⁴⁶ I, VI—⁸⁴⁷ I, VI—⁸⁴⁸ I, VI—⁸⁴⁹ I, VI—⁸⁵⁰ I, VI—⁸⁵¹ I, VI—⁸⁵² I, VI—⁸⁵³ I, VI—⁸⁵⁴ I, VI—⁸⁵⁵ I, VI—⁸⁵⁶ I, VI—⁸⁵⁷ I, VI—⁸⁵⁸ I, VI—⁸⁵⁹ I, VI—⁸⁶⁰ I, VI—⁸⁶¹ I, VI—⁸⁶² I, VI—⁸⁶³ I, VI—⁸⁶⁴ I, VI—⁸⁶⁵ I, VI—⁸⁶⁶ I, VI—⁸⁶⁷ I, VI—⁸⁶⁸ I, VI—⁸⁶⁹ I, VI—⁸⁷⁰ I, VI—⁸⁷¹ I, VI—⁸⁷² I, VI—⁸⁷³ I, VI—⁸⁷⁴ I, VI—⁸⁷⁵ I, VI—⁸⁷⁶ I, VI—⁸⁷⁷ I, VI—⁸⁷⁸ I, VI—⁸⁷⁹ I, VI—⁸⁸⁰ I, VI—⁸⁸¹ I, VI—

ز یـاقوت و زر آورم افسـرش
 نه برگـستوان و نه گوپـال و تیغ
 نیـاشد مرا روز با او سپـید²
 سر ژنده پـیل اندرآرد⁴ بـند⁵
 نجوید کسی رزم کشی نیـست کین
 برآی⁷ و بـمردی یکی⁸ نامدار⁹
 ندیدد او ز ما هیچ کردار بد
 وزان روی رستم برافراخت¹⁰ یال
 سرش تیـز¹¹ گشته ز بیم گزند
 همی بود تا بهمـن آرد¹⁴ درود
 همی بود پیش پدر بر بپای
 که¹⁵ پاسخ چه کرد آن یل نامدار¹⁶
 بگفت آنچ بشنیده بد¹⁷ در بدر¹⁸
 پس از گاه گفتار او²⁰ کرد یاد
 همان²¹ نیز²² نادیده اندر نهفت
 اگر نیـکویی بـینم¹ اندر سرش
 ندارم ازو گنج و گوهر دریغ
 و گـر باز گرداندم ناممید
 تو دانی که آن³ تاب داده کمند
 زواره بدو گفت مندیـش ازین
 ندانم بگنیتی چو اسفندیار⁶
 نیـباید ز مرد خرد کار بد
 زواره بیـامد بنزدیک زال
 بیامد دمان تا لب هیـرمند
 عنانرا گران کرد بر¹² پیش رود¹³
 چو بهمـن بیامد بپرده سرای
 بپرسید ازو فرخ اسفندیار
 چو بشنید بنشست پیش پدر
 نخستین درودش¹⁹ ز رستم بداد
 همه دیده پیشی پدر باز گفت

پیلان در آرد— I, IV— آرم— K⁴ که از— VI— کزان— K³ سفید— IV, VI² ببند— VI¹

و إن ردنی و لم یجب دعوتی ما یکون یومی: 438—439. 66—B پیلان نیابد گزند— VI⁵
 یکی شهریار— I, IV⁷ معه بالنیر المضئ. ثم لا یخفی أن الغلبة لمن تكون
 خیره— K, I, IV¹¹ برافراشت— VI¹⁰ چو اسفندیار— I, IV⁹ چو او— K⁸ بزور— VI
 چه— I, IV¹⁵ همی داد بر پاک یزدان— I, IV¹⁴ زود— VI¹³ در— VI¹² تیره— VI
 فرود آمد از باره نامدار— IV [بشنودی— K] از پهلوان سوار— I, VI, K¹⁶
 см. б. 480, IV— доб. (см. б. 481):

گو پیلتن را بمر درگرفت * چو خشنود شد آفرین درگرفت
 IV— доб.: سر بسر— VI¹⁸ بشنید ازو— I, IV, VI, K¹⁷

زبان برگشاد آن دلیر جوان * ز گفتار و کردار آن پهلوان
 همی— K²¹ پس از گاه ز رستم همی— I, IV ز پیغام و پاسخ همی— I, VI, K²⁰ پیامش— I¹⁹
 روز— VI²²

بدیدار خسرو نیاز آیدت
 خرامان بیایم بنزدیک شاه
 ببوسم سر⁵ و پای و چشم ورا
 که پایم⁷ چرا کرد باید ببنده⁸
 بگویشی پرمایه¹¹ اسفندیار

چو هنگام رفتن فراز آیدت
 عنان با¹ عنان تو² بندم³ براه
 بیپوشی کنم نرم⁴ چشم ورا
 بپوسم ز بیدار⁶ شاه بلند
 همه⁹ هرچ گفتتم ترا¹⁰ یاد دار

425

۱۰

روان گشت¹³ با موید پاکتن¹⁴
 زواره فرامرز را پیش خواند
 بنزد مه کابلستان¹⁷ شوید¹⁶
 جهانرا یکی خواستار آمدست
 برو¹⁹ جامه²⁰ خسرو آیین نهید²¹
 ازان نیز پرمایه²³ پایگاه²³
 خورشهای خوب از پی²⁵ پرورش
 پر از کینه و رزمخواه آمدست
 نیندیشد²⁸ از جنگ یک دشت شیر
 بنیکی بود²⁹ هر کسی را امید

ز رستم چو بشنید بهمن سخن¹²
 تهمتن زمانی برهبر¹⁵ بماند
 کز ایدر بنزدیک دستان شوید¹⁶
 بگویند کاسفندیار آمدست
 بایوانها¹⁸ تخت زرین نهید
 چنان هم که²² هنگام کاوس شاه
 بسازید چیزی که باید²⁴ خورش
 که نزدیک ما پور شاه آمدست
 گوی²⁶ نامدارست و شاهی²⁷ دلیر
 شوم پیش او گر پذیرد نوید

430

435

VI - دور - K⁴ پیچم - I, VI³ عنانت نه - I, VI² عنانت به - K² از - I, VI¹
 لم أفارقك: 424-421 - B⁸ دستم - IV⁷ بیداد - I, IV⁶ پیروز - K⁶ سو - I⁵ حرب (?)
 و أسیر فی خدمة ركبک حتی نصیر معا الی حضرة الملک کشتناسب فأعترز الیه و أسنسل
 کنون - I⁹ ما فی قلبه من سخیمة و أقبل رأسه و رجله و أتلطف - حتی یقبل معذرتی
 همی راند - K¹³ I, VI¹³ برفت - K¹² I, VI¹² بگو پیش پرمایه - K¹¹ I, IV¹¹ همه - I, IV¹⁰
 زاولستان - I¹⁷ روید - K¹⁶ I, VI¹⁶ برهبر - I, VI¹⁵ برهبر زمانی - K¹⁵ تفت - K¹⁴ I, VI¹⁴
 خسروی گسترید - I²¹ جامها - K²⁰ بدو - I, IV¹⁹ بایوان درون - K¹⁸ زابلستان - IV¹⁸
 باشد - I, IV²⁴ جایگاه - K²³ همچو - I, IV²² و ابسطوا المفارش الخسروانیة - B²²
 شاه - VI²⁷ یکی - VI²⁶ گو - IV²⁶ نباید که ماند ازو - I²⁵ نباید که کم آید از - K²⁵ VI²⁵
 دهم - I²⁹ نه اندیشد - K²⁸

بززرگان بآتشش¹ نیابند² راه
 همان تابش مهر⁴ نتوان زهفت
 تو بر راه من بر⁶ ستیزه مریز
 ندیدست کسی بند بر پای من
 تو آن کن که از پادشاهان¹⁰ سزاست
 بمردی ز دل دور کن خشم و کین
 بدل خرمی دار و بگذر ز¹² رود
 گرامی کن ایوان مارا¹⁴ بسور
 چنان چون بدم کهتر¹⁵ کیقباد
 چو آیی بایوان¹⁶ من با¹⁷ سپاه
 برآساید¹⁹ از رنج مرد و ستور
 همه دشت نخچیر و مرغ اندر آب
 بیمینم ز تو²¹ زور مردان²² جنگ
 چو خواهی که لشکر بایران بری
 گشایم در گنجهای کهن
 به پیش تو آرم همه هرچ هست
 بخواه²⁶ آنچه خواهی و دیگر ببخش
 درم ده سپهرا و تندی مکن

ز دریا³ گذر نیست بی آشنای
 نه روبه توان کرد با شیر جفت⁵
 که من خود یکی مایهام در⁷ ستیز
 نه بگرفت پیل⁸ ژیان جای من⁹
 مگرد از پی آنک آن نارواست¹¹
 جهانرا بچشم جوانی مبین
 ترا باد¹³ از پاک یزدان درود
 مباش از پرستنده خویش دور
 کنون از تو دارم دل و مغز شاد
 همایدر بشادی بماشی¹⁸ دو ماه
 دل دشمنان گردد از رشک کور
 اگر دیر مادی بگیری²⁰ شتاب
 بشمشیر شیر افگنی گر²³ پلنگ²⁴
 بنزدیک شاه دلیران بری
 که ایدر فگندم بشمشیر بن
 که من²⁵ گرد کردم بنیروی دست
 مکن بر دل ما چنین روز²⁷ دخش²⁸
 چو خوبی²⁹ بیابی³⁰ نژندی³¹ مکن

ماه - K, I, VI - 4 پدریا - I, IV - 3 نساوند - IV - 2 بر آتش - I, IV, VI - K 1
 و لم یر أحد: 406. B - 6. 9 شیر - I, IV - 8 پیر - IV - 7 من در - VI - 6. B - 5
 مدار [مکن - VI] آزا [ایچ با - I] دیو - K, I, VI - 11 پادشاهی - K, VI - 10 رجلی فی القید
 - J 15 این خاندۀ ما - I, IV - 14 آید - K, VI - 13 بگذار - I - 12 [نیز - K] بر دست راست
 بنزدیک - K, I, IV, VI - 16 حتی اصیر لک عبدا کما کنت لکیقباد من قبل - B - 17 کهنتر
 بیمینی دل و - I - 21 نگیری - IV - 20 بیاساید - I - 19 بماشی بشادی - I, IV - 18 بی - I - 17
 با شیر جویند جنگ - I - 24 یا - K, IV, VI - 23 زور و مردی و - IV روز میدان و - K - 22
 IV رخشی - J, K, I - 28 دور - VI - 27 بدار - I, IV - 26 کجا - I, IV - 25 (нет рифмы).
 نیابی - VI - 30 خوشی - K, I, IV, VI - 29 (متن تصحیح قیاسی - رداکتور) بخش - VI - 28 غشی
 فتحت لک أبواب الغزائن التي ملأتها بعد السيف و أبحتک إياها: 416-420. B - 66. 31

ز یزدان همی آرزو خواستم
 که بینم^۲ پسندیده چهر ترا
 نشینیم بایکدگر^۴ شادکام
 کنون آنچ جستیم^۶ همه یافتیم
 390 بپیش تو آیم کنون^{۱۰} بی^{۱۱} سپاه
 بیارم برت عهد شاهان داد
 کنون شهریارا^{۱۳} تو در^{۱۴} کار من
 گر آن^{۱۶} نیکوینها که من کردهام
 پرستیدن شهریاران همان
 395 چو پاداش آن رنج بند آیدم
 همان به که گیتی نمیند کسی
 بیایم بگویم همه راز خویش
 بمازو بیندم^{۲۳} یکی پالهننگ
 ازان سان^{۲۵} که من گردن زنده پیل
 400 چو^{۲۷} از من گناهی بیاید^{۲۸} پدید
 سخنهاى ناخوش ز من دور دار
 مگوی آنچ هرگز نگفتست کس

^۱ K, I, VI—بدو ^۲ K, I, IV, VI—دیدم ^۳ I—مردی ^۴ K, I, IV—یک با دگر ^۵ I, IV,
 VI—б. стоит после б. 389. ^۶ I, IV—دیدم ^۷ K—همی ^۸ I, IV—پیش ^۹ VI—
 обратный порядок мисра. ^{۱۰} I, IV—همی ^{۱۱} VI—با ^{۱۲} K, I, IV, VI—آنچه ^{۱۳} K, I, IV,
 VI—بملا و کردار—IV بازار کردار—I بازار—^{۱۴} VI—ای تهمن—VI
 رنج و سختی—I, IV رنج و غمها—^{۱۵} K, VI—همین—^{۱۶} I—کزین—VI بدان—^{۱۷} I, IV—که آن
 دمان—^{۱۸} VI—^{۱۹} K, I, IV, VI—خوردهام—^{۲۰} K, IV—پیشین—^{۲۱} I—پیش آن (метр нарушен).
^{۲۲} K, I, IV, VI—از—^{۲۳} K, I, IV, VI—بمبازو—^{۲۴} K—از پای—^{۲۵} K, I, VI—
 نیامد—^{۲۶} K, I, IV, VI—گر—^{۲۷} K, I, IV, VI—که—^{۲۸} K—فگندم—VI شکستم فگندم—^{۲۹} K, I, IV,
 VI—کزان بد—^{۳۰} K, VI—سر مرا—^{۳۱} B—б. 400: و إن لم تبد متی جناية توجب ذلك
^{۳۲} IV—تن

نشستند بر باره هر دو سوار
 370 بدادش یکایک درود و¹ پیام
 همی راند بهمن بر نامدار
 از اسفندیار آن ییل نیک نام²

۹

چو بهش نپید رستم ز بهمن³ سخن
 چنبن گفت کآری⁵ شنیدم پیام
 ز من پاسخ این بر باسفن دیار
 هرآنکس که دارد روانش خرد
 375 چو مردی⁶ و پیروزی و خواسته
 بزگرگی و گردی⁷ و نام بلند
 بگیتی بران سان که اکنون توپی
 بهباشیم بر داد و¹⁰ یزدان پرست
 سخن هرچ برگفتنش روی نیست
 380 وگر¹³ جان تو بسپرد راه آز
 چو مهتر سراید سخن سخته¹⁵ به
 ز گفتارت آنکه¹⁷ بدی¹⁸ بنده شاد
 بمردی²⁰ و گردی²¹ و رای و خرد
 پدیدست²³ نامت بهندوستان
 385 ازان پندها داشتیم من سپاس

۱ I — ۲ I, IV, VI — ۳ K — ۴ K, I, IV, VI —
 بهمن ز رستم — ۵ K, I — ۶ Л —
 چنبن که آری — ۷ VI — ۸ I, IV, VI — ۹ I, IV — ۱۰ IV —
 همواره — ۱۱ K — ۱۲ K — ۱۳ K, I, IV, VI —
 اگر — ۱۴ Л — ۱۵ I, IV — ۱۶ K —
 گفتار و کردار — ۱۷ K, I, IV, VI — ۱۸ K —
 آذکس — ۱۹ K — ۲۰ K — ۲۱ K, I —
 بدگوی — ۲۲ VI — ۲۳ K, I, IV — ۲۴ I —
 بهند — ۲۵ I, IV — ۲۶ I —
 در شب — ۲۷ IV —
 حق شناس — ۲۸ I —
 در شب — ۲۹ I —
 سنایش — ۳۰ IV —
 سنایش — ۳۱ IV —
 سنایش — ۳۲ IV —
 سنایش — ۳۳ IV —
 سنایش — ۳۴ IV —
 سنایش — ۳۵ IV —
 سنایش — ۳۶ IV —
 سنایش — ۳۷ IV —
 سنایش — ۳۸ IV —
 سنایش — ۳۹ IV —
 سنایش — ۴۰ IV —
 سنایش — ۴۱ IV —
 سنایش — ۴۲ IV —
 سنایش — ۴۳ IV —
 سنایش — ۴۴ IV —
 سنایش — ۴۵ IV —
 سنایش — ۴۶ IV —
 سنایش — ۴۷ IV —
 سنایش — ۴۸ IV —
 سنایش — ۴۹ IV —
 سنایش — ۵۰ IV —

برادرش را نیز با خود¹ نشانند
 دگر⁴ گور بنهاد در پیش خویش⁵
 نمک برپراگند و بمرید⁷ و خورد
 همی خورد بهمن ز گور اندکی
 بخندید رستم بدو گفت شاه
 خورش چون بدین گونه داری بخوان
 چگونگی زدی¹⁴ نیزه در کارزار
 بدو گفت بهمن¹⁵ که خسرو¹⁶ نژاد
 خورش کم بود کوشش و¹⁸ جنگ بیش
 بخندید رستم با آواز گفت
 یکی جام زرین پر از باده کرد
 دگر جام بر دست بهمن نهاد
 بترسید بهمن ز جام نمید
 بدو گفت کای بیچۀ شهریار
 ازو بستند آن جام بهمن²⁵ بچنگ²⁶
 همی ماند از رستم اندر³⁰ شگفت

وزان نامداران کسانرا² نخواند³
 که هر بار گوری بدی خوردنیش⁶
 نظاره بروبر⁸ سرافراز مرد
 نبد خوردنش زان⁹ او ده¹⁰ یکی
 ز بهر خورش دارد این پیشگاه¹¹
 چرا رفتی اندر¹² دم¹³ هفتخوان
 چو خوردن چنین داری ای شهریار
 سخن گوی و¹⁷ بسیمارخواره مباد
 بکف برنهمیم آن زمان جان خویش
 که مردی نشاید¹⁹ ز مردان²⁰ نهفت²¹
 وزو یـاـد²² مردان آزاده کرد
 که برگیر ازان کس که خواهی تو یاد²³
 زواره نخستین دمی درکشید
 بتو شاد بادا می و میگسار²⁴
 دل آزار²⁷ کرده بدان²⁸ می درنگ²⁹
 ازان خوردن و یال و بازوی³¹ و گفت

доб.: IV— نمازد— VI— بخواند— IV—³ بسی را— IV— کسی را— I, VI—² او— I, IV, VI—¹

زواره فرامرز چون پیل مسست * همان نامداران یزدان پرست
 LI—6. оп.; B— کجا بود خوردش یکی گور بیش— IV—⁶ (нет рифмы). خودش— K—⁵ یکی— IV—⁴
 K, IV,⁸ بدید— IV—⁷ والآخر بین یدی رستم و کن رستم یاکل کل مّرة وحدة حمار وحش
 I, IV—¹² بیش دارد سپاه— I—¹¹ صد— K, I, IV, VI—¹⁰ پیش— I, IV—⁹ آن— VI—
 بهمن— VI—¹⁶ خسرو— VI—¹⁵ زنی— K, I, IV, VI—¹⁴ ره— I, IV, VI—¹³ چگونه شدی بر
 ز مردان نشاید— I, IV, VI—²⁰ نباشد— K—¹⁹ оп. و— K, I, IV, VI—¹⁸ оп. و— IV—¹⁷
 I, IV—²¹ доб.:

یکی جام می خواست از میگسار * که کشتی نکردی بروبر گذار
 K, I, IV—²⁶ پر می— LI—²⁵ می خوشگوار— K—²⁴ بباد— LI—²³ ازو نام— LI—²²
 بهمن ازو در— LI, K—³⁰ میخواره بد تنک— K, I, IV—²⁹ پر از— LI—²⁸ آرام— I, IV—²⁷
 بالا— VI— بازو— K, I, IV—³¹

ور ایدونک¹ او² بهتر آید بچنگ
 نشست از بر باره بادپای 335
 بگفت آن شگفتی بموید⁴ که دید
 چو⁵ آمد بنزدیک نخچیرگاه
 بموید چنین گفت کین مرد کیست
 پندیره شدش با زواره بهم
 پیاده شد از باره⁸ بهمین چو دود 340
 بدو گفت رستم که تا نام خویش
 بدو¹³ گفت من پور اسفندیار
 ورا پهلوان زود در بر گرفت
 برفتند هر دو بجای نشست
 چو بنشست بهمین بدادش درود 345
 ازان پس چنین گفت کاسفندیار
 سراپرده زد بر لب هیرمند
 پیامی رسانم ز اسفندیار
 چنین گفت رستم که فرمان²³ شاه
 خوریم آنچه²⁵ داریم چیزی نخست 350
 بگسترد بر سفره بر نان نرم
 چو²⁷ دستارخوان²⁸ پیشی بهمین نهاد

بگیرد همه شهر - K, VI - ³ گر ایدونک زو - VI - ² گر ایدونک از - I گر ایدون کز - K - ¹
 تهمتین بدیدش هم‌انگه - K, I, VI - ⁶ بر - VI - ⁵ بموید بگفت آن شگفتی - IV - ⁴ ایران
 به [ز - I] نخچیر هر کس که - K, I, VI - ⁸ فتوجه نحوه فلما راه رستم: 338-315 - B - ⁷
 نیایم ز تو - K - ¹² نمود - K, I, VI - ¹¹ و - IV - ¹⁰ سپ - K, I, VI - ⁹
 مهترپرست - K, I, VI - ¹⁶ پور اسفندیار - VI - ¹⁵ سر خسروان - J - ¹⁴ چنین - I, IV - ¹³
 см. б. 348. اگر بشنود پهلوان سوار - IV - ²⁰ بر - I - ¹⁹ هر که بود - IV - ¹⁸ و - J - ¹⁷
 K, ²³ см. б. 346. چو آتش برفت از در شهریار - IV - ²² فیروز - I پیروز - K, IV, VI - ²¹
 قد تعب - B - برنجید [و - I, IV] زین سان بپیمود راه - K, I, IV, VI - ²⁴ فرزندی - I, IV, VI -
 پرستنده - I, IV, VI - ²⁸ ب - K - ²⁷ بر آورد - VI - ²⁶ آنکه - VI - ²⁵ ابن الملک من مکان بعید
 همی - K, I, VI - ²⁹ خوان

نگه کرد بهمن¹ بنخچه-چیرگاه²
 درختی گرفته بچنگ اندرون
 یکی نژده گوری زده بر درخت
 یکی جام پر می بدست دگر
 320 همی گشت رخس اندران⁸ مرغزار
 بدل⁹ گفت بهمن که این رستمست
 بگیتی کسی مرد ازین سان ندید
 بترسم که با او¹³ یل اسفندیار
 325 من این را بیک سنگ بیجان کنم
 یکی سنگ زان کوه خار¹⁷ بکنند
 ز¹⁸ بنخچه-چیرگاهش زواره بدید
 خروشید کای مهتر نامدار²⁰
 330 بچنبید²² رستم نه بنهاد گور
 همی بود تا سنگ نزدیک شد
 بزد پاشنه سنگ بنداخت²⁴ دور
 غمی شد دل بهمن از کار اوی
 همی گفت گر فرخ اسفندیار
 تن خویش در جنگ رسوا کند

بر و-³ K بران کوه رفت و نگه کرد راه-IV² ازان سر-VI کرد از آنجا-K¹

⁴ I- вместо бб. 314-316 (гаплография):

بانگ گشت بنمود بنخچه-چیرگاه * بدید آن بر پهلوان سپاه

که در چنگ او پتر موری نسخت-I⁷ یکی مرد همچون که بیستون-IV⁶ I⁶ یکی-VI⁶ K⁶

(нет рифмы). وگر کوه البرز در جوشنست-¹⁰ JI چنبن-⁹ K, I, IV, VI⁹ بهمن دران-⁸ I, IV⁸

VI¹⁶ زال رازار و-I¹⁵ نباید-K¹⁴ او با-K¹³ پیشین-VI¹² کاردازان-VI¹¹

هم او ازان [او-VI] I, IV, VI¹⁹ همی او ازان-K¹⁹ د-I¹⁸ خار ازان که-K¹⁷ بریان

VI²² کوه گاه-VI²¹ پهلوان سپاه-VI و گفت ای یل نامدار-IV پهلوان سوار-I²⁰ K²⁰

I, IV, I, IV, VI²⁶ K²⁶ هنجار-K²⁶ بدید-K, VI²⁵ انداخت-VI²⁴ بر و-VI²³ همه-I, IV²³ بچنبید

این-VI²⁷ K, I, IV, VI²⁷ دیدار-VI

کنون رستم آید ز نغچه‌چیرگاه
 تو با این سواران بماش¹ ارجمند
 چنین داد پاسخ که اسفندیار
 گزین کن یکی مرد جوینده راه
 بدو گفت دستان⁴ که نام تو چیست
 بر آنم⁶ که تو خویش لهراسپی⁷
 چنین داد پاسخ¹⁰ که من بهمنم
 چو بشنید گفتار آن¹² سرفراز
 بخندید بهمن پیاده بمود
 بسی خواهشش کرد کاید¹⁶ بایست
 بدو گفت فرمان¹⁸ اسفندیار
 گزین کرد مردی²⁰ که دانست راه
 همی رفت پیش اندرون رهنمون
 بانگشت بنمود²³ نغچه‌چیرگاه

305

310

۸

یکی کوه بد پیش مرد جوان 315
 برانگ پیخت آن باره²⁵ په‌لبوان

چنین داد - K, VI⁴ بفرمودمان - VI³ بآرام - K² بپا - VI¹ تنی - I¹ بپای - K¹
 که - I, VI⁸ گشتاسپی - VI⁷ بدانم - IV⁶ زود - VI⁵ چنین گفت با او - I¹ پاسخ
 أنا بهمن بن اسفندیار - B¹¹ بدو گفت بهمن - K, I, VI¹⁰ لهراسپی - VI⁹
 بپرسید و او - VI¹² بموسید و او - I¹⁴ بپرسید او - K¹⁴ اسپی و - K, I, VI¹³ او - VI¹³
 گرم - VI¹⁷ کرد خواهش که ایدر - K, I, IV, VI¹⁶ بپرسید بسیار و پوزش نمود - IV¹⁵
 جهان‌دیده بد - I²¹ گردی - K, I, VI²⁰ چنین است - VI¹⁹ پیغام - K, I, IV, VI¹⁸
 زواره فرامرز و چندی سپاه - K²⁴ چو آمد بنزدیک - IV²³ (метр нарушен). سرخون - I²²
 باره²⁵ K, IV, VI²⁵ نشان داد و خود باز پیمود راه - IV²⁵ см. б. 301;

* نمیره اینجا بمعنی پسر است

۷

- سرخنهای آن نامور پیشگاه
 بپوشید ز بفت شاهنشاهی
 خرامان بیامد ز^۲ پرده سرای
 جهانجوی بگذشت بر هیرمند
 هم اندر زمان^۶ دیده باننش^۷ بدید
 که آمد نبرده سواری دلیر
 پس پشت او خوارمایه سوار
 هم اندر زمان زال برنشست
 بیامد ز دیده^{۱۰} مر اورا^{۱۱} بدید
 چنین گفت کین نامور پهلوست
 ز لهراسپ دارد هممانا نژاد
 ز دیده بیامد بدرگاه رفت
 هم اندر زمان بهمن آمد پدید
 ندانست^{۱۵} مرد جوان زال را
 چو نزدیکتر گشت آواز داد
 سر انجمن^{۱۸} پور دستان کجاست
 که آمد بزاول گو^{۱۹} اسفندیار^{۲۰}
 بدو گفت زال ای پسر کامجوی
 285
 290
 295
 300

IV-доб.: ز راه—VI^۱

یکی جام پر می بدست دگر * پرستنده بر پای پیشش پسر
 I-^۷ ز دیده درون—VI^۶ سرو—VI^۵ جوان—VI^۴ درفش—IV, VI^۳ پ—K, I, IV, VI^۲
 یکی نژده شیر—IV^۹. 291. см. б. یکی بادسرد از جگر—VI^۸ دیدبان چون
 K--б. оп.; VI--бб. 288—291 оп. چو اورا—IV چو بهمن—I^{۱۱} همانگه—I, IV^{۱۰}
 I, IV—^{۱۵} نخفت—IV بحومت—I نخفت—K, JI^{۱۴} پر اندیشه—K, I, IV, VI^{۱۳} (гаплогрaфия).
 I, ^{۱۸} چنین—K, I, IV, VI^{۱۷} برافراخت—IV, VI^{۱۶} ولم یکن یعرف دستان—B بدانست
 جویمار—I, IV^{۲۱} یکی نامدار—I^{۲۰} یل—K, IV, VI^{۱۹} راستان—IV

- 265 برآشفت یک روز و سوگند خورد
 که اورا بجز بسته در بارگاه
 کنون من ز ایران بدین آمدم
 پیرهیز و پیچان شو از خشم اوی
 چو اینجا⁶ بیایی و فرمان⁷ کنی
 بخورشید⁸ رخشان و جان¹⁰ زریر
 270 که من زین پشیمان کنم شاهرا
 که من زین که گفتم نجویم فروغ
 پشوتن برین بر گوی منست
 همی جستم از تو من¹⁶ آرام شاه¹⁷
 275 پدر شهریارست و من کهترم
 همه دوده اکنون بیاید²¹ نشست
 زواره فرامرز و دستان سام
 همه پند من یک بیک بشنوید
 نباید که این خانه ویران شود
 280 چو بسته ترا نزد شاه آورم
 بماشیم پیشش بخواهش²⁵ بیای
 نمائیم که بادی بتو بر وزد
- بروز سپید و شب لژورد
 نه بیند ازین پس جهاندار شاه¹
 نبند² شاه دستور تا دم زدم³
 ندیدی⁴ که خشم آورد چشم⁵ اوی
 روانرا بپوشش گروگان⁸ کنی
 بجان پدرم¹¹ آن جهاندار¹² شیر
 برافروزم¹³ این اختر و¹⁴ ماهرا
 نگردم بهر کار گرد دروغ¹⁶
 روان و خرد رهنمای منست
 ولیکن همی از تو دیدم¹⁸ گناه¹⁹
 ز فرمان او یک زمان نگذرم²⁰
 زدن رای و سودن بدین کار دست
 جهانزیده رودابه²² نیک نام
 بدین خوب گفتار من بگرید²³
 بکام دلیران ایران²⁴ شود
 بدو بر فراوان گناه آورم
 ز خشم و ز کین آرمش باز جای
 بران سان که از گوهر من سزد

¹ K, I, VI — کسی زین گزیده سپاه — ² IV — بید — ³ VI — порядок бб.: 264, 266, 267, 265.
⁴ IV — نماید — ⁵ VI — خشم (нет рифмы). — ⁶ K, I, IV, VI — ایدر — ⁷ I, IV, VI — پیمان — ⁸ K, I,
 VI — روشن روان — ¹⁰ K, I, VI — بخورشید و — ⁹ K, I — روان از نشستن پشیمان — ¹¹ VI —
¹² I — گرانمایه — ¹³ K, VI — برافروزم — ¹⁴ IV — تیرهگون — ¹⁵ K, I, IV, VI — б. оп. — ¹⁶ K, I,
 VI — بیمنم — ¹⁷ I — آواز شاه — ¹⁸ I — زو ندیدم — ¹⁹ II —
 б. стоит после б. 271. — ²⁰ Б — бб. 269—275 не переведены. — ²¹ IV — نباید — ²² I —
 جهانزیدگانرا — ²³ VI — بگرید — ²⁴ K — توران — ²⁵ K, I, IV, VI —
 وزان پس بماشیم [K, VI — به] [K, VI — به] پیشش

ازان پس که¹ ارجاسپ آمد بچنگ
 ندانست کس لشکرش را³ شمار
 یکی گورستان کرد بر⁴ دشت کین 250
 همانا که تارستخیز این سخن
 کنون خاور اوراست تا باخت
 ز توران زمین⁸ تا در هند و⁹ روم
 ز دشت سواران نیوزه گزار
 فرستندش از مرزها¹¹ باژ و¹² ساو 255
 ازان گفتم این با تو ای پهلوان
 نرفتی بدان نامور بارگاه
 کرانی گرفتستی¹⁶ اندر¹⁷ جهان
 فراموش ترا مهتران چون کنند
 همیشه همه¹⁹ نیکویی خواستی 260
 اگر بر شمارد کسی رنج تو
 ز شاهان کسی بر چنین داستان
 مرا گفت رستم ز بس خواسته
 بزاول نشستست و گشتست مست

¹ I, VI— چو ² K— پلنگ IV— б. стоит после б. 244. ³ IV— (метр нарушен).
⁴ K, VI— ازان I, IV— از ⁵ K, I, IV, VI— که جایی ندیدند ⁶ K, VI— پیدا ⁷ B— 66. 246—
 و قد تیسر له من الفتوح مالم یتیسر لغيره حتی دخل تحت حکمه جمیع ممالک: 250:
⁸ K, I, VI— و ⁹ VI— و ¹⁰ I, IV— نیز ¹¹ K, I, VI—
 256—257— JI— ¹⁵ آوازت— VI— ¹⁴ جنگشان— VI— ¹³ روز— VI— ¹² فرستند ازین شهرها
¹⁶ K, VI— و قد ضاق صدره مما تعامله به من إخلالک بخدمته و قلّة احتفالك بجنبه— B—
¹⁹ K— همی خویشتن داری اندر— K, I, IV, VI— ¹⁸ گزیدی همی در— I, IV— ¹⁷ گزیدستی
 همان— VI— همان— K, I— ²² نبودند و— K— ²¹ فزون آید از نامور— K— ²⁰ همی— IV— تو خود
²³ I— доб.:

چو کار آیدش دوری از بارگاه * نمیپند ترا نیز در بزمگاه
 K, IV— доб. вариант б.; VI— доб. вариант б. после б. 267.

- چو¹ دوری گزینند ز کردار زشت
بد و نیک بر ما همی بگذرد 230
- سرانجام بستن بود تیره خاک
بگیتی هرانکس که نیکی شناخت
همان⁴ بر که کاری همان بدروی
کنون از تو اندازه گیریم راست 235
- که بگذاشتی سالیان بی شمار
اگر باز جوویی ز راه خرد
که چندین بزرگی و گنج و سپاه
ز⁷ پیش⁸ نپاکان ما⁹ یافتی¹⁰
چه مایه جهان داشت¹² لهراسپ شاه
چو او¹³ شهر¹⁴ ایران بگشتاسپ داد 240
- سوی او یکی نامه ننوشتهای¹⁸
نرفتی بدرگاه او بندهوار
ز هوشنگ و جم²⁰ فریدون گرد
همی رو چنین تا سر کیمباد
چو گشتاسپ شه نیست²² یک نامدار
پذیرفت پاکیزه دین بهی
چو خورشید شد راه گیمهان خدیو 245

1 VI - ز 2 K - بپاداش خرم 3 VI - پیش 4 VII - هران 5 I - б. оп. 6 K, IV, VI -
من - I, IV, VI 9 K, I, IV, VI همه از I, IV - پیش از K, VI 8 تو - VI به K 7 فزودن - I فزونی
نیامدت - K 15 تخت - K 14 از VI - 13 جهاندار - IV, VI 12 تو - VI 11 خواستی - VI 10
و لجا تقلد لهراسپ صورت - B 17 کار - IV 16 نیامد ازان پس خود از I, VI از شاه دار
نخواندی [نخوانی - I] 19 K, I, VI - بنوشته - IV, VI 18 مجلس بیتک و اعرضت من خدمته
23 I, VI - بنشست - IV زنشست - K, I, VI 22 بزرگی - I 21 جم وز - IV 20 کسی را همی
بیدادی - K, I, VI 25 ماند - IV 24 بباز

نگیبرد ورا رستم اندر فریب¹
 درفشان⁴ کند⁵ رای⁶ تاریک ما
 بدانش⁷ بیند⁸ گزند⁹ مرا
 اگر¹² دور دارد سر از بدخویی
 برین باش و آرم مردان بخوا¹⁸

سواری که باشد ورا فرّ و زیب
 گر ایدونک² آید³ بنزدیک ما
 بخوبی دهد دست بند مرا
 نخواهم من¹⁰ او را بجز¹¹ نیکویی
 215 پیشوتن بدو گفت اینست راه

۶

ورا پندها داد¹⁵ ز اندازه پیش
 بیارای تن را بدیبای چین
 نگارش همه گوهر¹⁷ پهلوی
 ز گردنکشان برگزینند ترا
 کند آفریننده را بر تو یاد
 سرافراز ده موبد نیکنام
 مکن کار بر خویشتن بر گران²⁰
 بیارای²¹ گفتار و چربی²² فزای
 جهاندار وز هر بدی بی گزند²⁴
 که او بست جاوید نیکشناس
 پیرهمیز دارد سر²⁷ از²⁸ بدخویی
 بود شادمان در سرای سپنج

بفرمود تا بهمن آمدش¹⁴ پیش
 بدو گفت اسپ¹⁶ سیه برنشین
 بنه بر سرت افسر خسروی
 بران سان که هر کس که بیند ترا
 220 بداند که هستی تو خسرو نژاد
 بر پنچ¹⁸ بالای زرین ستام
 هم از راه تا خان¹⁹ رستم بران
 درودش ده از ما و خوبی نهای
 بگویش که هر کس که گردد بلند²⁸
 225 ز دادار بآید که دارد²⁵ سپاس
 چو باشد فزاینده²⁶ نیکویی
 بیفزایدش کامگاری و گنج

1 K, VI- 4 آمد- K 3 اگر او خود- IV 2 که رستم بگیرد ورا در نهیب- IV 1
 9 K- 9 نمیند- IV بمیند- K 8 بآیین- I 7 جان- IV 6 کند روشن این- I 5 درافشان
 مغواه- K, IV, VI 13 K, IV, VI 12 جز آن- VI جز از- K 11 مر- VI 10 کند
 کاسپ- K, VI 16 سخن گفت با او [وی- I, IV] 15 آمد به- K, I, IV, VI 14
 و آرسل ولده بهمن الی رستم: 202-223. 66- B 20 خوان- I 19 پنچ و- VI 18 پیکر- K 17
 K, 25 سر از رای شاهان بدر کی برد- I 24 دارد خرد- I 23 خوبی- K, VI 22 بیفروز- I 21
 پیرهمیزد آن از بد- IV 28 دل- I از آرز و- K, VI 27 فرازنده- K 26 یابد- IV

بـدو زخ مـبـر کـودکـانـرا بـپـای
 بـمـادر چـنـبـن گـفـت پـس جـنـگـجـوی
 چـو بـا زـن³ پـس پـرده بـاشـد⁴ جـوان
 بـهـر رزـمـگـه⁶ بـایـد اوـرا نـگـاه⁷
 مـرا⁹ لـشـکـری¹⁰ خـود نـپـایـد بـکار¹¹ 185
 ز پـیـش پـسـر مـادر مـهـر بـان¹⁸
 هـمـه شـب ز مـهـر¹⁵ پـسـر مـادرش
 کـه دانا¹ نـخـوانـد تـرا پـاکـرای²
 کـه نـا بـردن کـودکـان نـپـسـت روى
 بـمانـد مـنـش پـسـت و تـبـره روى⁵
 گـذارـد⁸ بـهـر زخـم گـوپـال شـاه
 جـز از خـویـش و پـیـوند و چـندى سـوار¹²
 بـیـامـد پـر از¹⁴ دـرد و تـبـره روى
 ز دـیدـه هـمى رـیـخت¹⁶ خـون بـر بـرش¹⁷

۵

بـشـبـگـیر هـنـگـام بـانـگ خـروسى
 چـو پـیـلى بـاسـپ انـدرآورد پـای
 هـمى رـفـت¹⁸ تا پـیـشـش¹⁹ آـمـد دو راه
 دژ گـنـبـدان بـود رـاهـش یـکـى
 شـتـر انـک در پـیـش بـودش²³ بـخـفـت
 هـمى چـوب زـد بـر سـرش سـاروان²⁴ 190
 ز درگـاه بـرخـاسـت آوای کـوسى
 بـیـاورد چـون بـاد لـشـکـر ز جـای
 فـرو مـانـد بـر جـای پـیـل²⁰ و سـپـاه
 دگـر²¹ سـوى زاول²² کـشـیـد انـدکـى
 تو گـفـتى کـه گـشـتـست بـا خـاک جـفـت
 ز رـفـتن بـهـانـد آن زـمان کـاروان

چو زن در پس در نشیند - K⁴ چو زن در - VI³ نیکرای - VI² که داند - VI¹
 بهر رزم باید بهر جایگاه - K اندر آوردگاه - JI⁷ رزمگاه - JI⁶ I - 6. on.⁵ ماند - IV
 K, I, VI¹¹ لشکر - VI لشکر - I¹⁰ بسی - K, I, VI⁹ دارد - IV که دارد - K, I, VI⁸
 دلش گشت پر - IV¹⁴ چو بشنید گفتار فرخ جوان - IV¹³ سرا - K, I, VI¹² نماید مرا
 بهر - IV¹⁵ بیمارید - IV¹⁶ بهر - IV¹⁵ I, VI - 66. 186-187 on.; K - вместо 66. 186-187:¹⁷

برین گونه میگفت تاریک شب * کتابیون ز گفتار او خشک لب
 و قال لها إنه كما ذكرت و لكن كيف أخالف أمر الملك الكشتاسب؟ 187-168. 66. B
 احدهما - B کابل - JI, IV²² یکی - K²¹ شاه - IV²⁰ پیش - VI¹⁹ راند - K, I, IV, VI¹⁸
 ساربان - K, I²⁴ رفتی - IV²³ یغضی الی زابلستان

- 165 سپه یکسره بر تو دارند چشم
جز از سیستان در جهان جای هست
مرا خاکسار دو گیتی مکن
چنین پاسخ آوردش اسفندیار
همانست⁵ رستم که دانی همی
170 نکوکارتر⁸ زو بایران کسی
چو¹¹ اورا بستم نماند روا¹²
ولیکن نباید شکستن دلم
چگونه کشم سر ز فرمان شاه
مرا گر بزاول سرآید زمان
175 چو رستم بیاید¹⁹ بفرمان²⁰ من
بیمارید خون از مژه مادرش
بدو گفت کای ژنده پیل ژیان²³
نماشوی بسنده تو با پیلتن
مهر پیش پیل ژیان هوش خویش
180 اگر زین نشان²⁶ رای²⁷ تو رفتست

“

تیز و³ K, IV, VI جوانی² K, I, VI بلاها ز خشم¹ I, IV, VI بلاها و خشم¹ K
قد اخمرنی بهمن بآنک ترید الخروج الی زابلستان لقتال رستم بن: 66. 152-167. B
دستان فلا تتعرض له و لا تلق بیدک الی التهلکة فانه الرجل الذی لا یصطلی بناره و لا
را نامه-IV راگر پخوانی-⁷ L سخنهای⁶ K, VI همیمنت⁵ IV, VI پجاری فی مضماره
نباشد [نباید-VI] بدیدار و⁹ I, VI نباید پدیدار جوینی⁹ K. (описка) بر⁸ IV خوانی
VI مر¹¹ I-¹⁰ I, IV-⁶ б. стоит после б. 171; см. б. 122. IV-⁴ خوبى
من این¹⁵ K, I, VI هم¹⁴ VI-¹³ K, I, IV تن¹³ K, I, IV سزا¹² K, I, IV, VI جز
VI-⁶ б. стоит после б. 175. VI گردش آسمان¹⁸ I, VI آسمان¹⁷ K ازان¹⁶ IV-¹⁶ پیمشگاه
VI-²³ K, VI-²² I-²¹ б. стоит после б. 181. VI-²⁰ I-¹⁹ IV نباید فرمان²⁰ I-²¹ VI همی
جهان²⁶ L-²⁵ IV-²⁴ K با²⁵ IV-²⁴ K پیرو²⁴ VI ز نیرو همی خوار داری²⁴ I تیزی²⁴ K جوان
کار²⁸ I, IV-²⁷ K دام²⁸ K کام²⁷ I-

150 ز پیش پدر باز گشمت او بتاب¹ چه از پادشاهی چه از خشم² باب
بایوان خویش اندر آمد درم لبی پر ز باد و دلی پر ز غم³

۴

کتایون چو بشنید شد⁴ پر ز خشم چنیین گفت با فرخ اسفندیار
155 ز بهمن شنیدم که از گلستان بماندی همی رستم زالرا
ز⁷ گیتی همی⁸ پند مادر نیوش سواری که باشد بنیروی پیل
بدرزد جگر گاه دیو سپید همان¹² ماه¹⁸ هاماوران را بکشت
همانا چو سهراب دیگر سوار بیچنگ¹⁵ پدر در بهنگام جنگ
160 بکیمن سپاوش¹⁷ ز افراسیاب که نفرین برین تخت و این تاج باد
مده از پی تاج سررا بباد پدر پیر سر گشت²¹ و برنا توی

بپیشش پسر شد پر از آب چشم که ای از کیمان جهان⁵ یادگار
همی رفت خواهی بزابلستان⁶ خداوند شمشیر و گوپالرا
بمد تیز مشتاب و چندین⁹ مکوش ز خون راند اندر زمین جوی¹⁰ ذیل
ز شمشیر او گم کند¹¹ راه شید نیارست گفتن کسی او را درشت¹⁴
نیودست جنگی گه کارزار باوردگه کشته شد بی درنگ¹⁶
ز خون کرد گیتی چو دریای آب برین کشتن¹⁸ شور¹⁹ و تاراج باد²⁰
که با تاج شاهی ز مادر نژاد بزور²² و بمردی توانا توی

هم از بهر تاج وز - I, IV, VI هم از بهر تاج و هم از بهر - K² آفتاب - VI¹
که ای در جهان از - K, VI⁵ خورشیدرخ - I, VI, دل - K⁴ ابروان پر ز خم - K³ گفتار
ب - I, IV⁷ کابلستان - IV⁶ که ای از یلان جهان - IV که ای از یلان در جهان - I یلان
بگفتار [ز گفتار - VI] خوار - I, IV, VI, K¹⁰ بر بد - I, IV, VI با بد - K⁹ همه - K, VI⁸
IV - I, б. оп.¹⁴ شاه - IV, VI, K¹³ هم او - VI, K¹² شود - IV¹¹ آیدش رود
برین کشور و - VI بپر کشتن - Л¹⁸ سپاوخش - K¹⁷ 66. 159-160 оп. - K, I, VI¹⁶ برزم
K²² پیر گشتست و - I, IV, VI, K²¹ 163. б. стоит после б. - I, IV²⁰ سور - IV¹⁹
IV, VI - بیچنگ

ره سپستان گیر و برکش³ سپاه⁴
 بیارش بمازو⁷ فگنده کمند
 نیاید که سازند پیش تو دام
 بیاور کشان تا بمیند¹⁰ سپاه¹¹
 اگر کام اگر¹³ گنج¹⁴ یابد¹⁵ بسی
 بشاه جهان گفت زین باز گرد¹⁷
 همی راه جوئی باسفنندیار¹⁹
 مرا از جهان²⁰ دور خواهی همی
 مرا گوشه‌یی بس بود زین²³ جهان
 بنفرمان و رایت سر افگنده²⁵
 بلندی بیابی²⁷ نژندی مکن
 جهانانددگان از در کارزار
 نژندی بجان²⁸ بداندیش تست
 همان گنج و تخت و سپاه و²⁹ کلاه
 که لشکر نیاید مرا خود بکار
 بلشکر ندارد جهاندار باز

اگر تخت خواهی ز من¹ با² کلاه
 چو آنجا⁵ رسی⁶ دست رستم بمند
 زواره فرامرز و⁸ دستان سام
 پیاده دوانش⁹ بدین بارگاه
 ازان پس نیچد سر¹² از ما کسی
 سپهبد بروها پر از تاب¹⁶ کرد
 ترا نیست دستان و¹⁸ رستم بکار
 دریغ آیدت جای شاهی همی
 ترا باد این تخت و تاج²¹ کیان²²
 ولیکن²⁴ ترا من یکی بنده
 بدو گفت گشته‌اسی²⁶ تندی مکن
 ز لشکر گزین کن فراوان سوار
 سلیح و سپاه و درم پیش تست
 چه باید مرا بی تو گنج و سپاه
 چنین داد پاسخ یل³⁰ اسفندیار
 گر ایدونک آید³¹ زمانم فراز

گیر [گیرو-IV] K, I, IV, VI-³ خواهی و گنج و-VI I, IV-² همی-VI K, I, VI-¹
 VI-روی-IV شوی-⁶ K, I-⁵ اذر-⁴ K, VI-⁴ обратный порядок мисра. خود با
 بیماری دوانشان که بمند-¹⁰ K-⁹ دوانشان-⁸ VI-⁷ I-⁷ شود
 کام-¹³ IV, VI-¹² خود-¹¹ VI-¹¹ بیاور تو ای نامبردار شاه-¹⁰ I-¹⁰ شود
 ازین-¹⁷ K-¹⁶ چین-¹⁵ K, I, VI-¹⁴ گنج و گر نام-¹³ I-¹³ و گر
 بشه گفت تو گرد رستم-¹⁶ VI-¹⁵ کز دین مگرد-¹⁴ IV-¹⁴ بدو گفت تو گرد اینها مگرد-¹³ I-¹³ بد بگرد
 از [ز-IV] اسفندیار-¹⁹ I, IV, VI-¹⁸ ما یک قصد رستم و لا دستان-¹⁷ I, IV, VI-¹⁷ مگرد
 ز لشکر-²⁴ I-²³ در-²² K, I, VI-²¹ جای-²⁰ K, I, IV, VI-²⁰ ز گیتی مرا-¹⁹ I, IV, VI-¹⁹ مگرد
 I-²⁸ نیابی-²⁷ I, IV, VI-²⁶ بر [در-K] کار-²⁵ K, I, VI-²⁵ همه بارزوی تو پوینده-²⁴ I-²⁴ مگرد
 پاسخ آوردش-³⁰ K, I, VI-²⁹ تخت شاهی [ز-IV, VI] و ز-²⁸ K, I, IV, VI-²⁸ ز جان
 آمد-³¹ K, VI-³¹

چنین پاسخ آوردش¹ اسفندیار
 همی دور مانی ز رسم کهن
 تو با شاه چین جنگ جوی³ و نبرد
 چه جویی نبرد یکی مرد پییر 120
 ز گاه منوچهر⁵ تا کیقباد
 نکوکارتر زو بایران⁷ کسی
 همی خواندندش خداوند¹⁰ رخش
 نه اندر¹³ جهان نامداری¹⁴ نوست
 اگر عهد شاهان نباشد درست 125
 چنین داد پاسخ باسفندیار
 هرانکس که از راه¹⁶ یزدان بگشمت
 همانا شنیدی¹⁹ که کاوسی شاه
 همی باسومان شد بیتر عقاب
 ز هاماوران دیوزادی ببرد²¹ 130
 سیاوش باآزار²³ او کشته شد
 کسی کو ز عهد جهاندار گشمت

که ای پر هنر نامور² شه ریار
 بر اندازه باید که رانی سخن
 ازان نامداران⁴ برانگیز گرد
 که کاوسی خواندی ورا شیرگیر
 دل شه ریاران⁶ بدو بود شاد
 نبودست کاورد نیکی⁸ بسی⁹
 جهانگیر¹¹ و شیراژن¹² تاج بخش
 بزرگست و با عهد کیخسروست
 نباید ز گشتاسپ منشور جست
 که ای شیردل پر هنر نامدار¹⁵
 همان عهد او گشت چون¹⁷ باد دشت¹⁸
 بفرمان²⁰ ابدیس گم کرد راه
 بزاری بساری فتاد اندر آب
 شمسستان شاهی²² مر اورا سپرد
 همه دوده زیر و زبر گشته²⁴ شد
 بگرد²⁵ در او نشاید گذشت²⁶

هم از دشت ترکان—⁴ K, I, VI جنگ—³ K, I, VI نامور پرهـنر—² K, I آورد—¹ K
 و اللاتی یک آن تنازع أصحاب الأقالیم و طلب—⁵ B ز کشور خدایان—^{VI} ز دشت خدایان—^I
 همه شهر—⁶ K, I, VI سیاوش—^I سیاوش—⁵ K, VI ملک صاحب الروم أو صاحب الصین
 گیتی—⁸ IV گیتی—⁹ K, I, VI—⁶ . оп.; B—⁷ [شاه—^I] ایران
 оп. و—¹² VI جهانجوی و—^{VI} و—¹¹ Л—¹⁰ K خواند (описка).
 I—¹⁸ اویست و هم—¹⁷ K, VI عهد—¹⁶ K IV—¹⁵ B. оп. نامدار—¹⁴ VI او در—^{VI}
 شاهان—²² K, I, VI بـمرد—²¹ IV بگفتار—²⁰ K شنیدی همانا—¹⁹ K, I, VI
 B—²⁶ перевод бб. بپیش—²⁵ K, I, VI دودها روز برگشته—²⁴ K, VI باواز—²³ K, I, VI
 127—132 отсутствует; IV—²⁶ доб.:

بدو گفت گشتاسپ کای نامدار * تو چندین بهانه به پیشم میار

90 ز ترکان گریزان شده¹ شهریار
 نسوزد دلت بر چنین کارها
 سخنها جزین نیز بسیار گفت
 غل و بند برهم شکستم همه
 ازیشان بکشتم فزون از⁵ شمار⁶
 گر از هفتخوان بر شمارم⁹ سخن
 ز تن باز کردم سر ارجاسپرا
 زن و کودکانش¹² بدین بارگاه
 همه نیکوویها بکردی¹⁵ بگنج
 95 ز بس بند¹⁸ و سوگند و پیمان¹⁹ تو
 همی گفتمی²¹ از باز بینم ترا
 سپارم ترا افسر و تخت عاج
 مرا از بزرگان برین²² شرم خاست

همی پیچید از بند اسفندیار
 بدین درد و تیمار و آزارها²
 که گفتار با درد و غم³ بود جفت
 دوان آمدم نزد⁴ شاه رمه
 ز کردار من شاد⁷ شد⁸ شهریار
 همانا که هرگز نیاید بین
 برافراختم¹⁰ نام گشتاسپرا¹¹
 بیاوردم آن¹³ گنج و تخت¹⁴ و کلاه
 مرا مایه خون آمد و درد و¹⁶ رنج¹⁷
 همی نگذرم من ز فرمان²⁰ تو
 ز روشن روان برگزینم ترا
 که هستی بمردی سزوار تاج
 که گویند گنج و سپاهت کجاست²³

پیش- I, IV-⁴ گفتار او با خرد- K-³ آوارها- VI- بازارها- K-² سر- VI- تن- I, K-¹

π-⁸ نگویم سخن کژ- K-⁷ هزار- I, IV- سوار- K-⁶ فراوان- I, IV, K-⁶
 برگشایم- IV- اندرآرم- I-⁹ نبد شاد از جنگ من- VI- نکردم سخن کرد بر
 بیاوردم و- I, VI, K-¹³ کودنرا- I- کودکانشان- VI, IV, K-¹² لهراسپرا- I, K-¹¹ برانگیختم
 خواسته بر نهادی- IV- نهادی- VI, K-¹⁵ تخت و گنج- VI, K-¹⁴ آن- IV- оп. (метр нарушен).
 پیوند و- VI- پیمان و سوگند- I-¹⁹ پند- IV-¹⁸ I- б. оп.¹⁷ سود- IV, K-¹⁶ π- و- I,¹⁶
 :доб- K-²³ همی- I, IV-²² تو گفتمی که- K-²¹ همان نگذرانیدم از بند- I-²⁰ فرمان

تو زی روم رفتی ز بهر شکار * برآمد همه کامت از روزگار
 جز از گرگ و از مار چیرزی دگر * نکشستی بروم اندرون سر بر سر
 سر خویش از چرخ بفراشتی * بگیتی همه خویش پنداشتی
 پلهراسپ گفتمی که من گرگ و مار * بکشتم ترا بخت نباید بکار
 ترا داد تخت و شدی نیکبخت * کنون دیدی از من بسی کار سخت
 بکام نهنگ زبان درشدم * جهانای بمردی بهم برزدم
 بکشتم همه دشمنان ترا * بشستم ز انده روان ترا
 اگر تخت خواهم ز تو دور نیست * که با فر من مهر را نور نیست

نیم‌اشد² مرا از کسی ترس و بیم³
 نبرگشتم از جنگ⁴ دشتی⁵ پلنگ⁶
 که جام خورش خواستی⁸ روز بزم
 ستونها و مسمار⁹ آهنگران
 ز خواری بنیدکارگان¹⁰ دادیم
 همه رزم را بزم¹¹ پنداشتی
 فگندی بخون پیر لهراسپرا
 وزان بستگیها تنم¹⁴ خسته دید
 بران نیز چندی بکوشید سخت
 بزنچیر¹⁵ و¹⁶ مسمار آهنگران¹⁷
 نخواهم سپاه و نخواهم¹⁹ کلاه²⁰
 بنالم²¹ ز بدگوی با²² کردگار²³
 بسازی ابر تخت²⁴ بر²⁵ بدخوی²⁶
 سرافراز با گرزهای گران
 همان خواهرانت برده²⁸ اسپر²⁹
 فگندست خسته بدشت زبرد³¹

میانش بخنجر کنم بدو¹ نیم
 وزان پس که ارجاسپ آمد جنگ
 مرا خوار کردی بگفت⁷ گرز
 بیستی تن من ببند گران
 سوی گنبدان دژ فرستادیم
 بزاول شدی ببلخ بگذاشتی
 بدیدی¹² همی¹⁸ تیغ ارجاسپرا
 چو جاماسپ آمد مرا بسته دید
 مرا پادشاهی پذیرفت و تخت
 بدو گفتیم این بندهای گران
 همانم چنین هم¹⁸ بفرمان شاه
 بیزدان نمایم بروز شمار
 مرا گفت گر پند من نشنوی
 دگر²⁷ گفت کز خون چندان سران
 بران رزمگه خسته تنها بتیر
 دگر گرد³⁰ آزاده فرشیپورد

75

80

85

دشت جنگ—Л 4 بر دو نیم—IV 3 نیاید—K, I 2 بر دو—I, IV, VI—K 1
 بگفتی—Л 7. IV—обратный порядок мисра. 6 دشت جنگی—I, IV 5 (метр нарушен).
 K, VI—10 ستونهای مسمار و—K 9 جایی کبکی خواست در—VI داشتی—K, I, IV 8
 مرا—I 14 همان—I 13 ندیدی—IV, VI 12 بزم را رزم—IV 11 ببیگانگی—I ببیگانگان
 همان همچنیم—K 18 مسمارهای گران—IV 17 (см. б. 74). ستونها—VI 16 ز زنجیر—I 15
 IV—21 K—б. стоит после б. 82; I, VI—б. оп. 20 نه تاج و—K 19 همان همچنیم هم—IV
 K—25 نعت—Л 24 بدکن بپروردگار—I و بد روزگار—K, VI 23 بر—IV 22 بگویم
 خواهرانرا—I, IV 28 مرا—I, IV 27 I, VI—б. оп. I, VI—б. оп. پهلوی—IV 26 بکوشی و پیش آوری
 K—доб.: 31 I, VI—б. оп.; K—доб.: 30 K—б. 84—85 оп. 29 K—б. 84—85 оп. که بودند—VI که بردند
 سراپای خسته بشمشیر و تیر * همان خواهرانت که بردند اسپر—см. б. 85.

چو بگذشت¹ شب² گرد کرده عنان
 نشست از بر تخت زر⁴ شهریار
 همی بود پیشش پارسستارفش
 چو در پیشش او⁶ انچه من شد سپاه
 همه موبدان پیشش او بر⁸ رده⁹
 پس اسفندیار آن یل پیلتن¹³
 بدو گفت شاهها انوشه¹⁵ بدی¹⁶
 سر داد و مهر از تو پیدا شدست
 تو شاهمی²¹ پدر من ترا²² بندهام
 تو دانی که ارجاسپ از بهر دین²⁵
 بخوردم²⁶ من²⁷ آن سخت سوگندها
 که هر کسی که آرد بدین³¹ در شکست

60
 65
 70

برآورد خورشید³ رخشان سنان
 بشد پیشش او فرخ اسفندیار
 پر اندیشه⁵ دست کرده بکش
 ز نام آوران و ز⁷ گردان شاه
 ز¹⁰ اسپهبدان پیشش او¹¹ صف زده¹²
 برآورد از درد آنگه¹⁴ سخن
 توی¹⁷ بر¹⁸ زمین¹⁹ فتره ایزدی
 همان تاج و تخت از تو زیبا²⁰ شدست
 همیشه به رای²³ تو پویندهام²⁴
 بیامد چنان با سواران چین
 پذیرفتم²⁸ آن²⁹ ایزدی پندها³⁰
 دلش تاب گیرد شود³² بت پرست

سپیده برآورد - K, I, VI-³ شب تیره - VI-² برگشت - K, I, VI-¹
 همه [هم از - IV ازان - VI] - K, IV, VI-⁷ شاه - K, I, VI-⁶ دل - K, IV, VI-⁵ بر - K, VI-⁴
 همه پیشش - K-¹¹ و - VI-¹⁰ زده - K, VI-⁹ در - VI-⁶ تختش - IV-⁴ شه بر - K-⁸ نامداران و
 و حضرت الموابذة و الأمراء و الأكابر و أركان الدولة - B-¹² ل-ب. op.; خسرو درون
 (нет рифмы) - I-¹⁶ همیشه - I, IV-¹⁵ درد یاد - VI-⁶ دل یک - IV-¹⁴ تهمت - K, I, VI-¹³
 ترا ای - I, IV-²¹ شیدا - VI-⁶ پیدا - I-²⁰ بدی - VI-¹⁹ در - IV, VI-¹⁸ ترا - I-¹⁷
 همه [همان - K] - K, I, VI-²³ یکی - I, IV-²³ همان من ترا [پیا - VI] چون یکی - K, VI-²²
 چو خوردم (описка); L-²⁶ جوردم - K-²⁶ کین - IV, VI-²⁵ من زندهام - IV-²⁴ بارزوی
 K-³⁰ از - VI-²⁹ پذیرفتم - IV-²⁸ چو [که - K] بنمودم - K, I, IV-²⁸ همی خوردم - VI-²⁷
 بخوردم من از بهر دین بهی * بدادار بخشند فتره می
 یکی سخت سوگند خوردم بدین * بگفتم بگردان ایران زمین
 بدین - VI-³¹ سوی - K, I-³² دین - K, IV, VI-³¹

بسی شور و تلخی بمایید چشید
 سخن گوی وز راه دانش مگرد
 کزین پرسش⁴ تلخی⁵ آمد بروی⁶
 مرا زیستن زین سپس بد بود
 کزان درد مارا بمایید گریست
 تو این⁸ روز را خوارمایه مدار⁹
 بدست¹⁰ بهم¹⁰ پور دستان بود
 بمن¹² برگردد بد روزگار¹³؟
 سپارم بدو تاج¹⁶ و تخت¹⁷ مهی
 نداند کسی او را بکاولستان
 بود اختر نیکش آموزگار¹⁹؟
 که بر چرخ گردان نیابد²⁰ گذر²¹
 بمردی و دانش²² که آمد²³ رها
 نجستست از²⁵ مرد دانا زمان
 سرش را غم و درد هم پیشه²⁶ شد
 همی بر بدی بودش آموزگار

ازین پس غم او¹ بمایید² کشید
 بدو گفت شاه ای پسندیده مرد
 هلا زود بشتاب و³ با من بگوی
 گر او چون زریز سپهبد بود
 ورا در جهان هوش بر دست کیست
 بدو گفت جاماسپ کای⁷ شهریار
 ورا هوش در زاولستان بود
 بجاماسپ گفت آنگهی¹¹ شهریار
 که گر¹⁴ من سر تاج¹⁵ شاهنشهی
 نیبند برووم زاولستان
 شود¹⁸ ای بمن از گردش روزگار؟
 چنین داد پاسخ ستاره شمر
 ازین برشده تیزچنگ ازدها
 بماشد همه²⁴ بودنی بی گمان
 دل شاه زان در پر اندیشه شد
 بد اندیشه²⁷ و گردش روزگار

دانشم - K, VI - 4 بدو گفت گشتاسپ - I, IV - 3 نیابد - I, IV - 2 وی - K, I, VI - 1
 تلخ - VI - 5 مر این - IV - 8 ای - K, I - 7 6. стоит после б. 46. - K, I, IV, VI - 6
 زچنگ و ید - VI - چنگ بد - I, IV - چنگ یل - K - 10 بمن [زمن - I] بر نگردد بد روزگار
 که این کار - K, I, VI - 13 بمن گر - IV - 12 آنزمان - I, IV, VI - ازان پس چنین گفت با - K - 11
 - I, IV - 16 تخت - K, I, VI - 15 اگر - K, I, IV, VI - 14 [روز - K] را خوارمایه مدار
 فقال لو أعطيته تاج - B - 66. 50-53 - 19 شوم - J - 18 گنج و - VI - تاج - I - گنج - K - 17 گنج
 السلطنة و سلمت اليه تخت المملكة لازم مكانه و أمن مما تذكره من صرف الزمان و
 ك - 21 نیابی - K, I, IV, VI - 20 طارق الحدثنان
 قضا چون ز گردون فروگرد سر * همه عاقلان کور گشتند و کر
 K, - 26 از - J - 25 همی - J - 24 نیابی - I, VI - یابد - K, IV - 23 بزور و بمردی - I - 22
 پر اندیشه - I - 27 سر شاه از [روانش ز - I سرش راست - VI] اندیشه چون پیشه - I, VI -
 پر اندیشه از - IV, VI -

دو روز و دو شب باده¹ خام¹ خورد
 سهیم روز گشتاسپی آگاه شد
 همی در⁴ دل⁵ اندیشه بفرزایدش
 بخواند آن زمان شاه جاماسپی را⁶ 30
 برفتند با زیجهها بر⁸ کنار
 که او را بود زندگانی دراز
 بسر برنهد تاج شاهنشاهی
 چو بشنید دانی ایران سخن
 ز دانش بروها پر از تاب کرد 35
 همی گفت بد روز و بد اخترم
 مرا کاشکی پیش فرخ زریر
 وگر¹⁵ خود نکشستی¹⁶ پدر مر¹⁷ مرا
 ورا هم²¹ ندیدی بخاک اندرون²²
 چو اسفندیاری که از²⁵ چنگ اوی 40
 ز دشمن جهان سر بسر پاک کرد²⁶
 جهان از بداندیشی بی بیم کرد

او افسر ماه — J, K, I, IV — 3 در — VI ماهر و یانش — I, IV — خوب رویانش — K — 2 جام — VI — 1
 ب — کجا رهنمون بود گشتاسپی را — I, IV — 7 ارجاسپی را — K — 6 درد و — K — 5 بر — I, IV — 4
 IV — 10 بخوبی — K, I — 9 در — I, IV, VI — 8 و جمیع الکهنه الذین کانوا من أصعاب لهراسب
 :доб. — K, I, VI — 11 بآرام و خوبی — VI — بآرام و شادی

بدست بزرگی برآیدش هوش * وگر خفته بر تخت پیشش سروش
 K, I, IV, 13 نگه کرد از — K, IV, VI — نگه دار — I, 12 هل يموت علی فراشه أو يقتل — B
 K, 15 بد از دانش آید — I, IV, VI — بد آید ز دانش — K — 14 VI — обратный порядок мисра.
 J, 19 نرفتی — J, I, IV, VI — 18 پدر کشته بودی — I — 17 بکشتی — VI — 16 ویا — I, IV, VI —
 پر از خاک — K, VI — 22 من — K, I, VI — 21 39. — K, I, VI — 20 ب. стоит после б. 39. ز جاماسپی — IV
 K, I, 25 بخاک اندرون — K, I, VI — 24 نشسته ازان سو — VI — 23 بخاک و بخون — I و خون
 ترمی و پاک — K, I, IV, VI — 27 کرد پاک — K, I, IV, VI — 26 در — IV, VI —

- وگر هیچ تاب اندر آرد بچهر
 که بی کام او¹ تاج بر سر نهیم
 ترا بانوی شهر ایران کنم
 غمی شد ز گفتار او⁴ مادرش
 بدانست⁶ کان تاج و تخت⁷ و کلاه⁸
 بدو گفت کای رنج دیده پسر
 مگر گنج و فرمان و رای و¹² سپاه
 یکی تاج دارد پدر¹⁵ بر پسر¹⁶
 چو¹⁹ او بگذرد تاج و تختش تراست
 چه نیکوتر از نرّه شیر ژبان
 چنین گفت با مادر اسفندیار
 که پیش زنان راز هرگز مگوی
 مکن هیچ کاری بفرمان²⁷ زن
 پر از شرم²⁹ و تشویر³⁰ شد مادرش
 بشد پیش گشتامپ اسفندیار

کار - K, I, IV, VI - ³ بچنگ - IV - ² اگر من نه آن - VI - اگر نه من آن - K, I - ¹
⁹ سپاه - K, VI - ⁸ تاج گنج - VI - ⁷ بدل گفت - VI - ⁶ در - VI - ⁵ دل مهربان - I, IV - ⁴
 I - доб.: همان کشور و گنج و کار سپاه - I - ¹⁰ بدو - VI -
 همی شاه ندهد بزودی بدوی * پدید آید اندر میان گفت و گوی
 I - ¹¹

بدو گفت کای فرخ اسفندیار * مَشُو و تیز با گردش روزگار
 پسر - K, IV, VI - ¹⁵ دگر لشکر و آن کلاه - K - ¹⁴ دگر بر - VI - ¹³ و - II, IV, VI - ¹²
 I - вместо бб. 18-19: ¹⁸ و - VI - ¹⁷ پدر - K, IV, VI - ¹⁶

همه لشکر و گنج و گرز و کمر * تو داری همان کشور و بوم و بر
 I - б. стоит после б. 21. ²³ VI - ²² I - ²¹ K - رختش - ²⁰ K, I, IV, VI - اورنگ - ¹⁹ گر - I -
 I - مجوی - II - ²⁶ پسرا - II - ²⁵ شهریار - II, K, IV, VI - ²⁴ کمر بند پیش پدر
 آژنگ - K, IV - ²⁹ نیابی - K - ²⁸ بکاری مکن [میر - I] نیز فرمان - K, I, VI - ²⁷ مگوی - IV -
 داد - VI - ³² گفتن - K, I, IV, VI - ³¹ اندوه - VI - ³⁰ از درد - VI - از ژنگ - I -

بزیر گل اندر چه موید¹ همی
ز بلبل سخن گفتن پهلوی
ندارد بجز³ ناله زو یادگار⁴
بدر دل و گوش غران⁵ هژبر

که داند که بلبل چه گوید همی
نگه کن سحرگاه² تا بشنوی
همی نالد از مرگ اسفندیار
چو آواز رستم شب تیره ابر

15

۱

که برخواند از گفته داستان
دژم گشته از خانه شهریار
گرفته شب و روز⁷ اندر برش
یکی جام می خواست و بگشاد لب
که با من همی بد کند شهریار⁹
بخواهی بمردی ز ارجاسپ شاه
کنی نام مارا بگیتتی بلند
بکوشی و آرایش¹⁴ نو کنی
همان گنج با تخت و¹⁶ افسر تراست
سر شاه بیدار گردد ز خواب
ندارد ز من راستیها¹⁸ نهفت¹⁹

ز بلبل⁶ شنیدم یکی داستان
که چون مست باز آمد اسفندیار
کتایون قیصر که بد مادرش
چو از خواب بیدار شد تیره⁸ شب
چنین گفت با مادر اسفندیار
مرا گفت چون کین لهراسپ شاه
همان¹⁰ خواهرانرا بیماری¹¹ ز بند
جهان از بدان¹² پاک بی خو¹³ کنی
همه پادشاهی و لشکر¹⁵ تراست
کنون چون برآرد سپهر آفتاب
بگویم پدر¹⁷ سخنها که گفت

5.

10

1 K, I جوید- IV پوید- VI بویید- 2 IV سرگه که- 3 K, VI جز از- 4 I-
دل شیر و I- دل پیل و چنگ- 5 K- ناله کارزار- IV که با وی همی بد کند روزگار
6 VI موید- 7 K, I, IV تیره- 8 I, IV نیم- 9 VI- 66.
10 K- همی- 11 I, IV- 12 VI- چنان- 13 VI- بیخون- 14 I, IV,
15 K- آرایش- 16 K- سراسر- 17 K, I, IV, VI- بدو آن- 18 K, I, VI- نماید- 19 K-
2-5 (гаплография):

که چون مست باز آمد اسفندیار * که با من همی بد کند شهریار
10 K- همی- 11 I, IV- 12 VI- چنان- 13 VI- بیخون- 14 I, IV,
15 K- آرایش- 16 K- سراسر- 17 K, I, IV, VI- بدو آن- 18 K, I, VI- نماید- 19 K-
2-5 (гаплография):
19 K- доб.:

اگر تاج شاهی سپارد بمن * پرستش کنم چون بتانرا شمن

داستان رستم و اسفندیار

آغاز داستان

که می بوی¹ مشک آید از جویمبار²
 خنک آنک دل شاد دارد بنوش
 سر گوسفندی تواند برید
 بیغشای بر مردم تنگدست⁵
 همه کوه پر لاله و سنبلسنت
 گل از ناله⁶ او بیالند⁸ همی
 ندانم که نرگس چرا شد در¹¹
 گل از باد و باران بچنبد¹² همی
 چو بر گل نشیند گشاید¹⁴ زبان
 چو¹⁵ از ابر بپنم¹⁶ خروش هژدر
 درفشان¹⁸ شود آتش اندر¹⁹ تنش
 بنزدیک خورشید فرمان روا

کنون خورد باید می خوشگوار
 هوا پر خروش و زمین پر ز جوش
 درم دارد و نقل و جام³ نپید
 مرا نیست فرخ مر⁴ آنرا که هست
 همه بوستان زیر⁸ برگ گلسنت
 بیالیز⁷ بلبل بنالد همی
 چو⁹ از ابر بپنم همی باد و نم¹⁰
 شب تیره بلبل نخسپد همی
 بخندد همی بلبل از هر دوان¹³
 ندانم که عاشق گل آمد گر ابر
 بدرد همی باد¹⁷ پیراهنش
 بعشق هوا بر زمین²⁰ شد گوا

5

10

¹ K, I, جام و نقل و IV—زان و I, VI—زان—³ K—کوهسار—² I, VI—оп. بوی—¹ L—
 VI—هر—⁵ IV—доб.: این خرم—

خنک آنکه او جام دارد بدست * ز عشق من ماهرخ گشته مست
⁶ VI—⁷ K—⁸ IV—⁹ K, I, VI—¹⁰ I, IV—¹¹ K, I, IV—¹² L—
 VI—¹³ K—¹⁴ L—¹⁵ I, IV, VI—¹⁶ K—¹⁷ K—¹⁸ I, IV, VI—¹⁹ L—
 I—²⁰ L, IV—²¹ L—²² K—²³ I, IV, VI—²⁴ K—²⁵ I, IV, VI—²⁶ K—²⁷ I, IV, VI—²⁸ K—²⁹ I, IV, VI—³⁰ K—³¹ I, IV, VI—³² K—³³ I, IV, VI—³⁴ K—³⁵ I, IV, VI—³⁶ K—³⁷ I, IV, VI—³⁸ K—³⁹ I, IV, VI—⁴⁰ K—⁴¹ I, IV, VI—⁴² K—⁴³ I, IV, VI—⁴⁴ K—⁴⁵ I, IV, VI—⁴⁶ K—⁴⁷ I, IV, VI—⁴⁸ K—⁴⁹ I, IV, VI—⁵⁰ K—⁵¹ I, IV, VI—⁵² K—⁵³ I, IV, VI—⁵⁴ K—⁵⁵ I, IV, VI—⁵⁶ K—⁵⁷ I, IV, VI—⁵⁸ K—⁵⁹ I, IV, VI—⁶⁰ K—⁶¹ I, IV, VI—⁶² K—⁶³ I, IV, VI—⁶⁴ K—⁶⁵ I, IV, VI—⁶⁶ K—⁶⁷ I, IV, VI—⁶⁸ K—⁶⁹ I, IV, VI—⁷⁰ K—⁷¹ I, IV, VI—⁷² K—⁷³ I, IV, VI—⁷⁴ K—⁷⁵ I, IV, VI—⁷⁶ K—⁷⁷ I, IV, VI—⁷⁸ K—⁷⁹ I, IV, VI—⁸⁰ K—⁸¹ I, IV, VI—⁸² K—⁸³ I, IV, VI—⁸⁴ K—⁸⁵ I, IV, VI—⁸⁶ K—⁸⁷ I, IV, VI—⁸⁸ K—⁸⁹ I, IV, VI—⁹⁰ K—⁹¹ I, IV, VI—⁹² K—⁹³ I, IV, VI—⁹⁴ K—⁹⁵ I, IV, VI—⁹⁶ K—⁹⁷ I, IV, VI—⁹⁸ K—⁹⁹ I, IV, VI—¹⁰⁰ K—¹⁰¹ I, IV, VI—¹⁰² K—¹⁰³ I, IV, VI—¹⁰⁴ K—¹⁰⁵ I, IV, VI—¹⁰⁶ K—¹⁰⁷ I, IV, VI—¹⁰⁸ K—¹⁰⁹ I, IV, VI—¹¹⁰ K—¹¹¹ I, IV, VI—¹¹² K—¹¹³ I, IV, VI—¹¹⁴ K—¹¹⁵ I, IV, VI—¹¹⁶ K—¹¹⁷ I, IV, VI—¹¹⁸ K—¹¹⁹ I, IV, VI—¹²⁰ K—¹²¹ I, IV, VI—¹²² K—¹²³ I, IV, VI—¹²⁴ K—¹²⁵ I, IV, VI—¹²⁶ K—¹²⁷ I, IV, VI—¹²⁸ K—¹²⁹ I, IV, VI—¹³⁰ K—¹³¹ I, IV, VI—¹³² K—¹³³ I, IV, VI—¹³⁴ K—¹³⁵ I, IV, VI—¹³⁶ K—¹³⁷ I, IV, VI—¹³⁸ K—¹³⁹ I, IV, VI—¹⁴⁰ K—¹⁴¹ I, IV, VI—¹⁴² K—¹⁴³ I, IV, VI—¹⁴⁴ K—¹⁴⁵ I, IV, VI—¹⁴⁶ K—¹⁴⁷ I, IV, VI—¹⁴⁸ K—¹⁴⁹ I, IV, VI—¹⁵⁰ K—¹⁵¹ I, IV, VI—¹⁵² K—¹⁵³ I, IV, VI—¹⁵⁴ K—¹⁵⁵ I, IV, VI—¹⁵⁶ K—¹⁵⁷ I, IV, VI—¹⁵⁸ K—¹⁵⁹ I, IV, VI—¹⁶⁰ K—¹⁶¹ I, IV, VI—¹⁶² K—¹⁶³ I, IV, VI—¹⁶⁴ K—¹⁶⁵ I, IV, VI—¹⁶⁶ K—¹⁶⁷ I, IV, VI—¹⁶⁸ K—¹⁶⁹ I, IV, VI—¹⁷⁰ K—¹⁷¹ I, IV, VI—¹⁷² K—¹⁷³ I, IV, VI—¹⁷⁴ K—¹⁷⁵ I, IV, VI—¹⁷⁶ K—¹⁷⁷ I, IV, VI—¹⁷⁸ K—¹⁷⁹ I, IV, VI—¹⁸⁰ K—¹⁸¹ I, IV, VI—¹⁸² K—¹⁸³ I, IV, VI—¹⁸⁴ K—¹⁸⁵ I, IV, VI—¹⁸⁶ K—¹⁸⁷ I, IV, VI—¹⁸⁸ K—¹⁸⁹ I, IV, VI—¹⁹⁰ K—¹⁹¹ I, IV, VI—¹⁹² K—¹⁹³ I, IV, VI—¹⁹⁴ K—¹⁹⁵ I, IV, VI—¹⁹⁶ K—¹⁹⁷ I, IV, VI—¹⁹⁸ K—¹⁹⁹ I, IV, VI—²⁰⁰ K—²⁰¹ I, IV, VI—²⁰² K—²⁰³ I, IV, VI—²⁰⁴ K—²⁰⁵ I, IV, VI—²⁰⁶ K—²⁰⁷ I, IV, VI—²⁰⁸ K—²⁰⁹ I, IV, VI—²¹⁰ K—²¹¹ I, IV, VI—²¹² K—²¹³ I, IV, VI—²¹⁴ K—²¹⁵ I, IV, VI—²¹⁶ K—²¹⁷ I, IV, VI—²¹⁸ K—²¹⁹ I, IV, VI—²²⁰ K—²²¹ I, IV, VI—²²² K—²²³ I, IV, VI—²²⁴ K—²²⁵ I, IV, VI—²²⁶ K—²²⁷ I, IV, VI—²²⁸ K—²²⁹ I, IV, VI—²³⁰ K—²³¹ I, IV, VI—²³² K—²³³ I, IV, VI—²³⁴ K—²³⁵ I, IV, VI—²³⁶ K—²³⁷ I, IV, VI—²³⁸ K—²³⁹ I, IV, VI—²⁴⁰ K—²⁴¹ I, IV, VI—²⁴² K—²⁴³ I, IV, VI—²⁴⁴ K—²⁴⁵ I, IV, VI—²⁴⁶ K—²⁴⁷ I, IV, VI—²⁴⁸ K—²⁴⁹ I, IV, VI—²⁵⁰ K—²⁵¹ I, IV, VI—²⁵² K—²⁵³ I, IV, VI—²⁵⁴ K—²⁵⁵ I, IV, VI—²⁵⁶ K—²⁵⁷ I, IV, VI—²⁵⁸ K—²⁵⁹ I, IV, VI—²⁶⁰ K—²⁶¹ I, IV, VI—²⁶² K—²⁶³ I, IV, VI—²⁶⁴ K—²⁶⁵ I, IV, VI—²⁶⁶ K—²⁶⁷ I, IV, VI—²⁶⁸ K—²⁶⁹ I, IV, VI—²⁷⁰ K—²⁷¹ I, IV, VI—²⁷² K—²⁷³ I, IV, VI—²⁷⁴ K—²⁷⁵ I, IV, VI—²⁷⁶ K—²⁷⁷ I, IV, VI—²⁷⁸ K—²⁷⁹ I, IV, VI—²⁸⁰ K—²⁸¹ I, IV, VI—²⁸² K—²⁸³ I, IV, VI—²⁸⁴ K—²⁸⁵ I, IV, VI—²⁸⁶ K—²⁸⁷ I, IV, VI—²⁸⁸ K—²⁸⁹ I, IV, VI—²⁹⁰ K—²⁹¹ I, IV, VI—²⁹² K—²⁹³ I, IV, VI—²⁹⁴ K—²⁹⁵ I, IV, VI—²⁹⁶ K—²⁹⁷ I, IV, VI—²⁹⁸ K—²⁹⁹ I, IV, VI—³⁰⁰ K—³⁰¹ I, IV, VI—³⁰² K—³⁰³ I, IV, VI—³⁰⁴ K—³⁰⁵ I, IV, VI—³⁰⁶ K—³⁰⁷ I, IV, VI—³⁰⁸ K—³⁰⁹ I, IV, VI—³¹⁰ K—³¹¹ I, IV, VI—³¹² K—³¹³ I, IV, VI—³¹⁴ K—³¹⁵ I, IV, VI—³¹⁶ K—³¹⁷ I, IV, VI—³¹⁸ K—³¹⁹ I, IV, VI—³²⁰ K—³²¹ I, IV, VI—³²² K—³²³ I, IV, VI—³²⁴ K—³²⁵ I, IV, VI—³²⁶ K—³²⁷ I, IV, VI—³²⁸ K—³²⁹ I, IV, VI—³³⁰ K—³³¹ I, IV, VI—³³² K—³³³ I, IV, VI—³³⁴ K—³³⁵ I, IV, VI—³³⁶ K—³³⁷ I, IV, VI—³³⁸ K—³³⁹ I, IV, VI—³⁴⁰ K—³⁴¹ I, IV, VI—³⁴² K—³⁴³ I, IV, VI—³⁴⁴ K—³⁴⁵ I, IV, VI—³⁴⁶ K—³⁴⁷ I, IV, VI—³⁴⁸ K—³⁴⁹ I, IV, VI—³⁵⁰ K—³⁵¹ I, IV, VI—³⁵² K—³⁵³ I, IV, VI—³⁵⁴ K—³⁵⁵ I, IV, VI—³⁵⁶ K—³⁵⁷ I, IV, VI—³⁵⁸ K—³⁵⁹ I, IV, VI—³⁶⁰ K—³⁶¹ I, IV, VI—³⁶² K—³⁶³ I, IV, VI—³⁶⁴ K—³⁶⁵ I, IV, VI—³⁶⁶ K—³⁶⁷ I, IV, VI—³⁶⁸ K—³⁶⁹ I, IV, VI—³⁷⁰ K—³⁷¹ I, IV, VI—³⁷² K—³⁷³ I, IV, VI—³⁷⁴ K—³⁷⁵ I, IV, VI—³⁷⁶ K—³⁷⁷ I, IV, VI—³⁷⁸ K—³⁷⁹ I, IV, VI—³⁸⁰ K—³⁸¹ I, IV, VI—³⁸² K—³⁸³ I, IV, VI—³⁸⁴ K—³⁸⁵ I, IV, VI—³⁸⁶ K—³⁸⁷ I, IV, VI—³⁸⁸ K—³⁸⁹ I, IV, VI—³⁹⁰ K—³⁹¹ I, IV, VI—³⁹² K—³⁹³ I, IV, VI—³⁹⁴ K—³⁹⁵ I, IV, VI—³⁹⁶ K—³⁹⁷ I, IV, VI—³⁹⁸ K—³⁹⁹ I, IV, VI—⁴⁰⁰ K—⁴⁰¹ I, IV, VI—⁴⁰² K—⁴⁰³ I, IV, VI—⁴⁰⁴ K—⁴⁰⁵ I, IV, VI—⁴⁰⁶ K—⁴⁰⁷ I, IV, VI—⁴⁰⁸ K—⁴⁰⁹ I, IV, VI—⁴¹⁰ K—⁴¹¹ I, IV, VI—⁴¹² K—⁴¹³ I, IV, VI—⁴¹⁴ K—⁴¹⁵ I, IV, VI—⁴¹⁶ K—⁴¹⁷ I, IV, VI—⁴¹⁸ K—⁴¹⁹ I, IV, VI—⁴²⁰ K—⁴²¹ I, IV, VI—⁴²² K—⁴²³ I, IV, VI—⁴²⁴ K—⁴²⁵ I, IV, VI—⁴²⁶ K—⁴²⁷ I, IV, VI—⁴²⁸ K—⁴²⁹ I, IV, VI—⁴³⁰ K—⁴³¹ I, IV, VI—⁴³² K—⁴³³ I, IV, VI—⁴³⁴ K—⁴³⁵ I, IV, VI—⁴³⁶ K—⁴³⁷ I, IV, VI—⁴³⁸ K—⁴³⁹ I, IV, VI—⁴⁴⁰ K—⁴⁴¹ I, IV, VI—⁴⁴² K—⁴⁴³ I, IV, VI—⁴⁴⁴ K—⁴⁴⁵ I, IV, VI—⁴⁴⁶ K—⁴⁴⁷ I, IV, VI—⁴⁴⁸ K—⁴⁴⁹ I, IV, VI—⁴⁵⁰ K—⁴⁵¹ I, IV, VI—⁴⁵² K—⁴⁵³ I, IV, VI—⁴⁵⁴ K—⁴⁵⁵ I, IV, VI—⁴⁵⁶ K—⁴⁵⁷ I, IV, VI—⁴⁵⁸ K—⁴⁵⁹ I, IV, VI—⁴⁶⁰ K—⁴⁶¹ I, IV, VI—⁴⁶² K—⁴⁶³ I, IV, VI—⁴⁶⁴ K—⁴⁶⁵ I, IV, VI—⁴⁶⁶ K—⁴⁶⁷ I, IV, VI—⁴⁶⁸ K—⁴⁶⁹ I, IV, VI—⁴⁷⁰ K—⁴⁷¹ I, IV, VI—⁴⁷² K—⁴⁷³ I, IV, VI—⁴⁷⁴ K—⁴⁷⁵ I, IV, VI—⁴⁷⁶ K—⁴⁷⁷ I, IV, VI—⁴⁷⁸ K—⁴⁷⁹ I, IV, VI—⁴⁸⁰ K—⁴⁸¹ I, IV, VI—⁴⁸² K—⁴⁸³ I, IV, VI—⁴⁸⁴ K—⁴⁸⁵ I, IV, VI—⁴⁸⁶ K—⁴⁸⁷ I, IV, VI—⁴⁸⁸ K—⁴⁸⁹ I, IV, VI—⁴⁹⁰ K—⁴⁹¹ I, IV, VI—⁴⁹² K—⁴⁹³ I, IV, VI—⁴⁹⁴ K—⁴⁹⁵ I, IV, VI—⁴⁹⁶ K—⁴⁹⁷ I, IV, VI—⁴⁹⁸ K—⁴⁹⁹ I, IV, VI—⁵⁰⁰ K—⁵⁰¹ I, IV, VI—⁵⁰² K—⁵⁰³ I, IV, VI—⁵⁰⁴ K—⁵⁰⁵ I, IV, VI—⁵⁰⁶ K—⁵⁰⁷ I, IV, VI—⁵⁰⁸ K—⁵⁰⁹ I, IV, VI—⁵¹⁰ K—⁵¹¹ I, IV, VI—⁵¹² K—⁵¹³ I, IV, VI—⁵¹⁴ K—⁵¹⁵ I, IV, VI—⁵¹⁶ K—⁵¹⁷ I, IV, VI—⁵¹⁸ K—⁵¹⁹ I, IV, VI—⁵²⁰ K—⁵²¹ I, IV, VI—⁵²² K—⁵²³ I, IV, VI—⁵²⁴ K—⁵²⁵ I, IV, VI—⁵²⁶ K—⁵²⁷ I, IV, VI—⁵²⁸ K—⁵²⁹ I, IV, VI—⁵³⁰ K—⁵³¹ I, IV, VI—⁵³² K—⁵³³ I, IV, VI—⁵³⁴ K—⁵³⁵ I, IV, VI—⁵³⁶ K—⁵³⁷ I, IV, VI—⁵³⁸ K—⁵³⁹ I, IV, VI—⁵⁴⁰ K—⁵⁴¹ I, IV, VI—⁵⁴² K—⁵⁴³ I, IV, VI—⁵⁴⁴ K—⁵⁴⁵ I, IV, VI—⁵⁴⁶ K—⁵⁴⁷ I, IV, VI—⁵⁴⁸ K—⁵⁴⁹ I, IV, VI—⁵⁵⁰ K—⁵⁵¹ I, IV, VI—⁵⁵² K—⁵⁵³ I, IV, VI—⁵⁵⁴ K—⁵⁵⁵ I, IV, VI—⁵⁵⁶ K—⁵⁵⁷ I, IV, VI—⁵⁵⁸ K—⁵⁵⁹ I, IV, VI—⁵⁶⁰ K—⁵⁶¹ I, IV, VI—⁵⁶² K—⁵⁶³ I, IV, VI—⁵⁶⁴ K—⁵⁶⁵ I, IV, VI—⁵⁶⁶ K—⁵⁶⁷ I, IV, VI—⁵⁶⁸ K—⁵⁶⁹ I, IV, VI—⁵⁷⁰ K—⁵⁷¹ I, IV, VI—⁵⁷² K—⁵⁷³ I, IV, VI—⁵⁷⁴ K—⁵⁷⁵ I, IV, VI—⁵⁷⁶ K—⁵⁷⁷ I, IV, VI—⁵⁷⁸ K—⁵⁷⁹ I, IV, VI—⁵⁸⁰ K—⁵⁸¹ I, IV, VI—⁵⁸² K—⁵⁸³ I, IV, VI—⁵⁸⁴ K—⁵⁸⁵ I, IV, VI—⁵⁸⁶ K—⁵⁸⁷ I, IV, VI—⁵⁸⁸ K—⁵⁸⁹ I, IV, VI—⁵⁹⁰ K—⁵⁹¹ I, IV, VI—⁵⁹² K—⁵⁹³ I, IV, VI—⁵⁹⁴ K—⁵⁹⁵ I, IV, VI—⁵⁹⁶ K—⁵⁹⁷ I, IV, VI—⁵⁹⁸ K—⁵⁹⁹ I, IV, VI—⁶⁰⁰ K—⁶⁰¹ I, IV, VI—⁶⁰² K—⁶⁰³ I, IV, VI—⁶⁰⁴ K—⁶⁰⁵ I, IV, VI—⁶⁰⁶ K—⁶⁰⁷ I, IV, VI—⁶⁰⁸ K—⁶⁰⁹ I, IV, VI—⁶¹⁰ K—⁶¹¹ I, IV, VI—⁶¹² K—⁶¹³ I, IV, VI—⁶¹⁴ K—⁶¹⁵ I, IV, VI—⁶¹⁶ K—⁶¹⁷ I, IV, VI—⁶¹⁸ K—⁶¹⁹ I, IV, VI—⁶²⁰ K—⁶²¹ I, IV, VI—⁶²² K—⁶²³ I, IV, VI—⁶²⁴ K—⁶²⁵ I, IV, VI—⁶²⁶ K—⁶²⁷ I, IV, VI—⁶²⁸ K—⁶²⁹ I, IV, VI—⁶³⁰ K—⁶³¹ I, IV, VI—⁶³² K—⁶³³ I, IV, VI—⁶³⁴ K—⁶³⁵ I, IV, VI—⁶³⁶ K—⁶³⁷ I, IV, VI—⁶³⁸ K—⁶³⁹ I, IV, VI—⁶⁴⁰ K—⁶⁴¹ I, IV, VI—⁶⁴² K—⁶⁴³ I, IV, VI—⁶⁴⁴ K—⁶⁴⁵ I, IV, VI—⁶⁴⁶ K—⁶⁴⁷ I, IV, VI—⁶⁴⁸ K—⁶⁴⁹ I, IV, VI—⁶⁵⁰ K—⁶⁵¹ I, IV, VI—⁶⁵² K—⁶⁵³ I, IV, VI—⁶⁵⁴ K—⁶⁵⁵ I, IV, VI—⁶⁵⁶ K—⁶⁵⁷ I, IV, VI—⁶⁵⁸ K—⁶⁵⁹ I, IV, VI—⁶⁶⁰ K—⁶⁶¹ I, IV, VI—⁶⁶² K—⁶⁶³ I, IV, VI—⁶⁶⁴ K—⁶⁶⁵ I, IV, VI—⁶⁶⁶ K—⁶⁶⁷ I, IV, VI—⁶⁶⁸ K—⁶⁶⁹ I, IV, VI—⁶⁷⁰ K—⁶⁷¹ I, IV, VI—⁶⁷² K—⁶⁷³ I, IV, VI—⁶⁷⁴ K—⁶⁷⁵ I, IV, VI—⁶⁷⁶ K—⁶⁷⁷ I, IV, VI—⁶⁷⁸ K—⁶⁷⁹ I, IV, VI—⁶⁸⁰ K—⁶⁸¹ I, IV, VI—⁶⁸² K—⁶⁸³ I, IV, VI—⁶⁸⁴ K—⁶⁸⁵ I, IV, VI—⁶⁸⁶ K—⁶⁸⁷ I, IV, VI—⁶⁸⁸ K—⁶⁸⁹ I, IV, VI—⁶⁹⁰ K—⁶⁹¹ I, IV, VI—⁶⁹² K—⁶⁹³ I, IV, VI—⁶⁹⁴ K—⁶⁹⁵ I, IV, VI—⁶⁹⁶ K—⁶⁹⁷ I, IV, VI—⁶⁹⁸ K—⁶⁹⁹ I, IV, VI—⁷⁰⁰ K—⁷⁰¹ I, IV, VI—⁷⁰² K—⁷⁰³ I, IV, VI—⁷⁰⁴ K—⁷⁰⁵ I, IV, VI—⁷⁰⁶ K—⁷⁰⁷ I, IV, VI—⁷⁰⁸ K—⁷⁰⁹ I, IV, VI—⁷¹⁰ K—⁷¹¹ I, IV, VI—⁷¹² K—⁷¹³ I, IV, VI—⁷¹⁴ K—⁷¹⁵ I, IV, VI—⁷¹⁶ K—⁷¹⁷ I, IV, VI—⁷¹⁸ K—⁷¹⁹ I, IV, VI—⁷²⁰ K—⁷²¹ I, IV, VI—⁷²² K—⁷²³ I, IV, VI—⁷²⁴ K—⁷²⁵ I, IV, VI—⁷²⁶ K—⁷²⁷ I, IV, VI—⁷²⁸ K—⁷²⁹ I, IV, VI—⁷³⁰ K—⁷³¹ I, IV, VI—⁷³² K—⁷³³ I, IV, VI—⁷³⁴ K—⁷³⁵ I, IV, VI—⁷³⁶ K—⁷³⁷ I, IV, VI—⁷³⁸ K—⁷³⁹ I, IV, VI—⁷⁴⁰ K—⁷⁴¹ I, IV, VI—⁷⁴² K—⁷⁴³ I, IV, VI—⁷⁴⁴ K—⁷⁴⁵ I, IV, VI—⁷⁴⁶ K—⁷⁴⁷ I, IV, VI—⁷⁴⁸ K—⁷⁴⁹ I, IV, VI—⁷⁵⁰ K—⁷⁵¹ I, IV, VI—⁷⁵² K—⁷⁵³ I, IV, VI—⁷⁵⁴ K—⁷⁵⁵ I, IV, VI—⁷⁵⁶ K—⁷⁵⁷ I, IV, VI—⁷⁵⁸ K—⁷⁵⁹ I, IV, VI—⁷⁶⁰ K—⁷⁶¹ I, IV, VI—⁷⁶² K—⁷⁶³ I, IV, VI—⁷⁶⁴ K—⁷⁶⁵ I, IV, VI—⁷⁶⁶ K—⁷⁶⁷ I, IV, VI—⁷⁶⁸ K—⁷⁶⁹ I, IV, VI—⁷⁷⁰ K—⁷⁷¹ I, IV, VI—⁷⁷² K—⁷⁷³ I, IV, VI—⁷⁷⁴ K—⁷⁷⁵ I, IV, VI—⁷⁷⁶ K—⁷⁷⁷ I, IV, VI—⁷⁷⁸ K—⁷⁷⁹ I, IV, VI—⁷⁸⁰ K—⁷⁸¹ I, IV, VI—⁷⁸² K—⁷⁸³ I, IV, VI—⁷⁸⁴ K—⁷⁸⁵ I, IV, VI—⁷⁸⁶ K—⁷⁸⁷ I, IV, VI—⁷⁸⁸ K—⁷⁸⁹ I, IV, VI—⁷⁹⁰ K—⁷⁹¹ I, IV, VI—⁷⁹² K—⁷⁹³ I, IV, VI—⁷⁹⁴ K—⁷⁹⁵ I, IV, VI—⁷⁹⁶ K—⁷⁹⁷ I, IV, VI—⁷⁹⁸ K—⁷⁹⁹ I, IV, VI—⁸⁰⁰ K—⁸⁰¹ I, IV, VI—⁸⁰² K—⁸⁰³ I, IV, VI—⁸⁰⁴ K—⁸⁰⁵ I, IV, VI—⁸⁰⁶ K—⁸⁰⁷ I, IV, VI—⁸⁰⁸ K—⁸⁰⁹ I, IV, VI—⁸¹⁰ K—⁸¹¹ I, IV, VI—⁸¹² K—⁸¹³ I, IV, VI—⁸¹⁴ K—⁸¹⁵ I, IV, VI—⁸¹⁶ K—⁸¹⁷ I, IV, VI—⁸¹⁸ K—⁸¹⁹ I, IV, VI—⁸²⁰ K—⁸²¹ I, IV, VI—⁸²² K—⁸²³ I, IV, VI—⁸²⁴ K—⁸²⁵ I, IV, VI—⁸²⁶ K—⁸²⁷ I, IV, VI—⁸²⁸ K—⁸²⁹ I, IV, VI—⁸³⁰ K—⁸³¹ I, IV, VI—⁸³² K—⁸³³ I, IV, VI—⁸³⁴ K—⁸³⁵ I, IV, VI—⁸³⁶ K—⁸³⁷ I, IV, VI—⁸³⁸ K—⁸³⁹ I, IV, VI—⁸⁴⁰ K—⁸⁴¹ I, IV, VI—⁸⁴² K—⁸⁴³ I, IV, VI—⁸⁴⁴ K—⁸⁴⁵ I, IV, VI—⁸⁴⁶ K—⁸⁴⁷ I, IV, VI—⁸⁴⁸ K—⁸⁴⁹ I, IV, VI—⁸⁵⁰ K—⁸⁵¹ I, IV, VI—⁸⁵² K—⁸⁵³ I, IV, VI—⁸⁵⁴ K—⁸⁵⁵ I, IV, VI—⁸⁵⁶ K—⁸⁵⁷ I, IV, VI—⁸⁵⁸ K—⁸⁵⁹ I, IV, VI—⁸⁶⁰ K—⁸⁶¹ I, IV, VI—⁸⁶² K—⁸⁶³ I, IV, VI—⁸⁶⁴ K—⁸⁶⁵ I, IV, VI—⁸⁶⁶ K—⁸⁶⁷ I, IV, VI—⁸⁶⁸ K—⁸⁶⁹ I, IV, VI—⁸⁷⁰ K—⁸⁷¹ I, IV, VI—⁸⁷² K—⁸⁷³ I, IV, VI—⁸⁷⁴ K—⁸⁷⁵ I, IV, VI—⁸⁷⁶ K—⁸⁷⁷ I, IV, VI—⁸⁷⁸ K—⁸⁷⁹ I, IV, VI—⁸⁸⁰ K—⁸⁸¹ I, IV, VI—⁸⁸² K—⁸⁸³ I, IV, VI—⁸⁸⁴ K—⁸⁸⁵ I, IV, VI—⁸⁸⁶ K—⁸⁸⁷ I, IV, VI—⁸⁸⁸ K—⁸⁸⁹ I, IV, VI—⁸⁹⁰ K—⁸⁹¹ I, IV, VI—⁸⁹² K—⁸⁹³ I, IV, VI—⁸⁹⁴ K—⁸⁹⁵ I,